

ŽELEZAR

TEDNIK - GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA SŽ ŽELEZARNE JESENICE

JESENICE, DNE 17. SEPTEMBRA 1981

ŠTEVILKA: 36 O LETO: XXX

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik Železarja začel izhajati 26. januarja 1937. Železar izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstdnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik Joža Varl - Naslov: Uredništvo Železarja, SŽ - Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 2618, administracija 2619 in 2621. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometnega davka po pristojnem mnenju štev.: 421/1-72.

DELA SVET SOZD SŽ O POLLETNEM POSLOVANJU, DEVIZNI BILANCI, NALOŽBAH IN DRUGEM

V sredo, 23. septembra predsednik Rado Korent sklicuje po vrstnem redu v TOVILU v Ljubljani deveto redno sejo delavskega sveta SOZD Slovenske železarne. Delegati so k pomembnemu in obsežnemu dnevnemu redu prejeli izčrpno pisno gradivo. Delegatom v razpravo in sklepanje predlagajo naslednja vprašanja:

- poslovanje SOZD Slovenske železarne v prvem polletju 1981 s poročilom in analizo poslovanja in izvajanjem samoupravnega sporazuma črne in barvaste metalurgije SRS o skupnih osnovah in merilih razporejanja čistega dohodka in delitev sredstev za osebno in skupno porabo,
- izhodišča za letni plan 1982,
- stanje in bodoči razvoj računalniško podprtih informacijskih sistemov v SOZD Slovenske železarne,
- problematiko združevanja deviznih sredstev in predlog rebalansa devizne bilance za leto 1981,
- informacijo o izvajanju investicij iz združenih sredstev SOZD Slovenske železarne, poleg tekočih zadev, ki se nanašajo na:
- problematiko oskrbe z reprodromaterialom in nujno opremo za raz-

skovalno delo metalurškega instituta,

- vezavo sredstev pri Ljubljanski banki - Stanovanjsko-komunalni banki Ljubljana in

- odgovor na delegatsko vprašanje delegata naše železarne.

V nadaljevanju objavljamo del gradiva k prvi točki dnevnega reda, ki sta ga za delegate pripravila Interna banka SOZD Slovenske železarne in komisija za spremljanje obravnavanega samoupravnega sporazuma.

(Nadaljevanje na 8. strani)

»SKUPNA DISCIPLINSKA KOMISIJA VEČKRAT DELA V NASPROTJU S PRIČAKOVANJI V OBRATU«

Naslov je sicer neutemeljen, vendar pa dobeseden citat izjave enega od predsednikov samoupravnega organa TOZD. Na to izjavo ne mislim odgovarjati v spornem primeru, ampak želim osvetliti nekatere splošne stvari pri sprejemanju odločitev zaradi dokazanih kršitev delovnih obveznosti, sam primer pa opisati.

Disciplinska komisija je v našem primeru skupni organ TOZD in delovnih skupnosti. Njeni člani so neposredno voljeni v ta organ od delavcev TOZD in delovnih skupnosti in je zato neposredni organ delavcev. Disciplinska komisija ravno zaradi tega ni podrejena nobenemu organu TOZD in noben organ TOZD ne more pričakovati, najmanj pa zahtevati, da sklepa - odloča na osnovi njihovih pričakovanj.

Za kršitve storjene na delu ali v zvezi z delom je organ določen v 167 členu pravilnika o delovnih razmerjih TOZD, dolžan začeti disciplinski postopek v vložitvi zahtevka. Za vodja TOZD - tudi sektorja pa je še posebej določeno, da je dolžan

pred razlogitvenjem v procesu zarjenja odobreno tretje posebno nadomestilo. Kvalitetnim jeklom, kakršna so jekla za kvalitetne vijake, se postavlja zelo stroge zahteve v

(Nadaljevanje na 2. strani)

(Nadaljevanje na 2. strani)

OSEBNI DOHODEK ZA AVGUST NIŽJI OD JULIJSKEGA

Letos so kar trije meseci, ki štejejo le 22 rednih delovnih dni. Med njimi je tudi avgust, čeprav je redkost, da je mesec z 31 koledarskimi dnevi krajši po delovnem času, kar seveda vpliva na osebne dohodke. Kljub večjemu zaslužku na uro je osebni dohodek na zaposlenega manjši kot v juliju. Tako je letos že drugič OD na zaposlenega manjši od poprečja OD, računane na 182 ur.

Proizvodni rezultati v mesecu avgustu so nekoliko slabši od preteklega. Zaradi odprave naprave ni obratovala elektro-jeklarna skoraj ves avgust, kar pa je povzročilo znatno manjšo proizvodnjo surovega jekla in seveda tudi nižjo skupno proizvodnjo Železarne. Kljub temu, da je mesec avgust eden izmed poletnih mesecev, v katerem

je odsotnost zaradi dopustov najvišja, so nas z rekordnim dosežkom v proizvodnji presenetili sodelavci potisne peči v TOZD Valjarna bluming štel. To pa k višji realizaciji osebnega dohodka ni bistveno pripomoglo, niti v tej TOZD (družbeni plan skupne proizvodnje je bil do-

(Nadaljevanje na 6. strani)

NAGRAJEVANJE ČASOVNIH POGOJEV DELA - DODATNA OBRAZLOŽITEV

Pri obravnavi predloga samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih za delitev sredstev za osebne dohodke in dela sklada skupne porabe v delovni organizaciji železarne Jesenice je več SDS ugotovilo, da so dodatki za časovne pogoje dela zmanjšani. Ker v opredeljeni pripombi manjši odstotki niso posebej izpostavljeni, podajamo dodatno obrazložitev k predlogu sporazuma.

V osnutku sporazuma so bili obravnavani dodatki za časovne pogoje dela v sedaj veljavnih odstotkih na osnovi osebnega dohodka. Hkrati je bilo v spremnem besedilu k osnutku predlagano, da se raven doseganja OD iz učinka zmanjša z 1,40 na 1,20. Poudarjeno je bilo, da se z znižanjem ravni učinka ta delež OD prenese v osnovo. Da bi ostala vrednost časovnih dodatkov ista, se

za ustrezen odstotek zmanjšajo dodatki, ki so vezani na osnovo.

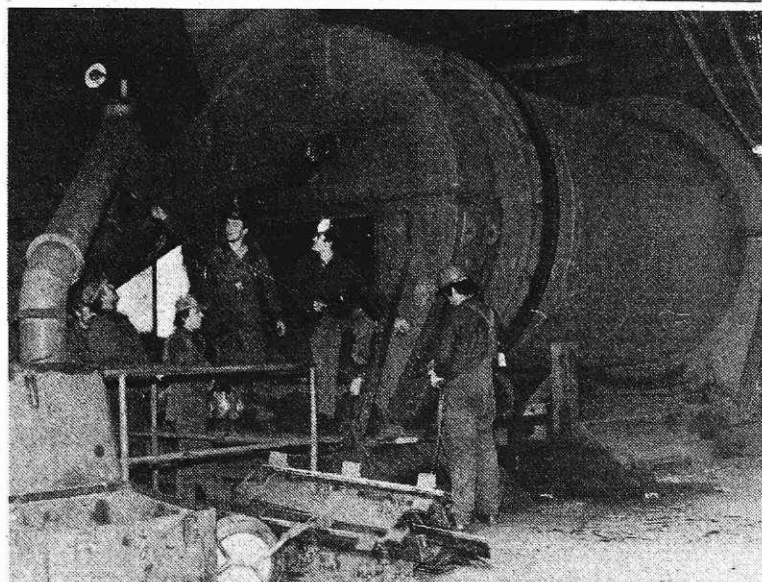
V odgovoru na pripombo 12 (glej prilogo Železarja z dne 13. avgusta: »Vsebinska in opredelitev pripomba«, str. 11) je razvidno, da poleg znižanja ravni OD iz naslova učinkovitosti spreminjajo strukturo OD tudi druga določila, ki prinašajo novosti

(Nadaljevanje na 3. strani)

V tem pogledu je posebno pomembna vloga sindikatov, zlasti ko gre za nadaljnji razvoj samoupravnih družbenoekonomskih odnosov v združenem delu. To je danes in bo še dolgo njihova bistvena naloga. Delavski razred in drugi delovni ljudje vzpostavljajo nove proizvodne odnose v dolgoročnem boju zoper samoupravne sile, predvsem proti tehnokraciji in birokraciji. To terja še večje angažiranje sindikatov za dosledno združevanje dela in sredstev in stalno izpopolnjevanje delitve dohodka in osebnih dohodkov po delu in rezultatih dela.

V razmerah, ko so v družbi še precejšnja protislovja pa tudi neenakosti znotraj samega delavskega razreda, si morajo sindikati prizadevati za oblikovanje enotnih stališč vsega razreda. Prav tako morajo vedno posredovati, ko so kršene samoupravne pravice delavcev ne glede na raven, na kateri se to zgodi. Če večkrat sam opozoril, da je potrebno takšno delovanje sindikalnih organizacij. Vendar pa še vedno prihaja do raznih konfliktnih razmer v posameznih okoljih, tudi do prekinitve dela, ki so najpogostejše rezultat birokratskega ravnanja z delavci in kršenje njihovih pravic. Marsičemu bi se pri tem lahko izognili, če bi sindikat z udeležbo komunistov pravočasno mobiliziral delavce pri zatiranju raznih negativnih pojavov.

Tovariš Tito na XI. kongresu ZKJ

Desetdnevni remont v aglomeraciji (Foto I. Kučina)

PRI OPREDELJEVANJU IN ODLOČANJU ŠE VEDNO PREVEČ IMPIRIZMA IN PRAGMATIZMA

Čeprav si danes kvalificiranega odločanja v samoupravnem in družbenem upravljanju ne moremo zamišljati brez opore na marksistično teoretično misel in znanstvena spoznanja, poleg seveda družbeno in politično opredeljenih norm in okvirov, se nam še kako pogosto dogaja, da se do posameznih vprašanj opredeljujemo ali o njih odločamo parcialno, empirično in pragmatično. V tem pa je tudi velik vzrok, da ukrepi in odločitve v Železarni ne dosegajo ustreznih, še manj pa dolgoročnih ciljev. V tem je tudi vzrok za nekatere nelogične pa tudi nesamoupravne odločitve in opredelitve. Z vsem tem pa se očitno povezuje neodgovornost in prelaganje le-te iz ramena na rame. Oglejmo si le nekaj primerov.

V minulih dneh so delavski sveti temeljnih organizacij združenega dela in delovnih skupnosti obravnavali predlog odbora za gospodarstvo Železarne, da se »na osnovi doseženih polletnih poslovnih rezultatov in ocene poslovanja do konca leta povečajo vrednosti delovnih nalog za pet odstotkov z veljavnostjo od 1. avgusta«. Poleg tega, da se ti sklepi sprejemajo post festum, sicer pa v okviru dogovorjene rasti osebnega dohodka delavcev TOZD in delovnih skupnosti, bi o tem morala teči beseda na zborih delavcev, ki so že lansko leto imeli na tako linearno povečanje osebnega dohodka vrsto pripomb. Povišanju ob visoki rasti življenjskih stroškov in upadanju realnih osebnih dohodkov, predvsem v prvem polletju letos, ni moč kaj ugovarjati. Vendar pa je tu vprašanje, ki bi ga moral razčistiti že odbor za gospodarstvo, ali je to povečanje dejansko pogojeno z večjim dohodkom, zasnovanim na večji produktivnosti dela in boljšem gospodarjenju, kar je edina realna možnost za povečanje osebnega dohodka. In končno ali so res vse temeljne organizacije in delovne skupnosti enako prispevale k večji produktivnosti dela in boljšemu gospodarjenju. Ravno na to pa so temeljne organizacije v preteklosti imele številne pripombe.

Očitno je, da gre pri tem povečanju bolj za socialni korektiv, ker razen nekaterih kvalitetnih premikov nismo dosegli načrtovane količinske proizvodnje pa tudi produktivnost stagnira ali je celo v upadanju, in da je pri linearnem povečanju prisotna solidarnost, toda ali smo se pri vsem tem vprašali, če to ne bo še naprej zmanjševalo motiviranosti za delo in rezultate dela. O tem smo na tem mestu že nekajkrat razmišljali, pa vendar se nihče ni v ta vprašanja poglobljal, niti poslovodni odbor Železarne, kot najbolj odgovoren za to.

V tem bi morali iskati vzroke za izredno nihanje delovnih rezultatov v posameznih TOZD in Železarni kot celoti. Ob zelo obetavnih proizvodnih rezultatih v mesecu avgustu, v mesecu z največjo odsotnostjo, smo bolj kompletni v mesecu septembru po prvi dekadi zopet nazadovali. Ob vsem tem je seveda še toliko bolj nerazumljivo, da je »zaspale« tudi predlog samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih za delitev sredstev za osebne dohodke in dela sklada skupne porabe v delovni organizaciji Železarna Jesenice, ki naj bi pospešil oblikovanje bolj stimulativnih meril delitve osebnega dohodka po delu in rezultatih dela. Zamujamo že drugi rok v katerem bi ga morali z referendumom sprejemati, čeprav so nas že polna usta besed, da je treba sistem delitve po delu izboljšati, da bo postal glavna spodbuda za večjo produktivnost, boljše gospodarjenje in poslovanje.

Največjo odgovornost za zaostajanje na tem področju nosijo poslovodni odbor Železarne in poslovodni organi v temeljnih organizacijah združenega dela, ker dovolj odločno ne spodbujajo in organizirajo stimulativnega nagrajevanja za več dela in za boljše, bolj disciplinirano delo. V tem se potrjuje tudi uvodna ugotovitev, ker je delovanje teh organov pretežno usmerjeno le v »suho« proizvodno problematiko. Ob vsem tem se tudi vsiljuje misel, da ti organi le preveč hodijo mimo različnih sklepov in ukrepov družbenopolitičnih skupnosti, resolucije tretjega kongresa samoupravljalcev Jugoslavije in podobno.

Ob bolj ali manj očitnem socialnem korektivu povišanja osebnih dohodkov s 1. avgustom in ob potrebnih izrednih prizadevanjih, da v globalu ohranimo lanske leto raven realnih osebnih dohodkov je nerazumljivo, da sta poslovodni odbor in sindikat Železarne priporočila, brez poglobljene analize skupne in splošne porabe v občini, ob kritičnem stanju tudi v zdravstvu in ob drugih dajatvah, ki se nam obetajo, zborom delavcev, da sprejmejo za 1,18 % povečano stopnjo prispevka iz čistega osebnega dohodka za otroško varstvo. Tudi to potrjuje, uvodno ugotovitev namreč, da bomo v naše samoupravno delovanje morali vnesti več marksistično teoretične misli in znanstvenih spoznanj, poleg družbeno in politično opredeljenih norm in okvirov.

INOVACIJSKA DEJAVNOST V PRETEKLEM MESECU

(Nadaljevanje s 1. strani)

pogledu dovoljene globine razogljčenja. Za zaščito jekla pred razogljčenjem so zato uporabili vse poznane ukrepe. Vendar se je izkazalo, da je bila žica kljub dosledni uporabi vseh sredstev še vedno razogljčena in da je v mnogih primerih presegla dovoljeno globino razogljčenja.

Avtorji so pristopili k reševanju tega problema in z intenzivnim raziskovalnim delom uspeli tudi v stacionarnih žarilnih ASEA pečeh osvojiti takšno tehnologijo žarjenja, ki kljub neugodni obliki vložka (kolobarji žice) omogoča visoko storilnost peči.

Avtorjema Francu Berniku in Edu Dovžanu je bilo za uvedbo spremembe žleba oziroma kretnice in način optega zračnega cilindra odobreno tretje posebno nadomestilo. Na škarijah CVD 400 v valjarni žice so se pogosto pojavljali zastoji na sorniku za pritrditev cilindra in na izpadu kretnice iz ležišča. Avtorja sta spremenila način vpetja zračnega cilindra s kretnico in s tem preprečila nekontrolirano gibanje cilindra in okvare kot posledico tega, izboljšala pa je tudi pritrdilo žleba in le-ta nima možnosti premika z ležišča. Z navedeno izboljšavo so se znižali zastoji in zmanjšali stroški vzdrževanja.

Avtorjema Viktorju Žanu in Jožu Pezdarniku iz TOZD Remontne delavnice je bilo dodeljeno tretje posebno nadomestilo za izdelavo nove batnice z batom in ograditev vulkolanskih tesnil v pnevmatske cilindre. Z izdelavo nove batnice z batom in ograditvijo treh vrst vulkolanskih tesnil so se zmanjšali zastoji in okvare, kar je življenjska doba tesnil daljša. Zaradi funkcionalnejšega tesnenja pnevmatskih cilindrov in daljše življenjske dobe tesnil je okvar in zastojev manj, kar pomeni manj vzdrževalnih posegov in manj možnosti in nevarnosti za poškodbe. Najbolj pomembno za varstvo delavcev v valjarni žice pa je zmanjšana možnost ali vsaj znižana pogostnost iztirjenja valjane žice iz vodil, ki v takih primerih s svojim gibanjem in opletanjem ogroža varnost delavcev. Prav tako je nevarno reševanje in popraviljanje tako iztirjene žice.

Avtorju Vencslavu Justinu iz TOZD Valjarna žice in profilov je bilo za spremembo kalibracije na kolutih vlečnih aparatov MH pred navijalci III. žile odobreno enkratno posebno nadomestilo. Sprememba oblike in načina kalibriranja kot jih predlaga inovacija omogoča vrsto prednosti v primerjavi s prvotnim načinom kalibracije. Te prednosti so:

- zmanjšano število koluti,
- manjša obraba koluti, ker le-te ne oprijemajo obdelovanca po celi površini,
- zaradi manjše obrabe se zmanjša tudi število brušenj,
- zmanjšanje tehnoloških zastojev zaradi manjšega števila menjav (univerzalnost koluti),
- zmanjšanje dela vzdrževalcev pri demontaži in montaži zaradi zmanjšanja števila menjav,
- zmanjšana možnost poškodb koluti.

Z uvedbo izboljšave je ostala kvaliteta izdelkov nespremenjena.

Avtorjem Janezu Petermanu, Francu Hrastarju, Miroslavu Noču, Janezu Rozmanu, Karlu Koblarju, Jožu Fileju, Francu Ravniharju, Edu Dovžanu in Janezu Kovaču je bilo odobreno posebno nadomestilo za izdelavo izvalilne verige za izvalčenje gredic 50 kv. in transport gredic od peči CUSTODIS do proge za dimenzijo 320 mm. Ogrevna peč Custodis je grajena za ogrevanje gredic od 80 do 130 kvadrat. Tem dimenzijam je prilagojen žleb za izvalčenje kot tudi izvalilna veriga. Pri valjanju pa nastajajo razni zastoji, ki porušijo ritem valjanja. Posledica tega je, da so v medfaznem valjanju ostajale gredice 50 kv. Pred izvedeno izboljšavo so gredice 50 kv. prevajali v končni izdelek v valjarni profilov. Z ukinitev valjarne profilov se je zaloga teh gredic kopičila oziroma so bile te gredice dane v razrez za odpadno železo, kar je vplivalo na manjši izplen valjarne žice. Z dodelavo izvalilne verige za izvalčenje gredic in z rešitvijo problema transporta gredic od peči do vstopnih valjčnic Jumping ogródja in proge za dimenzije 320 mm so avtorji omogočili prevajanje gredic kvadrat 50 mm v betonsko železo.

TOZD VRATNI PODBOJI

Avtorjema Danielu Koritniku in Pavlu Dimitrovu je bilo za izdelavo posebne elektrode za točkovno varjenje matic in ščitnika na stojinah podbojev T 50 mm odobreno enkratno posebno nadomestilo. Z izdelavo te elektrode sta avtorja odpravila ročno varjenje in omogočila varjenje matic in ščitnikov na točkovnem varilnem aparatu, kljub izjemno ozkemu profilu.

Za projektiranje univerzalnega razpinnika in vpeljavo le-tega v pro-

izvodno kot nov izdelek Železarn, je bilo avtorjem Gregu Hudriču, Alojzu Kravthakerju in Lovru Markežu dodeljeno enkratno posebno nadomestilo.

Avtorjema Gregu Hudriču in Pavlu Dimitrovu je bilo za zmanjšanje teže razpinnika in za spremembo in poenostavitev sestavnih delov odobreno prvo posebno nadomestilo. Z uvedbo te inovacije se je bistveno zmanjšala teža razpinnika, skrajšal pa se je tudi čas izdelave.

TOZD PLAVZ

Avtorjem Viliju Kelihu, Rudiju Horvatu in Janu Stenovcu je bilo za zamenjavo blokirnih mehanskih stikal z blokovnimi stikali na inducirano napetost na posebnih dvigalih VP I in VP II odobreno drugo posebno nadomestilo. Omenjena inovacija se je izkazala za uspešno, saj so nova stikala dosti zanesljivejša v obratovanju, obenem pa je potrebno manj vzdrževalnih posegov in s tem tudi manj zastojev, kar se je pokazalo v času obratovanja novih blokirnih stikal.

Na seji odbora za gospodarstvo pa je bilo istim avtorjem odobreno drugo posebno nadomestilo za zamenjavo kopirnih stikal za posevna dvigala na plavzu I. in II. Kopirna stikala so bila zaradi starosti »unikati« in za njih ni bilo več rezervnih delov. Posamezni deli so bili močno izrabljeni in delno polomljeni, kar se je odražalo v pogostih vzdrževalnih posegih. Tudi možnost dobre nastavitve regulacije je bila zaradi iztrošenosti slaba. Avtorji so ob re-

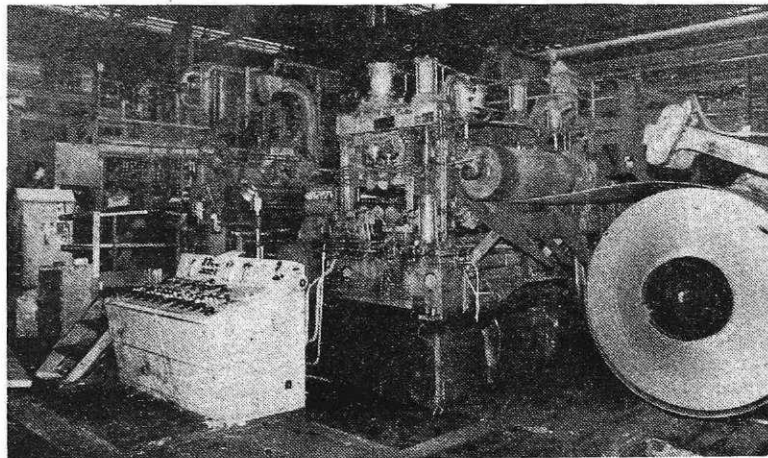
montih zamenjali ta stikala z novimi, ki imajo boljšo lastnost za nastavitve regulacije.

TOZD JEKLOVLEK

Avtorju Matevžu Gluharju je bilo za vlečenje jeklenih palic brez predhodnega steklenja odobreno tretje posebno nadomestilo. Po uvedbi navedene inovacije je odpadla poraba vodnega stekla, poraba butana za gorilec, odpadla so pogosta popravila stekline komore, poleg tega pa so se z opustitvijo vodnega stekla delno izboljšale ekološke razmere v delovnem prostoru oziroma ozračju, odpravljena pa je tudi nevarnost poškodb oči z vodnim steklom, ker brizg vodnega stekla v oko povzroča hude opekline, ki imajo lahko trajne posledice.

Avtorjem Jožu Odarju, Stanetu Pagonu in Stanetu Mencingerju je bilo odobreno tretje posebno nadomestilo za zamenjavo uvoženih kardanskih gredi z domačimi na ravnalnem stroju HEDART OA v brusilnici. Za vgraditev domačih gredi je bila potrebna predelava stroja, ki je koristna glede lažje nabave rezervnih delov, oziroma neodvisnosti od uvoza.

Avtor Viktor Žan iz TOZD Remontne delavnice je za ASCO elektromagnetne ventile, ki so vgrajeni na žarilni peči v jeklovleku, z noži ki se nanašajo na izum P 2449/77 »Stružni noži za obdelavo umetnih mas«, izdelal vložke iz vulkolana. Odbor za gospodarstvo je avtorju odobril tretje posebno nadomestilo.

Lužilno-žarilna linija v TOZD Hladna valjarna Bela (Foto I. Kučina)

»SKUPNA DISCIPLINSKA KOMISIJA VEČKRAT DELA V NASPROTJU S PRIČAKOVANJI V OBRATU«

(Nadaljevanje s 1. strani)

čim zve za kršitev delovne obveznosti, začeti postopek za ugotavljanje odgovornosti tistega delavca, ki jo je kršil. Če vodja TOZD – vodja sektorja ne uvede postopka in nima zato utemeljenega razloga, stori hujšo kršitev delovne obveznosti. Če v tem primeru vodja TOZD – vodja sektorja ne izpolni svoje dolžnosti, so za uvedbo disciplinskega postopka določeni tudi drugi organi TOZD, naštetih v 167. členu pravilnika o delovnih razmerjih TOZD.

Vedno je v TOZD dovolj možnosti, te pa so določene s pravilnikom o delovnih razmerjih, da odgovorni organi ugotavljajo stanje discipline in če je ta kršena od kogarkoli, so obvezni začeti disciplinski postopek proti vsakomur, ki je kršil delovno obveznost. Če to miče od organov v TOZD ne stori, potem kršitve delovne obveznosti ne more obravnavati disciplinska komisija.

Za delavca, v obravnavanem primeru, ki je neopravičeno izostal z dela en dan, je bila vložena zahteva za disciplinski postopek in zahteva, da disciplinska komisija ugotovi njegovo odgovornost za kršitev delovne obveznosti. Poleg disciplinskega postopka je organ TOZD – imenovana komisija ugotavljala tudi škodo storjeno po delavcu, ki je neopravičeno izostal z dela. Iz priložene dokumentacije je bilo možno ugotoviti, da jo je komisija ocenila in namerila v višini 25.000 din. Za ugotavljanje škode in odškodninske odgovornosti bi bil potreben poseben komentar za obravnavani primer.

Vrednost škode je bila prikazana z zmanjšano proizvodnjo na liniji, ki zaradi izostanka delavca in pomanjkanja delavcev niso mogli obratovati celih osem ur. Vrednost izračunane škode je bila prikazana z izpadom količine proizvodnje.

V kasnejši neuradni informaciji je bilo rečeno, da je delavec na začetku dneva zahteval od neposrednega vodja dela en dan dopusta. Delavec je tega dne odklonil prisotnost na delu zaradi nespornosti o priznanju urah dela v podaljšanem delovnem času. Zahtevanega dopusta delavcu niso odobrili zaradi potrebnega dela, ki ga bi moral opraviti in zaradi tega, ker bi prišlo v procesu

dela do motenj. Delavec je bil o tem tudi opozorjen in da bo v primeru odsotnosti prišlo tudi do zastoj in izpada proizvodnje. Opozorjen je bil, da bo zaradi njegove odsotnosti z dela nastala tudi škoda, da bo zanj odgovoren in da jo bo moral tudi povrniti. Kljub temu, da so delavcu pojasnili celotni primer, da so ga opozorili o škodi, ki bo nastala, je delavec demonstrativno in samovoljno zapustil delo in TOZD.

Na osnovi te razlage, ki jo je posredoval z zahtevkom vodja TOZD, je komisija odločila v obravnavi njegovega primera, da je ta delavec v celoti odgovoren za nastalo škodo in da jo mora zaradi namernega izostanka z dela tudi povrniti delavcem TOZD v odmerjeni višini.

Delavski svet prizadeva TOZD je tudi organ delavcev, zato mora v pogledu socialne in druge varnosti, zlasti kar zadeva pravice, obveznosti in odgovornosti posameznika, obravnavati primere, ki so določeni s pooblastili. V nobenem primeru ne bi smelo biti premalo časa za obravnavanje vseh primerov, kar zadeva pravice, obveznosti in odgovornosti delavcev. Kdo naj bi v TOZD posvetil največ skrbi za delavce, tudi v postopku ugovora, kot ravno njihov delavski svet. V opisanim primeru delavčeve odgovornosti, v postopku ugovora, v katerem je bilo ugotovljeno, da ni bilo nobenega zastoj, pa tudi škode ne, zaradi pomanjkanja materiala, potem je znano, kdo je v TOZD odgovoren za tako obrazilitev tega primera, ugotavljanje škode in presojo razmer, ki so takrat bile v TOZD.

Naj moja kritična pripomba na izjavo predsednika organa ne bi bila kakršnakoli ovira za nadaljnje ocenjevanje dela disciplinske komisije, kakršnekoli izjave ali ocene so zaželenje, zlasti tistih aktivnih delavcev, ki želijo, da bi organi delavcev delali kar najbolj in kvalitetneje v interesu vseh delavcev, določenih s samoupravno zakonodajo. Pripombe na delo disciplinske komisije naj bodo realne in objektivne. Ocenjevanje dela tega organa delavcev je bilo doslej večkrat enostransko in ne vedno pravično; s prisotnostjo oportunizma in različnih interesov.

Janko Kavalir

PREDSTAVLJAMO PREDSEDNIKE SAMOUPRAVNIH ORGANOV

Predsednik delavskega sveta v TOZD Valjarna debele pločevine je v tej mandatni dobi JOŽE PLEMELJ. V Železarni je pričel delati že 1963. leta, potem ko se je izučil za ključavničarja. Delal je na vseh delovnih mestih ob progi. Ob delu je tudi končal srednjo metalurško tehnično šolo in od leta 1970 je izmenski delovodja. Pred leti je že bil član delavskega sveta, sedaj pa je po dolgih letih ponovno izvoljen. Na predlog sindikata in osnovne organizacije ZK v temeljni organizaciji je bil izvoljen za predsednika.

»Za delo v delavskem svetu nimam pravih izkušenj,« je povedal. »Toda vedno mi kdo priskoči na pomoč, če je potrebno. Na vsako sejo se je tudi treba dobro pripraviti, saj če predvzamem kakšno funkcijo, jo moraš tudi v redu opravljati. Veliko je dela v samoupravnih organih, v raznih delegacijah pri sindikatu in drugod. Mnogi se tega dela otepajo. Ljudje so včasih premalo zavzeti za reševanje naših skupnih problemov in zato so tisti, ki radi delajo, preveč obremenjeni z različnimi funkcijami.

Naš delavski svet je imel do sedaj štiri seje. Na vseh smo bili sklepčni. Tudi v najbolj kritičnih poletnih mesecih, ko je odsotnost z dela zaradi dopustov precej večja, nismo imeli problemov z udeležbo.

Na teh sejah je kar dosti razprav. Najbolj živahno je bilo, ko smo obravnavali polletno poročilo. Bilo je dosti tehničnih pripomb. Opazi pa se, da v razpravah sodelujejo vedno eni in isti, nekaj pa je takih, ki samo kimajo. Vsi se tudi ne zavedajo dovolj, da so delegati svojih samoupravnih delovnih skupin. Ne mine pa niti ena seja, da ne bi razpravljali o kakem sporazumu ali vsaj o dopolnilu h kakemu sporazumu. Podobno je tudi na sestankih samoupravnih delovnih skupin. Nekateri so aktivni, drugi pa samo čakajo kdaj bo konec sestanka. Za našo skupino lahko rečem, da dobro dela. Sploh, kadar obravnavamo probleme, ki nas zadevajo. Takrat je razprava res živahna. Skoraj vsakdo čuti, da mora nekaj povedati. Odbora za gospodarstvo in delovna razmerja se vedno sestajata in sta zelo aktivna.

Delegacije za SIS pa ne delajo tako kot bi bilo treba, čeprav se redno sestajajo. Tudi delegacija za zbor združenega dela, kjer sem predsednik, ne dela dobro. Sestajamo se redno, toda problematika, ki jo obravnavamo je le preobsežna in gradivo ni ravno pregledno, tako da vedno zmanjka časa, da bi to podrobno proučili. Zato problematiko le površno poznamo in s kakimi tehničnimi pripombami pri tem ne moremo sodelovati.

Povedal je tudi, da so v prvem tromesečju imeli slabe proizvodne rezultate, čeprav so eden redkih obratov v Železarni, ki je imel dovolj vložka skozi vse leto in so z njim tudi sedaj dobro založeni, saj so velike količine le tega dobili iz železarne Smederevo. Na slab poslovni rezultat v prvem tromesečju so vplivali predvsem razni zastoji. Tako so imeli nekajkrat okvaro na oboku krožne peči in zlome valjev. Vse te težave so povzročale zastoj, ki pa jih niso sami zakrivali. Takrat so tudi manj delali za izvoz, saj niso imeli dovolj naročil, tako da so tudi na tem področju zaostajali za planom. Sedaj imajo zadosti naročil iz tujine in delavski svet je sprejel ustrezne sklepe, da bi na tem področju naredili čim več. Zaradi boljšega poslovnega rezultata pa so se dogovorili, da se bodo bolj preusmerili na valjanje kvalitetnejših materialov, za kar pa bodo morali imeti tudi vložek ustrezne kakovosti. Kvaliteta vložka je za njihovo delo nadvse pomembna. Tako kvaliteta jekla, ki ga proizvedejo v jeklarni, kot njegova površinska obdelava.

Do prvega polletja jim je uspelo planirano proizvodnjo doseči in to predvsem na račun remonta, ki je bil predviden za april in so ga potem prestavili na september, kasneje pa še na april 1982. leta, tako da so v času predvidenega remonta normalno delali. V preteklem mesecu pa so celo presegli plan skupne in gotove

proizvodnje. Seveda pa bodo morali sedaj, ko so glavni remont prestavili za celo leto, biti bolj pozorni pri delu. Še posebno na rednih štirnajstrednih remontih bo treba delo res dobro opraviti, da ne bo zastojev. Povedal je tudi, da je sodelovanje v vzdrževalci pri njih dobro, še posebej na dopoldanski dnini. Popoldne je to nekoliko slabše, ker tudi vzdrževalcem manjka ljudi.

»Če bomo tudi ob koncu leta hoteli imeti dobre poslovne rezultate,« je še dodal, »bomo morali žrtvovati tudi nekaj prostih sobot. Če v poletju nam je nekajkrat uspelo organizirati delo ob prostih sobotah, toda zaradi velike odsotnosti delavcev je bilo to težko izvedljivo. Upam, da bo to sedaj v jeseni lažje uresničiti. Sedaj proizvodnjo rešujemo z nadurnim delom.

Tu pri nas na progi je sicer dovolj ljudi, primanjkuje pa jih v adjustaži, zaradi velike fluktuacije. Temu so najbrž krivi nizki osebni dohodki in pa dokaj težko delo. Osebni dohodki so v naši temeljni organizaciji v poprečju za okoli 1.000 din nižji kot v drugih obratih. O tem smo razpravljali tudi na zadnji seji delavskega sveta. Sprejeli smo sklep, da je treba čimprej pripraviti katalog delovnih nalog in opravil, da bi se v osebnih dohodkih izenačili z drugimi obrati. Sedaj ta problem na posebno perečih delovnih mestih rešujemo z različnimi stimulacijami in dodatki za oteženo delo, kar pa ni najboljša rešitev.

Delo pri nas fizično ni tako težko,« je še povedal, »delovni pogoji pa so slabi. Najslabše je poleti zaradi velike vročine.«

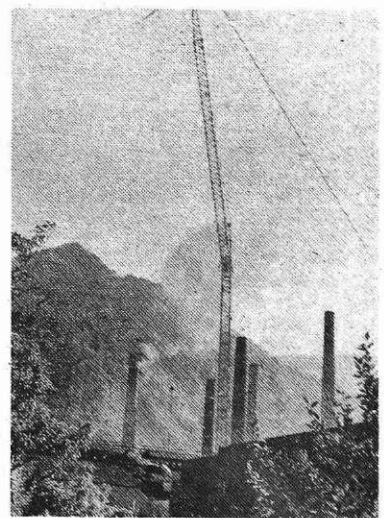
Meni tudi, da so medsebojni odnosi pri njih dobri, tudi med dninami. Med sodelavci je pa nekaj takih, ki so do svojega dela neodgovorni. Najdejo se tudi taki, ki gredo na bolniško sredi poletja, ker nimajo več dopusta. S tem otežujejo delo tistim, ki redno hodijo na delo. Sicer pa, kot je še povedal, je takih delavcev v vsaki sredini nekaj.

Lani so prešli na dvozmensko delo. Tretjo izmeno so ukinili. S tem so postali pogoji dela boljši kot prej, saj ima noč svojo moč. Na osebnih dohodkih pa se to precej pozna. Manjša je tudi proizvodnja, čeprav vsaka dnina zase naredi več kot prej. Vložek sedaj ogrevajo preko noči in zlasti dopoldanska dnina potem laže dela.

Jože je doma iz Sela pri Bledu in se vozi v službo z avtobusom. Prosti čas posveča predvsem družini, dograjuje pa tudi hišo. »Čeprav smo se že vselili, me tu čaka še ogromno dela,« je povedal na koncu najinega razgovora.

POPRAVEK:

V 32. številki Železarja, ko smo v tej rubriki objavili razgovor s predsednikom delavskega sveta TOZD Željarna z Mihom Zemva, je prišlo do pomote. V odstavku kjer je govora o kadrovskih težavah je zapisano: »Če ni željarna izgubimo pet proizvodnih ur na stroju, ki jih ni mogoče nadomestiti, saj delamo na tri izmene in so stroji noč in dan zasedeni.« Moralo pa bi pisati, da v tem primeru izgubijo pet do šest ton gotove proizvodnje, ki jo željarna opravi v eni izmeni na šestih ali sedmih strojih. Iz objavljenega besedila bi se namreč lahko sklepalo, da stroji obratujejo le pet ur od osmih, kar pa ni res.

Gigant za montažo odpraševalne naprave (Foto I. Kučina)

V TOZD MONTER V PRVEM POLLETJU TEŽAVE S POLIZDELKI

V TOZD IGMD Monter Dravograd so v prvem polletju letos izdelali 5.854 ton svojega proizvodnega programa, kar je 16,2 % manj kot so načrtovali in 10,8 % manj kot so izdelali v obravnavanem času lanskega leta. Od tega so plasirali na trg 5.854 ton izdelkov in s tem ustvarili 207.327 tisoč dinarjev celotnega prihodka. Poslovnih stroškov so imeli 141.632.000 din, dohodek je znašal 65.895 tisoč dinarjev. Vzroki za tak izpad proizvodnje so bili v pomanjkanju repromateriala, žice in v prostorskih težavah v odpremi gotovih izdelkov in pri antikorozijski zaščiti konstrukcij.

Dobave materiala so se v zadnjih dveh mesecih polletja izboljšale, navajajo v svojem polletnem poslovnem poročilu, pojavile pa so se težave zaradi hitrih sprememb pri izdelavi zvarjenec, kot posledice povpraševanja. Kakor že rečeno so imeli težave tudi s prostori, kjer odpremljajo gotove izdelke in kjer opravljajo antikorozijsko zaščito konstrukcij. Statik nosilce so v začetku leta izdelovali le s polovično zmogljivostjo zaradi pomanjkanja žice, zaradi pomanjkanja posameznih sklopov niso mogli kompletirati posameznih objektov oziroma sklopov, zaradi česar so se kopičili neizgotovljeni izdelki in otežkočali pogoje dela. Terminsko neusklajeni roki dobav materiala in prodaje izdelkov so jim povzročali veliko težav, poleg hitre preorientacije od izdelave konstrukcij na izdelavo zvarjenec, premalo definiranih naročil, vremenskih težav pri montaži in podobno. Seveda pa so imeli tudi nekaj subjektivnih težav zaradi neupoštevanja tehnološke discipline, poleg pomanjkanja delavcev, predvsem v sezoni.

Sicer navajajo, da imajo do konca leta pogodbeno že zasedene vse kapacitete, uresničevanje pa spremljajo že navedeni vzroki in zahteve kupcev po sovlaganjih. Menijo, da bodo morali prestrukturirati proizvodnjo predelave žice in nujno poiskati delo za izvoz. V tem smislu se že dogovarjajo s partnerjem v Avstriji za izvoz jeklenih konstrukcij v Nemčijo in izdelavo viličarjev kot osvajanje višje stopnje predelave.

Kritično priznavajo, da zaradi objektivnih in subjektivnih vzrokov ne morejo izpolnjevati pogodbenih rokov in s tem izgubljajo posamezne naročnike. Tudi kvaliteta njihovih izdelkov ni vedno najboljša in se bodo morali potruditi, poudarjajo v poročilu, da bodo obdržali dolgoletne partnerje. Ugotavljajo tudi, da kljub klavzuli, ki je navedena v pogodbah o možnostih obračunavanja podražitev, tega ne delajo dosledno. Navajajo pa tudi, da zelo težko dobijo stalne in kvalitetne kooperante. Dovolj samokritične ocene, ki nedvomno zagotavljajo, da se bodo delavci v TOZD Monter Dravograd v preostalem delu leta temljito spoprijeli z njimi.

Ob koncu prvega polletja je bilo v TOZD Monter v delovnem razmerju 278 delavcev. V tem času je prekinilo delovno razmerje 16 delavcev, od tega jih je deset odšlo v JLA, sklenilo pa 13 delavcev, med njimi se jih je pet vrnilo iz JLA. Plana zaposlovanja ne dosegajo, pravijo v poročilu, zaradi pomanjkanja primernih delavcev in zaradi proizvodno-organizacijske problematike, ki zahteva občasne premešitve iz enote v enoto, kar na pogled izgleda kot višek delavcev, obenem pa ustvarja odpor do zaposlovanja novih delavcev. Delno bodo to nadoknadili z vajenci, odprto pa ostaja vprašanje visokostrokovnega tehničnega kadra za novi obrat zvarjenec. Nedodelana in nedefinirana organizacija jim povzroča tudi zastoj pri izdelavi kataloga del in nalog in še druge slabosti.

V prvem polletju so v TOZD imeli 28 lažjih nezdod (lani 26), zaradi česar so izgubili 438 delovnih dni (lani 448) ali povprečno 16,8 dneva na nezdodo. Čeprav se je število nasproti lanskemu letu povečalo, pa so bile poškodbe lažjega značaja. Poudarjajo, da bo za zmanjšanje nezdod potrebno doslednejše uporabljanje zaščitna sredstva, predvsem očala, potrebna pa bo tudi večja previdnost pri delu.

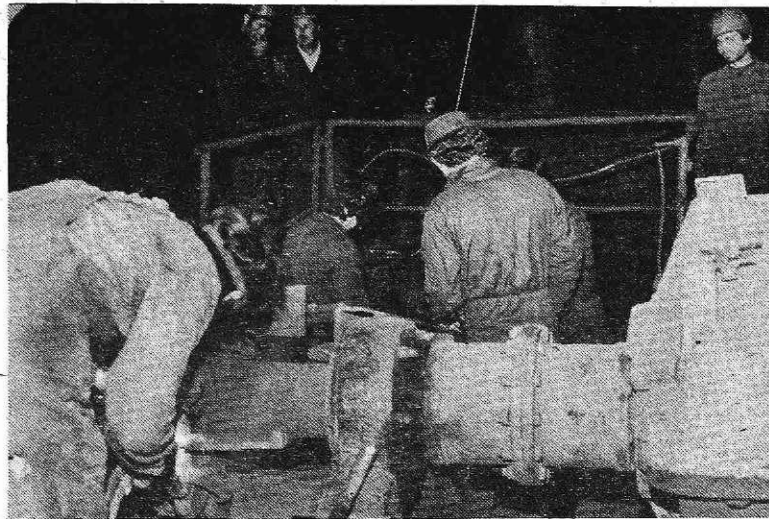
Celotnega prihodka, kakor smo že poudarili, so v šestih mesecih ustvarili 207.327.000 din, oziroma 11 % manj kot so načrtovali, vendar pa 25 % več kot v obravnavanem obdobju lani. Dohodka so imeli 65.895.000 din ali deset odstotkov manj od predvidenega in 17 % več kot lani. Čistega dohodka pa jim je ostalo 49.589.000 din, kar je 16 % pod planiranim in šest odstotkov več kot v obravnavanem obdobju lani.

Iz dohodka so za samoupravne interesne skupnosti družbenih dejavnosti plačali 5.898.000 din prispevkov ali osem odstotkov več kot so načrtovali in kar 121 % več kot v enakem obdobju leta 1980. Ostalih dajatev iz dohodka so imeli dinarjev 10.208.000 ali 15 % nad načrtovanimi in 57 % več kot lani.

Tako je v prvem polletju dohodek na delavca znašal 236.312 din, ozi-

roma osem odstotkov manj kot so predvidevali, vendar 13 % več kot lani. V primerjavi s povprečno uporabljenimi sredstvi je dohodek znašal 46,38 %, ali osem odstotkov manj kot lani in le en odstotek več kot so načrtovali. Čistega dohodka na delavca so imeli 178.377 din, kar je

14 % pod planom in dva odstotka več kot v šestih mesecih 1980. Akumulacija je v primerjavi z dohodkom znašala 45,53 % (lani 52,52 %), v primerjavi s čistim dohodkom 60,32 % (lani 62,83 %) in v primerjavi s porabljenimi sredstvi 21,12 % (lani 26,61 %). Za osebne dohodke in skupno porabo so povprečno na delavca namenili 107.827 din ali šest odstotkov manj kot so predvideli v letnem načrtu in le šest odstotkov več kot v istem obdobju lani. Čisti osebni dohodek je na delavca mesečno znašal 10.801,50 din, kar je osem odstotkov več kot so načrtovali in 20 % več kot je leta 1980 prvih šest mesecev lani.

Desetdnevni remont v aglomeraciji (Foto I. Kučina)

NESKLEPČNA KONFERENCA DELEGACIJ SIS ZA TELESNO KULTURO

Za petek, 11. septembra je bila v Železarni sklicana 11. SEJA KONFERENCE DELEGACIJ ZA SIS ZA TELESNO KULTURO. Od 23 možnih delegatov so se konference udeležili samo trije in to iz temeljne organizacije Hladna valjarna Jesenice, Vratnih podbojev in Remontnih delavnic.

Ob razmišljanju, zakaj tako nizke udeležbe delegatov na konferencah delegacij, so ugotovili, da je mandatna doba štiri leta za delo v samoupravnih interesnih skupnostih predolga. Zato so predlagali postopek za spremembo zakona o volitvah v skupščine tako, da bi njihov mandat trajal le dve leti.

Kljub nesklepčnosti so na seji pregledali gradivo za 11. sejo obeh zborov skupščine Samoupravne interesne telesnokulturne skupnosti Jesenice. V gradivu so predvsem pomembne točke:

- Razprava in sprejem družbenega dogovora o skupnih obveznostih pri zagotavljanju dela družbenih sredstev za pospeševanje izvoza;
- Rebalans finančnega načrta za leto 1981;

- Razprava in sprejem samoupravnega sporazuma o ustanovitvi TKS Jesenice ter

- Razprava in sprejem statuta telesne kulturne skupnosti Jesenice.

Ustrezne obrazložitve k posameznim točkam je podal sekretar telesnokulturne skupnosti Jesenice Rafael Šoberl.

Pri družbenem dogovoru o skupnih obveznostih pri zagotavljanju dela družbenih sredstev za pospeševanje izvoza udeleženci tega družbenega dogovora ugotavljajo, da je izvrševanje dogovorjenih nalog na področju izvoza v skladu s sprejetim družbenim planom občine, kakor tudi SR Slovenije in SFR Jugoslavije in je zato temeljnega pomena za družbeno reprodukcijo in da je za pospeševanje izvoza potrebno zagotoviti ustrezna dodatna družbena sredstva. Glede pristopitve k rebalansu finančnega načrta za leto 1981 je pomembno predvsem zaradi zagotavljanja in usmerjanja dela družbenih sredstev za pospeševanje izvoza

z drugimi porabniki družbenih sredstev in samoupravnimi skupnostmi.

Tov. Šoberl je v nadaljevanju poudaril, da je sprejem samoupravnega sporazuma o ustanovitvi telesnokulturne skupnosti občine Jesenice pomemben predvsem v tem, ker ta skupnost deluje na območju občine Jesenice z namenom, da oblikuje in določa skupne osnove telesnokulturne politike, usmerja in načrtuje razvoj telesne kulture, uresničuje naloge skupnega pomena, ki jih določa zakon in skrbi za sporazumevanje o drugih nalogah. V ta namen zlasti usklajuje planiranje telesne kulturne dejavnosti, sprejema plan skupnosti, določa enotne osnove meril in oblikovanje normativov in standardov za opravljanje telesnokulturnih storitev in sprejema ukrepe za pospeševanje skladnejšega razvoja telesnokulturne dejavnosti v občini. Uporabniki in izvajalci usklajujejo in zagotavljajo potrebe in interese na področju telesne kulture s samoupravnim sporazumom o temeljnih plana skupnosti.

Na podane obrazložitve konference delegacij na ravni Železarni ni imela pripomb.

Prisotni delegati so se na koncu dogovorili, da se bodo vsi udeležili seje skupščine, center za proučevanje samoupravljanja in informiranje pa so zadovoljili, da poizkusa telefonično »dobi« se ostale delegate za skupščino.

Ko pa je bila v ponedeljek, 14. septembra v sejni dvorani skupščine občine Jesenice 11. seja obeh zborov skupščine Samoupravne interesne telesnokulturne skupnosti Jesenice, se je iz Železarn seje udeležila le slaba polovica delegatov, kljub telefonskim urgencam, ki smo jih napravili na centru za proučevanje samoupravljanja in informiranja. D. M.

NAGRAJEVANJE ČASOVNIH POGOJEV DELA – DODATNA OBRAZLOŽITEV

(Nadaljevanje s 1. strani)

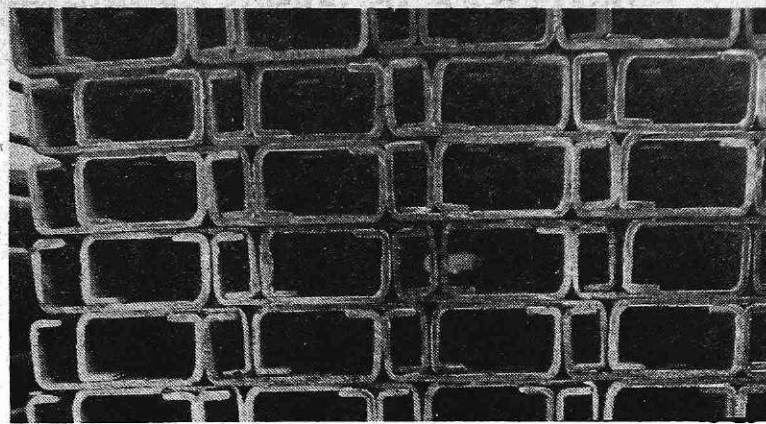
v praksi delitve OD. Zaradi vseh sprememb bo osnova OD približno za 13 odstotnih točk povečala svoj delež v strukturi OD.

Odbor za uresničevanje zakona o združenem delu pri delavskem svetu Železarn je zavzel na 8. seji 23. junija stališče, da je prisotnost na delu dovolj nagrajena zato ne kaže povečevati deležev dodatkov za časovne pogoje dela. Ker enaki odstotki na povečan delež osnovnega OD v skupni strukturi pomenijo tudi povečanje deleža časovnih dodatkov, je bilo treba skladno s sklepom odbora za uresničevanje ZZD za

13 % zmanjšati veljavne relativne vrednosti dodatkov za časovne pogoje, na primer, nočni dodatek 54 %: 1,13 47,79 zaokr. 48 %. To pomeni, da sedanji vrednosti nočne dodatka v višini 54 % na osnovo ustreza po predlaganih spremembah višina dodatka 48 %. Tako bi absolutna višina časovnih dodatkov ostala nespremenjena.

Iz zgornjega izvajanja lahko kratko zaključimo, da spremenjena višina časovnih dodatkov ne pomeni vsebinske spremembe, ampak odraža tehniko izračuna dodatkov na spremenjeni osnovi.

Oddelek za nagrajevanje

Hladno oblikovani profili (Foto I. Kučina)

OBVESTILA KOLEKTIVU – OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE.

OD 21. DO 27. SEPTEMBRA

21. septembra, FRANC RAVNIHAR, vodja TOZD Valjarna žice in profilov, Lipce 7 a, Blejska Dobrava;
22. septembra, MIROSLAV NOČ, vodja TOZD Remontne delavnice, Lesce, Na Trati 30, štev. telefona 75-991;
23. septembra, LEON MESARIČ, vodja TOZD Želbljarna, Jesenice, Titova 3, štev. telefona 81-216;
24. septembra, MIHA STOJAN, vodja TOZD Elektrode, Bohinjska Bela 49 a;
25. septembra, BORIS PESJAK, vodja FRS, Jesenice, Cesta revolucije 2 a, štev. telefona 82-726;
26. septembra, JOŽE KRAMAR, vodja TOZD Energetika, Mojstrana, Dovje 112;
27. septembra, SAŠO JEZERŠEK, vodja TOZD Hladna valjarna Bela, Jesenice, Titova 3, štev. telefona 82-789.

V času dežurstva je dežurni v sobi vodje splošnega sektorja štev. 19, štev. telefona 2435.

Dežurstvo je na delovni dan od 15. do 7. ure zjutraj, dežurni je od 15. do 19. ure dosegljiv doma, od 19. do 7. ure zjutraj pa v Železarni.

V prostih sobotah, nedeljah, praznikih, je od 7. do 19. ure dosegljiv doma in od 19. do 7. ure zjutraj pa v Železarni.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK – 21. 9.	IVAN KODRIČ	MARJAN ERMAN
TOREK – 22. 9.	VANDA ENIKO	BERTI KRAPEŽ
SREDA – 23. 9.	BOGOMIR SVETINA	MARJAN DROLČ
ČETRTEK – 24. 9.	DUŠAN BAK	VINKO ROTAR
PETEK – 25. 9.	JOŽE ZIDAR	IGOR MEZEK
SOBOTA – 26. 9.	ANTON KAVČIČ	MARJAN TRONTELJ
NEDELJA – 27. 9.	ZDENKO CUND	IVO LEBAN

Telefon dežurnega za vzdrževanje v Železarni je: 3549
vezni telefon je: 2317
Na redne delovne dni dela dnevni dežurni od 14.00 do 18.00 ure
nočni pa od 18.00 do 6.00 ure
Na proste sobote, nedelje in praznike dela: dnevni dežurni od 6.00 do 18.00 ure
nočni pa od 18.00 do 6.00 ure
Predaja poslov se izvede v sobi tajništva vzdrževanja št. 5 v upravni stavbi TOZD Vzdrževanje.

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

V dneh od 21. do 26. septembra bodo delale naslednje obratne ambulante: dopoldne: I. obratna ambulanta – dr. Nada Jensterle in IV. obratna ambulanta – dr. Marija Kovačič-Može, popoldne: II. obratna ambulanta – dr. Janez Zaletel in III. obratna ambulanta – dr. Želimir Cesarec.
V soboto, 26. septembra, samo dopoldne: II. obratna ambulanta – dr. Janez Zaletel in III. obratna ambulanta – dr. Želimir Cesarec.
Dispanzer za borce: IV. obratna ambulanta – dr. Marija Kovačič-Može.
ZOBNE AMBULANTE:
Dopoldne: II. zobna ambulanta zaradi bolezni zaprta.
Popoldne: I. zobna ambulanta – v. dent. Viktor Stražisar.
Za Železarno v torek, 22. septembra in v četrtek, 24. septembra, I. zobna ambulanta – v. dent. Viktor Stražisar, od 7. do 13. ure.
V soboto, 26. septembra, samo dopoldne: I. zobna ambulanta – v. dent. Viktor Stražisar.

UPOKOJENCEM TOZD HLADNA VALJARNA BELA

Obveščamo vse upokojujence TOZD Hladna valjarna Jesenice, da 26. septembra organiziramo piknik na Kočni – Poljane pri domu društev prijateljev mladine.
Vsi upokojujenci, ki želijo z nami na piknik, naj se prijavijo do torka, 22. septembra pri Francu Šolarju adjustža hladne valjarne Jesenice.

Izvršni odbor osnovne organizacije sindikata

NOV ROK ZA IZLET DRMIT V SKOPJE

Ker turistična agencija Generalturist ni mogla dobiti letala za 18. tega meseca za SKOPJE, moramo izlet prestaviti na 23. do 26. oktobra.

Za termin ponovno sprejemamo prijave do 30. septembra.
Odbor DRMIT

TEČAJI TUJIH JEZIKOV

ŽELEZARSKI IZOBRAŽEVALNI-CENTER – ODDELEK ZA IZOBRAŽEVANJE OB DELU

po dogovoru s kadrovskim sektorjem Železarn razpisuje za delavce TOZD in delovnih skupnosti Železarn naslednje jezikovne tečaje po fonolaboratorijski metodi v sodelovanju z Zavodom za intenzivne tečaje tujih jezikov iz Ljubljane:

- nemščina – začetni
- nemščina – nadaljevalni,
- angleščina – začetni
- angleščina – nadaljevalni

Prijavite se v železarskem izobraževalnem centru – oddelek za izobraževanje ob delu, telefon 3566 – interna 21.

Če bo prijavljenih dovolj kandidatov bo pričetek tečajev v oktobru.

PREGLED SESTANKOV SDS

Minuli teden smo iz devetih temeljnih organizacij ter iz treh delovnih skupnosti prejeli zapisnike 57 samoupravnih delovnih skupin, poleg tega pa še zapisnik z zbora delavcev TOZD Livarna. Osrednjo temo je tudi tokrat predstavljala obravnava dopolnila k samoupravnemu sporazumu o temeljnih plana skupnosti otroškega varstva za obdobje 1981-1985 za letošnje leto. Marsikje pa so skupine razpravljale tudi o povečanju vrednosti opravil in nalog za 5 % ter o proizvodni problematiki.

Ker je bilo pripomb na zgoraj omenjeno dopolnilo precej — imelo jih je kar 45 SDS, pa tudi zbor delavcev TOZD Livarna je omenjeno dopolnilo zavrnil — jih tokrat poskušamo podati v strnjani obliki in jih zato v okviru povzetka sestanka posamezne SDS ne bomo posebej navajali.

Mimogrede pa naj še opozorim, da marsikatera skupina kadar odloča kot zbor delavcev, ne navaja v zapisniku, koliko delavcev se je strinjalo s predlogom, koliko jih je bilo proti in koliko se jih je pri odločanju vzdržalo — še več, ponekod ne navajajo niti tega, koliko delavcev je sestanku prisostovalo, čeprav imamo vse to lepo opredeljeno v naših samoupravnih aktih.

Treba je namreč ugotoviti, da so le redke SDS predlog potrdile, brez pripomb, da so ga nekatere kategorično zavrnile in da so bila ponekod mnenja med člani SDS deljena. Toda o tem drugič, ko bomo imeli zbrane vse podatke.

Veliko SDS očita samoupravnim interesnim skupnostim nestabilizacijsko ponašanje oziroma jim priporoča bolj smotno, racionalnejše gospodarjenje. Priporoča jim preračunavanje sredstev znotraj SIS (nekateri vključujejo tudi splošno porabo). Očita jim, da preveč obremenjujejo gospodarstvo, še zlasti pa — ob naraščajočih življenjskih stroških in novih obremenitvah (republicni davek, občinski samopriskrbe ipd.) — da preveč obremenjujejo osebni dohodek delavca. Več SDS je imelo tudi pripombe naj slabše planiranje sredstev v sami skupnosti otroškega varstva. Iz nekaterih pripomb pa bi lahko sklepali tudi na slabo informiranje delavcev, če ne celo na napačno informiranje (npr.: zakaj mora prispevati prav železarna).

Nekatere SDS se ne strinjajo s predlagano višino (predvideno povečanje je preveliko, že tako je preveč prispevkov), spet druge predlagajo, da naj se v nekaterih SIS skriči dejavnost in da sredstva za otroško varstvo, da je denarja samo toliko, kot ga je, da je treba stabilizacijo prenesti iz papirja in govorjenja v samo prakso, da naj se prenese tista sredstva, ki v nekaterih SIS ostajajo. Dalje: ponekod predlagajo omejitve celodnevne šole (da ne bodo imeli učitelji toliko nadur) ter da naj se ukine VIZ in da denar za otroško varstvo. Ponekod očita, da je otroško varstvo predrago, da je treba 100-odstotno izkoristiti obstoječo kapaciteto, da naj se predlagana sredstva krije iz sklada za otroške doklade (ker so le-te zmanjšane okrog 50 %), da starši plačajo dovolj velike cene za otroke v varstvu, prav tako pa tudi za počitnice na morju. Nekateri posebej zanimajo, kaj so »nepredvideni stroški letovanja v Novigradu«.

Nekje vprašujejo, kam gre denar, ki ga dobiva skupnost, ko se s povečanjem osebnih dohodkov poveča tudi vsota, ki gre za ta namen ali pa predlagajo, da naj se denar zagotovi v okviru občine (skrčenje programov, skrbno gospodarjenje s sredstvi, predlog občine, da se prispevna stopnja enega SIS poveča, drugega pa zmanjša), ali da se sredstva, ki jih dobijo SIS bolj smotno porazdelijo in da naj več dobi tisti, ki ta sredstva bolj potrebuje.

Nekje v TOZD pravijo, da je nestabilizacijsko obnašanje, če SIS zahteva denar od TOZD, ko ji zmanjka denarja in da je zato planiranje oteženo, pa da se prispevna stopnja v okviru gospodarskega leta ne bi smela spreminjati.

Neki skupini se zdi obrazložitev (ki je bila delavcem posredovana in tudi obrazložena v 27. številki Železarnja) pomanjkljiva in premalo konkretna, zaradi česar obstaja sum, da se sredstva zbrana v ta namen trošijo neracionalno, še zlasti v tistem delu, kjer odločajo delavci VIZ sami. Boje se, da bo z zahtevo po višjem prispevku prišla tudi SIS za zdravstvo, »za katero se prav tako ugotavlja, da so zbrana sredstva premajhna za normalno delovanje«. Tudi neka druga SDS pravi, da je poznano, da so tudi v drugih SIS določene težave s pridobivanjem sredstev za normalno dejavnost in zahteva, da se v okviru občine istočasno rešujejo vsi SIS (»ker se bojimo, da v bodoče z dviganjem prispevnih stopenj ne bo več mogoče reševati težav«). Pravijo, da je nastalo stanje »razlog nepravilnega in zavestno slabega planiranja« in da je bilo planiranje gotovo izvedeno na nekih stališčih in omejitvah IS skupščine Jesenice, zaradi česar jih le-ta ne bi smel tako hitro spreminjati. Druge predlagajo, da naj SIS pripravijo analizo izvajanja sporazuma v letošnjem letu (kako so se sredstva združevala in uporabljala).

la), IS občine pa naj na osnovi tega izdela predlog, kje bi bilo treba kaj vzeti in dati za otroško varstvo. Delegati Železarnje v zboru združenega dela občine pa morajo o tem zahtevati poročilo.

Prebrati je moč tudi, da naj bi prispevek plačeval vsak v svoji občini. Po drugi strani pa tudi, da je v občini več delavcev prijavljenih samo začasno, da ti delavci koristijo sredstva SIS na Jesenicah, vendar pa se njihovi prispevki za SIS odvajajo v njihove matične občine ter da bi bilo o tem treba izdelati ustrezno analizo oziroma, da bi morale delovne organizacije slabost takega prijavljanja reševati že ob sklepanju delovnega razmerja.

Neko skupino zanima, kako skupnost otroškega varstva gospodari (kot je razvidno iz kategorizacije prispevkov, ki jih dobimo poleg plačilnega lista) z 1,16 % od OD ki gre (poleg 0,8 % od OD za neposredno otroško varstvo) za zvezo skupnosti otroškega varstva in z 1,45 % za »otroško varstvo po DM = obč. prispevek«, druga spet meni, da je osebne dohodke zaposlenih v tej SIS treba pogledati s strožjega stališča, češ, da »tudi delegati tega SIS niso povsem dobro seznanjeni z višino OD za posamezna delovna mesta«.

Pripombe so bile tudi, da je bilo povečanje anuitet znano že v začetku letošnjega leta, ko se je oblikovalo sedanje stanje, da se nepredvidene stroške (letovanje) lahko vključijo v stroške letovanja, da notranje rezerve niso nakazane (akcija za skupno strokovno službo SIS se ne premakne nikamor), da se cenzusi ne spreminjajo skladno z gibanjem OD, da je treba višino prispevne stopnje primerjati z višino OD v Sloveniji, da naj bi skupnost pravilno planirala in se držala plana tudi pri porabi ipd.

Vse te pripombe in stališča bomo, ko bodo zbrana (zapisniki še vedno prihajajo), seveda posredovali ustreznemu občinskemu organu.

Sedaj pa k običajnemu pregledu zapisnikov, v katerem, kot smo že omenili, ne omenjamo pripomb, ki se nanašajo na povečanje prispevne stopnje za SIS otroškega varstva.

Iz TOZD Jeklarne smo prejeli zapisnike SDS SM peči 1, 2 in 4, livna jama 1, 2 in 4, staro železo 1 in 2 ter kontiliv 1 in 2. SDS SM peči in livna jama 2 sta se med drugim seznanili tudi z zapisnikom o delovodski konferenci ter obravnavali varnost pri delu (s poudarkom na novoprijetih delavcih). SDS kontiliv 1 in 2 pa sta se seznanili še s poslovnim poročilom za prvo polletje (opozarjajo predvsem na pomanjkanje delavcev) in s sporazumom o skupnih osnovah in merilih za delitev sredstev za osebne dohodke in dela sklada skupne porabe. Osrednja tema pa je bil seveda predlog omenjenega dopolnila.

Zbor delavcev TOZD LIVARNA se je s povečanjem vrednosti delovnih nalog za 5 % sicer strinjal, čeprav so delavci mislili, da povečanje ne bi smelo biti procentualno. Predlog dopolnila je zavrnil.

Iz TOZD BLUMING ŠTEKEL smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, bluming 1, 2 in 3, adjustaža štekel 2 in 3, adjustaža štekel Javornik, lužilnica adjustaže štekel ter adjustaža bluming 1, 2, 3. Vse so razpravljale o povišanju prispevne stopnje za neposredno otroško varstvo.

SDS VALJARNA žice 3 (dnina »Goloba«) iz TOZD VALJARNA ZICE je na sestanku med drugim zahtevala, da se uredijo okna pri komandnem pultu Ø 300, ker je slab razgled na delovno območje.

Iz TOZD VALJARNA DEBELE PLOČEVINE smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, proga 2400-1 in 2, adjustaža 2400-1 in 2 ter odprema. Razen o predlogu dopolnila so SDS razpravljale tudi o povečanju vrednosti delovnih nalog za 5 % ter o proizvodni problematiki v avgustu oziroma v osmih mesecih letošnjega leta. SDS proga 2400-2 meni, da bo treba dobro delati, mogoče tudi na kakšno prsto soboto, če hočejo izpolniti planirano proizvodnjo. SDS proga 2400-2 pa meni, da bo doseganje plana vedno težje zaradi ponovne prestavitve remonta in iztrošenosti naprav. Tudi plan se jim zdi zelo visok. V zvezi s tem vprašujejo, zakaj se ne bi dalo urediti tako, da bi bili delavci, kadar delajo ob prostih sobotah, oproščeni dajatev, oziroma, da bi se jim to delo štelo v pokojninsko osnovo. Na osebne dohodke opozarjajo tudi v zvezi s 5 % povečanjem vrednosti delovnih nalog. Pravijo, da imajo za več kot 1000 dni nižje OD kot Železarna in se jim zdi, da bi bilo bolj pravično, če bi se OD dvignili vsem enako. Za enak dvig (v znesku, ne v odstotkih) se zavzemata tudi SDS adjustaža 2400-1 in odprema. SDS adjustaža 2400-2 pa meni, da je povečanje glede na rast življenjskih stroškov prenizko.

O predlogu dopolnila sta v TOZD JEKLOVLEK razpravljali tudi SDS adjustaža 2 in brusilnica 1. Slednja je proučila tudi SaS o delitvi sredstev za osebne dohodke. Za nekatera pojasnila v zvezi z njim meni, da niso spodbudna za poglabljanje dohodkovnih odnosov in za spodbudno nagrajevanje.

Iz TOZD ELEKTRODE smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, oplaševalnica 1 in 2, rezalnica 1 in 2, priprava elektroodnih praškov, transport in skladiščenje ter ognjevzdržni materiali. Razen predloga omenjenega dopol-

nila so SDS obravnavale še predlog za povišanje vrednosti delovnih nalog ter predlog spremembe samoupravnega sporazuma o merilih in pogojih ter postopkih za doseg dogovorjenega obsega uvoza blaga in storitev ter odliva deviz. SDS oplaševalnica 1, rezalnica 1 ter priprava elektroodnih praškov so na skupnem sestanku postavile tudi vprašanje o tem, kdaj bodo preventivni pregledi ter kdaj bo rešen problem kvalitete in količine narezane EO žice.

Iz TOZD ŽEKLJARNA smo prejeli zapisnike SDS žebeljarna 1, 2 in 3 ter zavijalnica žebeljarnje. Na nekaterih sestankih so delavci razen predloga dopolnila obravnavali tudi proizvodno problematiko. SDS žebeljarna 2 je v zvezi s tem poudarila potrebo po večji samokontroli žebeljarnjev ter delovodij, da ne bi prihajalo do nepotrebnih reklamacij ter opozorila na nekatere posameznike, ki kršijo delovno disciplino, pa tudi na neredno menjavanje slabega orodja na žebeljskih strojih, zaradi katerega se napravi tudi več izmečka.

Iz TOZD REMONTNE DELAVNICE smo prejeli zapisnika SDS RTA 2 in 6. Obe SDS sta obravnavali predlog dopolnila. SDS RTA 2 pa se je seznanila tudi z dnevnim redom 3. seje delavskega sveta TOZD.

SDS vzdrževanje HVB 1 in 2 (TOZD VZDRŽEVANJE) sta predlog omenjenega dopolnila zavrnili. Opozarjata pa tudi, da se napak, do katerih prihaja v proizvodnji ali pri vzdrževanju zaradi posameznikov, ne sme posploševati.

Iz DELOVNE SKUPNOSTI ZA KOMERCIALNE IN FINANČNE ZADEVE smo prejeli zapisnik SDS prodaja. Skupina pod razno navaja, da se delavke, ki so zaposlene pri MDS strojih oziroma pri obdelavi in šifriranju naročil pritožujejo zaradi zamud pri nameščanju strojev v sektorju prodaje. SDS grozi, da, v kolikor v roku enega tedna ERC ne bi rešil te problematike, bodo začeli s kodiranjem na sedanje formulacije iz zaloge, nadaljnjo obdelavo teh dokumentov pa prepustili ERC. Nadalje se pritožuje, da so stroški prenočevanja kjerkoli v Jugoslaviji — sodelavci morajo namreč pridobivati razna naročila — toliko porashi, da nadomestilo v višini 330 dinarjev ne zadostuje več. Tudi prispevki ob izrednih prilikah (smrt, odhod v pokoj itd.) se jim zdi prenizki, pa tudi na upokojene sodelavce se po mnenju prisotnih preveč pozablja (to naj bi uredil sindikat). Opozorili so tudi na nekatere nejasnosti v zvezi z uvedbo premakljivega delovnega časa.

Iz DELOVNE SKUPNOSTI ZA KADROVSKE IN SPLOŠNE ZADEVE TER INFORMIRANJE smo prejeli zapisnike SDS kadrovski sektor, CPSI ter oddelek splošne administracije (sektor za splošne zadeve). Razen o predlogu dopolnil je bilo na sestankih navedenih SDS največ govora še o premakljivem delovnem času. SDS kadrovski sektor je obravnaval tudi sporazum o delitvi osebnih dohodkov in dela SSP in meni, da nekateri predlogi, čeprav strokovno utemeljeni, niso upoštevani ter želi, da se jih vključijo v sporazum (obravnavala ga je tudi SDS splošna administracija). Povečanje vrednosti nalog za 5 % pa se jim glede na povečane obveznosti iz OD, zdi premajhno. Pritožuje se tudi zaradi vratarjev, ki nadomeščajo in ne poznajo ljudi in organizacije sektorja, ker prav zato težko v redu opravljajo svojo nalogo in predlaga, naj bi jih ne menjavali. SDS CPSI se je med drugim seznanila tudi z namenavno adaptacijo starega IBM. SDS splošna administracija pa je med drugim na sestanku sklenila, da je treba vprašanje arhivskega prostora ter delavcev, ki bodo v doglednem času odšli v pokoj, začeti reševati brez odlašanja.

Iz DELOVNE SKUPNOSTI ZA EKONOMIKO, TKR IN NOVOGRADNJE pa smo prejeli zapisnike SDS oddelek za študij dela, časa in nagrajevanje, glavni laboratorij OTK, oddelek OTK za jeklarne ter oddelek za operativno planiranje proizvodnje. Kot druge je tudi tukaj osrednjo temo predstavljala razprava o vseskozi omenjenem predlogu dopolnil. SDS oddelek za študij dela in časa ter nagrajevanje med drugim vprašuje, zakaj se je vrednost delovnih nalog povečala samo za 5 % (v drugih DO kot pravijo, npr. železnice, luke, predelava nafte in ostale železarnje, povečujejo OD ne glede na rezultate) in zakaj se pri povečanju vrednosti delovnih nalog ne upošteva mnenje strokovne službe, ki zasluje vse gibanja na področju OD, dohodka in življenjskih stroškov. Nekaj pripomb ima tudi na sporazum o delitvi sredstev za OD in dela SSP. Tudi SDS glavni laboratorij meni, da bi bilo povečanje vrednosti nalog lahko večje. SDS oddelek za operativno planiranje proizvodnje pa se zdi razprava o tem brezpredmetna, »ker je obračun za mesec avgust že izdelan«. Omenimo naj še, da so delavci SDS oddelek OTK za jeklarne posebej urgirali, ker v povzetku s sestanka njihove SDS, ki je bil objavljen v prejšnji številki Železarnja in sicer v zvezi z razpravo o »udeležbi pri premijah v TOZD Jeklarne«, nismo povzeli sledečega stavka, ki se jim zdi za rešitev tega vprašanja še zlasti pomemben: »Pri vrednotenju prispevka našega oddelka je nujno izhajati s stališča, da v jeklarni ne more biti izdelana niti ena sarža brez našega sodelovanja«.

Center za proučevanje samoupravljanja in informiranje — Božidar Lakota

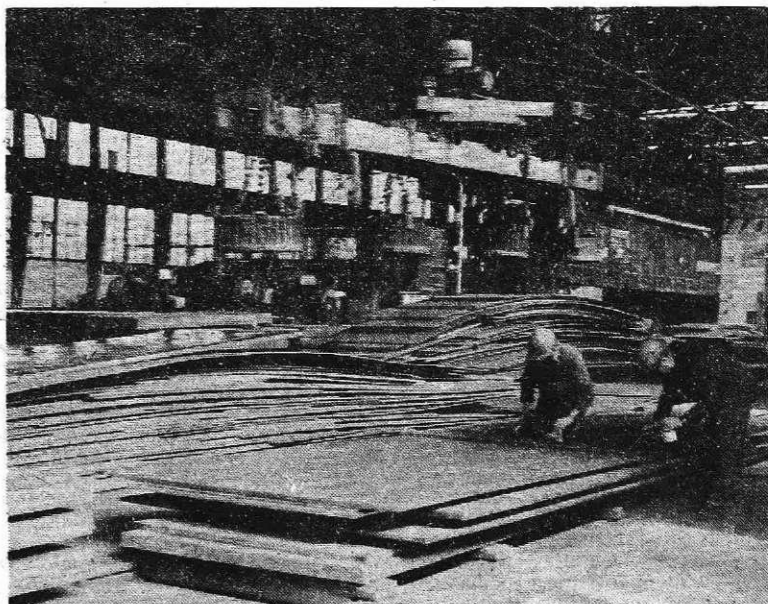
TOZD Vratni podboji

3. SEJA DELAVSKEGA SVETA

V petek, 11. septembra, je bila 3. seja delavskega sveta TOZD Vratni podboji. Na seji sta sodelovala tudi vodja TOZD in predsednica odbora samoupravne delavske kontrole. Na seji so sprejeli naslednje sklepe in stališča:

- Delegati niso soglašali s povišanjem prispevne stopnje za otroško varstvo in so menili, da je treba poiskati notranje rezerve in da za 1,18 % povišanje prispevne stopnje ni v skladu s sprejeto resolucijo. Postavili so vprašanje, za kaj se porabi denar, ki je bil prej namenjen za otroški dodatek, ker je upravičencev sedaj veliko manj.
- Predlog spremembe samoupravnega sporazuma o merilih, pogojih, načinih in postopkih za doseg dogovorjenega obsega uvoza blaga in storitev ter odliva deviz za obdobje 1981-1985 so soglasno sprejeli.
- S povišanjem vrednosti delovnih nalog za 5 % je delavski svet soglašal s pripombo, da se upošteva pri naslednjem povišanju padec realnega standarda pri delavcih z nižjimi osebnimi dohodki.
- Delegati so v zvezi s tem postavili vprašanje, zakaj so grupe v nekaterih obratih zamrznjene, nekatere TOZD pa jih povišujejo in se ne držijo sprejetih sklepov.
- Delegati so zahtevali odgovor, kdaj bo urejena prodaja vratnih podbojev in zahtevalo od sektorja prodaje poročilo o stanju naročil do konca leta.
- potrdili so program korištenja sredstev za investicijsko vzdrževanje in amortizacijske zamenjave za leto 1981.
- Delegati so postavili tudi vprašanje, kaj je z regreiranjem mestnih avtobusnih prevozov.

M. J.

V adjustaži valjarne debele pločevine (Foto I. Kučina)

TOZD Livarna

4. SEJA ODBORA ZA DELOVNA RAZMERJA

V sredo, 26. avgusta je predsednik odbora za delovna razmerja v temeljni organizaciji Livarna Anton AUBAR sklical četrto sejo, na kateri so poleg pregleda sklepov, vzeli na znanje kadrovske poročilo za mesec julij ter obravnavali vloge o razporeditvah in premeštitvah delavcev.

Pri pregledu sklepov so člani ugotovili, da so vsi sklepi realizirani. Kadrovik Polde Lomovšek je podal podrobno poročilo o gibanju odsotnosti v mesecu juliju, iz katerega je razvidno, da je skupna odsotnost znašala 633 dni ali 29,97 %.

Ugotovljeno je bilo, da so v tej temeljni organizaciji izkoristili 403 dni rednega dopusta, kar je skoraj za polovico več kot v mesecu juniju. Zaradi nezgod pri delu so izgubili 12 dni, za bolezensko odsotnost pa 194 dni. Člani odbora na poročilo niso imeli bistvenih pripomb.

V nadaljevanju seje so bili navzoči seznanjeni, da so v temeljno organizacijo razporedili dva nova delavca, dva so premeštili na druga dela, na znanje pa so vzeli sklep disciplinske komisije o prenehanju delovnega razmerja delavca iz livarne.

Ob koncu seje je kadrovik povedal, da je v mesecu oktobru predviden tečaj za žerjavovodje. V kolikor bi bili delavci zainteresirani, naj se prijavijo na oddelek za izobraževanje. Interesenti pa se lahko vpišejo tudi v šolo za metalurške delavce.

Železarski globus

MEHIKA

V tej srednjeameriški državi bo v kratkem pričel obratovati cevovod za transportiranje gošče železove rude, ki bo s 382 km drugi najdaljši na svetu. Prvi del v dolžini 86 km in

s premerom cevi 203 mm bo povezoval dva rudnika železove rude, medtem ko bo drugi s premerom 355 mm transportiral rudo do dveh železarn. Pri gradnji in obratovanju so, oziroma bodo upoštevali izkušnje 398 km dolgega cevovoda v Braziliji, ki je najdaljši na svetu. Izračuni so pokazali, da je takšen način transportiranja železove rude za 40 do 50 % cenejši kot železniški, razen tega pa odpadajo tudi nekatere težave, povezane z nakladanjem, razkladanjem in samim prevozom.

SOVJETSKA ZVEZA

Pred kratkim so po dolgotrajnih in težkih pogajanjih podpisali v Moskvi pogodbo o dobavi 750.000 ton cevi z velikim premerom japonskih železarn v Sovjetsko zvezo za gradnjo plinovodov. Glavni problem pri pogajanjih so bili kreditni pogoji za 400 milij. dolarjev, s katerim japonska stran kreditira to dobavo. Približno 500.000 ton teh cevi bodo dobavile japonske železarske družbe Nippon Steel, Sumitomo Metals, Nippon Kokan in Kawasaki Steel. Še letos, preostalo količino pa v prvem četrtletju leta 1982.

ZRN

V zahodnonemški železarni Ham-burger Stahlwerke, ki pripada železarski družbi Korf, razmišljajo o tem, da bi zaradi visoke cene železarskega plina predstavili svojo Midrex napravo za izdelavo železove gobe na Karibski otok Trinidad. Pri dolgoročno ugodni ceni železarskega plina bi bila železova goba, prepeklana s tega otoka v Hamburg, cenejša kot tista, ki jo danes izdelujejo. Prestavitve bi izvedli tako, da bi napravo v Hamburgu demontirali, jo prepeljali v Trinidad in jo tam ponovno montirali.

PRVI SHOD GORENJSKIH BRIGADIRJEV

V želji, da bi na področju mladinskega prostovoljnega dela in se posebej pri uveljavljanju in potrjevanju njegovega pomena pri krepitvi materialne osnove naše družbe in usposabljanju mladinskih aktivistov dosegli kontinuiteto, so občinske konference ZSMS v gorenjski regiji na pobudo mladih sklenile organizirati shod gorenjskih brigadirjev. Pobudo je potrdil sekretariat medobčinskega sveta ZSMS za Gorenjsko in imenoval odbor za pripravo shoda.

Manifestacija naj bi postala tradicionalna oblika propagandnega in informativnega značaja in ne nazadnje tudi priložnosti za tesnejše povezovanje mladih iz vseh gorenjskih občin.

V pripravi na shod je bilo v organih in organizacijah ZSMS veliko priložnosti za »obračune« doseganjih uspehov na področju mladinskega prostovoljnega dela in reševanje problematike, ki pri tem nastaja. Izmenjanih je bilo mnogo izkušenj in mnenj.

Prav gotovo bo shod imel pomemben odmev med delovnimi ljudmi in občani in seveda med vso mladino in tako utrdil ugled MDA in brigadirjev, ki je tesno povezan z našo revolucijo, razvo-

jem nove Jugoslavije, in akcijskim usposabljanjem mlade generacije. Mladinske delovne brigade so odraz bratstva in enotnosti, tovarištva in pripadnosti naši socialistični domovini, so izraz Titovega izročila mladi generaciji.

Shod bo v soboto, 19. septembra, s pričetkom ob 10. uri v kampu Šobec pri Lescach. V kulturnem programu bodo nastopili brigadiji iz vseh letošnjih gorenjskih brigad. Slavnostni govornik bo predsednik republike konference ZSMS Boris Bavdek.

O EVIDENTIRANJU MOŽNIH KANDIDATOV

V sredo, 16. septembra se je sestala komisija za kadrovska vprašanja pri OK ZSMS Jesenice. Komisija je pregledala potek evidentiranja kandidatov za organe OK ZSMS. Naj povemo, da evidentiranje poteka izredno slabo, čeprav je minilo že nekaj časa odkar so OO ZSMS prejele obvestilo in evidenčne liste za evidentiranje možnih kandidatov za posamezne funkcije v organih OK

ZSMS. Tako se, žal, dogaja da kandidate izbiramo v zadnjem času in je usposobljenost in izkušenost mladih, ki naj bi sprejeli določeno funkcijo, vse premalo preverjena.

Sledilo bo tovariško srečanje, ki ga bodo popestrila športna tekmovanja. Na prireditvi bo igral ansambel HAZARD.

Na shod so vabljeni vsi delovni ljudje in občani, še posebej pa brigadiji — veterani, ki bodo s svojo udeležbo izrekli priznanje letošnjim mladinskim brigadam, v katerih je sodelovalo več kot 450 gorenjskih fantov in deklet. Med njimi so bili tudi najmlajši — pionirji, ki so organizirani v dveh pionirskih delovnih brigadah nabirali prve brigadirske izkušnje.

Brane Grohar

»MLADOST V PESMI, BESEDI IN SPRETNOSTI«

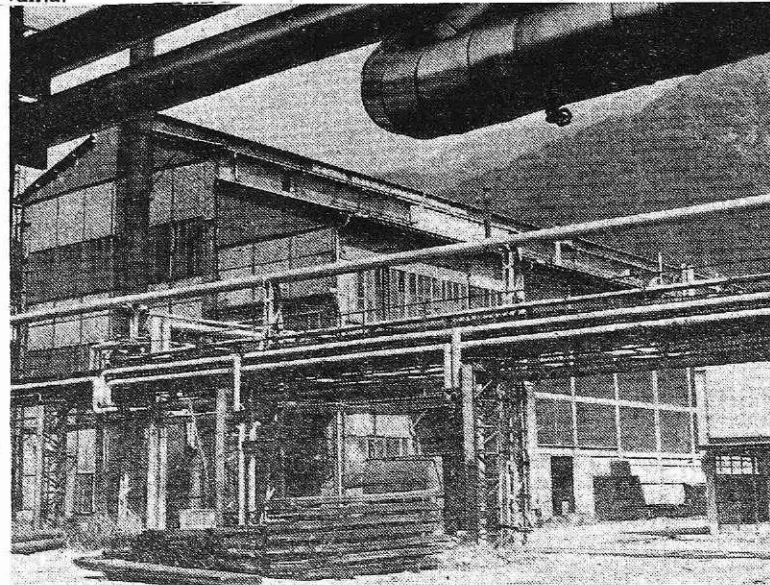
Rezultat vse boljšega sodelovanja ZSM z Jugoslovansko ljudsko armado je tudi tekmovanje »Mladost v pesmi, besedi in spretnosti«. Tekmovanje poteka že nekaj let, organizatorja pa sta republiška konferenca ZSMS in komanda ljubljanskega armadnega območja. Razpis je bil objavljen v tedniku Mladina, katerega prejema vsaka OO ZSMS.

Letos bo na Jesenicah prvič organizirano občinsko tekmovanje, v katerem bodo sodelovale srednje šole in osnovna organizacija ZSMS TOZD Vzdrževanje, Železarna. Tako se bodo štiri ekipe pomerile v znanju na področju splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite.

Ekipe je sestavljena iz treh mladincev ali mladink in treh pripadnikov JLA. Zmagovalna ekipa se uvrsti na regijsko tekmovanje, ki mora biti izvedeno do 10. novembra. Občinsko tekmovanje pa se mora zaključiti do 20. oktobra. Poleg tega pa potekajo na teh tekmovanjih tudi kulturne točke oziroma spretnosti.

Literaturo za tekmovanje bodo tekmovalci črpali v knjigi Nikole Ljubičiča — Strategija miru in v dokumentih X. kongresa ZSMS in ZKJ.

V ponedeljek, 21. septembra se bo sestel odbor za vodenje tega tekmovanja, imenovana pa bo tudi žirija, ki bo ocenjevala rezultate tekmovanja.

Obrat podbojarne Javornik (Foto I. Kučina)

NA JAPONSKEM JE VEDNO VEČ ROBOTOV

V zadnjih dveh letih se je uporaba industrijskih robotov na Japonskem izredno povečala. Vedno več proizvodnih obratov uporablja za najbolj zapletene delovne postopke »jeklene delavce«. Največ jih uporabljajo v avtomobilski in elektroindustriji, kjer pomagajo podjetjem pri izrednem povečanju produktivnosti. So ubogljivi, nikoli se ne utrudijo, ne zahtevajo višjih plač in socialnih storitev in se ne pritožujejo nad slabimi delovnimi pogoji.

Zato ni čudno, da so roboti ob nadpovprečni gospodarski rasti, kot je to na Japonskem, zelo cenjeni industrijski delavci. Še več, nastala je celo industrija za izdelavo robotov in danes se vedno več japonskih podjetij ukvarja z njihovo izdelavo za tržišče, medtem ko so jih do nedavna razvijali in izdelovali samo za lastno uporabo.

Industrijske robote, ki jih danes uporabljajo, je mogoče razdeliti na pet glavnih vrst.

Veliko jih uporablja pri delu na stiskalnicah in pri delovnih postopkih, ki so nevarni. Robot mora prinesiti kos strojnega dela pod stroj in ga tam držati, dokler ni delovna operacija zaključena. Na podoben način uporabljajo robote v kombinaciji z orodnimi stroji, kjer skrbijo za pravilno nastavitev posameznih delov, da stroj izvede obdelavo, na primer: brušenje, skobljanje in podobno. Vendar so danes v japonski industriji najbolj razširjeni roboti, ki opravljajo varjenje. To velja za avtomobilsko industrijo, kjer je potrebno pri izdelavi vsakega osebnega avtomobila izvesti 3000 do 4000 točkastih zvarov, ki predstavljajo v osnovi zelo neprijetno rutinsko opravilo. Nekoliko spretnější roboti so danes sposobni izdelati prvovrstne varjene šive.

Nadaljnja možnost za veliko uporabo robotov pri izdelavi avtomobilov je lakiranje. To delo je precej neprijetno, ker so uporabljani laki in zaščitni premazi sorazmerno strupeni. Robotov strupene snovi ne motijo in istočasno so sposobni izvesti vsa dela prav tako skrbno in natančno kot človeška roka.

Peto veliko področje za uporabo industrijskih robotov so montažna dela na tekočem traku: Na Japonskem danes se ne uporabljajo toliko montažnih robotov v avtomobilski industriji, zato pa več pri izdelavi električnih gospodinskih aparatov in integrirnih vezij. Razni roboti na področju montaže imajo ob uporabi ultrazvoka in laserskih žarkov tudi določeno možnost gledanja, kar jim omogoča spoznavanje posameznih delov ali njihove lege.

Poleg možnosti uporabe je možno razporediti industrijske robote tudi po njihovi sposobnosti. Na tem področju so na Japonskem razvrščeni v šest vrst, vendar pri tem upoštevajo tudi avtomatične stroje, ki ponavljajo sorazmerno enostavne delovne operacije.

Tehnično najbolj izpopolnjena vrsta so »inteligentni roboti«. Ti so sposobni samostojno prilagoditi svoje operacije določeni situaciji. Svoje odločitve prilagajajo delu — kosu, na katerem je treba izvesti delovno operacijo. Ne samo, da izvajajo več kombiniranih premikov in delovnih operacij, temveč lahko svoje delo tudi nadzorujejo in ocenijo, ali je treba operacijo nadaljevati, oziroma jo zaključiti.

Nekoliko manj »inteligentni« so tisti roboti, ki so sicer programsko vodeni in lahko sprejmejo ter izpeljejo kompleksne informacije, vendar nimajo sposobnosti ocenjevanja. Obe navedeni vrsti robotov sta v japonski proizvodnji zastopani po vrednosti s 15 % po količini pa samo s 6 %. Zato je pri teh dveh vrstah robotov največja možnost za rast proizvodnje.

Po vrednosti 15 do 20 % in po količini 5 % odpade na tako imenovane »playback« robote. Ti lahko izvedejo na povelje različna, vendar samo predhodno programirana dela. Pri tej kategoriji so mnenja različna: ali jih je mogoče prištevati k robotom, ali pa so to le visoko razviti avtomobilski stroji.

Druge tri kategorije, ki jih prištevajo med primitivne robote, v ZDA ne upoštevajo več kot robote, temveč le kot stroje. Ti izvajajo sicer zapletena dela, vendar po vedno enakem vrstnem redu.

Prikaz robota za barvanje oziroma lakiranje, ki ga japonska avtomobilska industrija vedno bolj uporablja, lahko pojasni predstavo o sposobnosti tega »delavca iz jekla«.

V tovarni Kawasaki, ki pripada družbi Tokico Ltd., so te robote za površinsko obdelavo tudi izdelali in uporabili. Najprej so se ukvarjali z izdelavo robotov samo za lastno uporabo. Veliko povpraševanje — predvsem v avtomobilski industriji — je povzročilo, da so ob koncu sedemdesetih let pričeli izdelovati robote tudi za prodajo.

Danes ta tovarna izdeluje dva modela robotov za barvanje in lakiranje. Razlikujeta se v načinu, kako jih je treba »poudčiti«. Obe vrsti Tokico robotov sta sposobni izvesti vsako barvanje z brizgalno pištolo. V delovno področje spadajo tudi sorazmerno zapletene delovne operacije, kot je lakiranje avtomobilske karoserije. Razni zglobovi, vključno z brizgalno šobo s krogličnim zglobov in enostavno stojalo omogočajo robotu vsa premikanja, ki so pri lakiranju avtomobilske karoserije potrebna.

Računalniška enota robota ima sposobnost, da sprejme v svoj spomin vse potrebne premike v pravilnem vrstnem redu in z ustreznim hitrostjo. Kupec takšnega robota mora svojega novega »delavca« samo postaviti na delovno mesto in pri tem se le-ta izkaže kot bolj dojemljiv za potek delovnega postopka kot človek.

Pri eni vrsti robotov, ki jih izdeluje Tokico, prične uvajanja vedno tako, da s pomočjo ročaja, ki je pritrjen za zglobov za briganje, vodi izkušen delavec robota pri lakiranju celotne avtomobilske karoserije. Ko je prvo lakiranje zaključeno, je robot usposobljen natančno izvesti celotno operacijo v poljubnem številu ponovitev. Druga vrsta robotov, ki jih izdeluje to podjetje, pa sploh ne potrebuje človekovega strokovnega vodstva za pričetek delovne operacije. S pomočjo stikalne plošče je mogoče ukazati računalniku posamezne potrebne gibe v zahtevnem zaporedju, ki jih le-ta potem spremeni v enakomerni potek premikanja.

Ocene števila robotov, ki danes na svetu obratujejo, se razlikujejo prav tako kakor definicije, kaj je treba dejansko upoštevati kot robote. Ob upoštevanju nekoliko bolj širokopolne japonske razvrstitve se giblje danes število robotov na svetu med 70.000 in 80.000 in 70 % jih je na Japonskem. Če vzamemo kot osnovo ostrejšo ameriško definicijo robota, potem se zniža njihovo število na slabih 20.000 in tudi v tem primeru jih večina »dela« v japonski industriji.

Pripravljenost je vedno boljša kakor golo pričakovanje...

Tito

RADIOLOŠKO-BIOLOŠKO-KEMIČNA ZAŠČITA

Kontaminacijo tehničnih sredstev in opreme opravijo načeloma ljudje, ki uporabljajo ta sredstva. Dekontaminacijo večjih organizacij združenega dela, ki imajo več težke tehnike ter za dekontaminacijo tehničnih sredstev tistih organizacij, ki pretrpijo večje izgube ljudi in niso sposobne opraviti dekontaminacijo z lastnimi močmi, isto izvajajo specialne RBK enote za dekontaminacijo.

Za dekontaminacijo tehničnih sredstev moramo uporabiti raznovrstna krajevna in priročna sredstva (razne brizgalne in črpalke) pralna sredstva in sredstva za odmašitev, razredčila, detergenti itd.). Moramo jih načrtovati in jih pripravljati za uporabo. Samo izjemoma lahko nabavljamo specialna sredstva za dekontaminacijo.

DEKONTAMINACIJA ZEMLJIŠČA IN OBJEKTOV

Kontaminirano zemljišče in objekti lahko precej otežijo in celo onemogočijo dejavnost in izpolnjevanje nalog.

Dekontaminacija zemljišča in objektov zahteva glede na vrsto kontaminacije, obseg in površino mnogo časa in veliko sile, zaradi česar jo moramo omejiti na izdelavo najnujnejših prehodov na zemljišču in na dekontaminacijo samo najpomembnejših objektov, predvsem na dekontaminacijo: komunikacij na delih, ki se ne morejo obiti, proizvodnih in drugih pomembnejših objektov in najnujnejšega dela zemljišča okoli le-teh.

Za dekontaminacijo zemljišča in objektov moramo uporabljati krajevna in priročna sredstva ter gradbene stroje, brizgalke, cisterne za vodo, gradbeni in vnetljiv material ipd. Za uporabo le teh pri dekontaminaciji moramo usposobiti vse ljudi, ki z njimi ravnavajo.

Dekontaminacijo prehodov na najpomembnejših smereh in pomembnejših objektov izvajajo specialne RBK enote za dekontaminacijo zemljišča in objektov.

DEKONTAMINACIJA HRANE IN VODE

Uporaba kontaminirane hrane in vode lahko povzroči zelo hude posledice pri ljudeh in živalih ter precej poveča izgube.

Raznovrstnost živil otežuje uvedbo univerzalnih sredstev, snovi in postopkov za učinkovito dekontaminacijo.

Industrijsko pripravljeno, pakirano in embalirano hrano lahko dekontaminiramo z odpravljanjem kontaminantov z zunanjih površin embalaže.

Največ težav pri dekontaminaciji živil bomo imeli z rznato hrano in moko, pakirano v vreče, ki ne ščitijo dovolj pred kontaminacijo. Dekontaminacijo takšne hrane moramo opraviti predvsem s fizičnimi metodami (odstranitev kontaminirane plasti). Za dekontaminacijo hrane mora biti usposobljen vsak občan, zlasti pa ljudje, ki jo pripravljajo, hranijo in delijo.

Dekontaminacija vode je zelo zapleten problem, zato moramo, kadarkoli je možno, poiskati čisto vodo. Dekontaminacija vode mora biti sestavni del sistema prečiščevanja in preskrbovanja z vodo, za kar morajo biti usposobljena vsa sredstva in ljudje, ki delajo na tem področju.

Poleg tega pa moramo vodo tudi higienično-epidemično obdelovati (usodanje, koagulacija, dezinfekcija) ter izvesti tudi druge postopke za RBK prečiščevanje, odvisno od vrste agensov.

Nadaljevanj

Uporaba robotov v proizvodnem procesu skoraj nima meja, vendar je danes težišče še vedno v avtomobilski in elektroindustriji. Velika japonska avtomobilska družba Nissan se je v preteklih letih pospešeno opremljala z roboti in jih ima danes »zaposlenih« daleč največ. Pri tem je zanimivo, da se japonski sindikati niso upirali uporabi vedno večjega števila robotov, ki so nadomeščali delavce. Vzrok je v tem, ker jih uporabljajo tam, kjer je že bilo občutno pomanjkanje delavcev ali pa delo iz raznih vzrokov (okolje, težavnost) za delavce ni bilo zanimivo.

Ceprav je Japonska danes vodilna dežela tako po izdelavi kakor po uporabi robotov, vendar tako kot pri mnogih drugih stvareh začetna ideja ni bila njena. Prvi roboti so dejansko prispeli ob koncu šestdesetih let na Japonsko iz ZDA. Za uporabo pri masovni proizvodnji pa so bili takrat sposobni le v omejenem obsegu. Medtem ko je večina podjetij v drugih industrijsko razvitih deželah idejo o uporabi robotov kmalu spet zavrgla, sta se tako japonska vlada kakor tudi industrija odločili pospešiti na tem področju tako razvojno, kakor tudi naložbeno dejavnost. Leta 1972 so ustanovili »japonsko združenje za industrijske robote«, ki danes združuje 40 najvažnejših izdelovalcev »delavcev iz jekla«. Združenje proučuje domače in tuje tržišče, usmerja tehnični razvoj, se ukvarja z reklamo in povezuje industrijo z državno upravo.

Področje uporabe robotov je mogoče še znatno razširiti in s povečano proizvodnjo se bo znižala tudi njihova cena. Kljub temu ni dvoma, da so roboti že danes poceni »delavci«. Že omenjeni model, ki ga izdeluje Tokico, stane danes okoli 10 milij. enov. Delavcev, ki opravljajo enako delo kot ta robot, zasluži danes na Japonskem letno med tri in štiri milij. enov. Zaradi ekonomičnosti uporabe industrijskih robotov pospešuje njihovo uporabo s svojimi ukrepi tudi japonska vlada. Tako lahko kupci visoko razvitih robotov odpišejo 13 % prodajne cene kot izredno uporabo. Mahjne in srednje velike tovarne imajo pri racionalizacijskih naložbah in nakupih robotov pravico do posojila z ugodno obrestno mero.

Vsi ti ukrepi so bili narejeni v zadnjih letih in kažejo, kako lahko japonska vlada usmerja industrijski razvoj. S temi in tudi drugimi ukrepi pospešujejo uporabo industrijskih robotov in tako tudi racionalizirajo delovanje celotnega gospodarstva. Na ta način širijo tudi tržišče industrije, ki izdeluje robote in istočasno nastaja obenem tudi solidna osnova za bodoče povečanje izvoza. Kajti povpraševanje po robotih bo v bližnji prihodnosti v vseh industrijsko razvitih deželah hitro naraslo. Zmerne ocene za japonsko tržišče predvidevajo povečanje prodaje robotov z 80 milijard enov v letu 1980 na 250 milijard v letu 1985 in na 500 milijard leta 1990. K temu je treba prišteti še izvoz, ki je dosegel leta 1980 100 milijard enov.

Vodilni japonski izdelovalci robotov računajo v prihodnjih letih na hiter razvoj njihove tehnologije. Pri tem gre predvsem za povečanje hitrosti robotov, vzporedno s tem pa na zmanjšanje njihove velikosti in teže. Težišče bodočega razvoja bo na robotih z višjo stopnjo inteligence, ki lahko bolje vidijo, pa tudi slišijo in občutijo. Sele potem se bo uresničil sen mnogih japonskih proizvajalcev, da bodo roboti izdelovali robote.

OSEBNI DOHODEK ZA AVGUST NIŽJI OD JULIJSKEGA

(Nadaljevanje s 1. strani)

sežen le s 85 %), še manj pa za vso Železarno. Povprečje osebnega dohodka za Železarno je v mesecu avgustu za 3,3 % nižje od predhodnega meseca, kljub povišanju obračunskih postavk s 1. avgustom za 5 %. Ta vpliv povečanja obračunskih postavk je zelo majhen, ker so drugi činitelji močnejši, predvsem praznik in manjše število delovnih ur.

Povprečni odstotek učinka je za 1,22 % višji od predhodnega meseca. Manjši je le v šestih TOZD in eni delovni skupnosti. Odstotek stimulacije za rast produktivnosti je manjši za 2,13 odstotnih točk od julijskega. Pri tem ima pomemben vpliv nižja skupna proizvodnja zaradi izpada proizvodnje na elektropeh.

Število ur na zaposlenega se je v mesecu avgustu zmanjšalo za 10,7 ur na zaposlenega, upoštevati moramo, da je bilo redno število ur v avgustu samo 176, v juliju s praznikom pa 192 ur.

Število nadur se je povečalo od predhodnega meseca za 6767 ur. Delež nadur v efektivnih urah znaša 5,8 %, povečalo se je tudi število plačanih ur sobotnega dopusta, odstotnost z dela pa je bila v mesecu avgustu zaradi dopustov najvišja. Bolezenska odsotnost se je v primerjavi z obračunskim mesecem julijem tudi nekoliko povišala. (Bolezenska odsotnost do in nad 30 dni skupaj se je povišala za 357 ur.)

Izmed triindvajset temeljnih organizacij in delovnih skupnosti je samo pet TOZD, ki imajo višji OD od preteklega meseca. Povečanje je malenkostno, nekoliko večje je le v TOZD HV Jesenice, ki pa gre na račun doplačila za prejšnji mesec, ko je bila obračunana preizkušna ocena delovnega prispevka.

Manj kot povprečno za Železarno je OD padel v temeljnih organizacijah: Livarna, Žičarna, Elektrode in vseh storitvenih TOZD. Prve tri so dosegle visoko stimulacijo za rast produktivnosti, v storitvenih TOZD pa se je nekoliko povečal delež učinka. Največje zmanjšanje OD je bilo v TOZD HV Bela, predvsem zaradi velikega zmanjšanja obsega nadurnega dela in vseh plačanih ur.

Povprečje zaposlenih za Železarno se je zmanjšalo za 55 ljudi. (6423-julij, 6368-avgust). Mesečni osebni dohodek na zaposlenega je za 5,4 % večji od planiranega, v kumulativni pa zaostaja za planom za 1,2 %. Linearni načrt sredstev za osebne dohodek je v prvih osmih mesecih dosegel z 96 %.

Primerjave s predhodnim obdobjem kažejo, da je osebni dohodek za avgust na zaposlenega brez bolezenske odsotnosti nad 30 dni za 34,0 % večji od povprečja lanskega leta in za 45,3 % večji v primerjavi z istim mesecem leta 1980. Zbirno povprečje letošnjega leta je za 35,7 % večje v

primerjavi z istim obdobjem lanskega leta in za 23,5 % večje v primerjavi s povprečjem za leto 1980. Kljub visokim indeksom rasti osebnega dohodka pa je rast življenjskih stroškov še vedno nedosegljiva.

Oddelek za nagrajevanje

PRIMERJAVA UR IN ZASLUŽKOV ZA AVGUST 1981

Obdobje	ur na zapos.	OD na uro	din na zap. brez bolov. nad 30 dni	din na 182 ur brez bolov. nad 30 dni	% učinka	Indeks OD 1980=100
L. 1978	182,7	32,19	5.881	5.859	34,4	63,9
L. 1979	183,1	41,87	7.688	7.620	36,7	83,1
L. 1980	182,3	50,35	9.176	9.164	40,0	100,0
I. 1981	184,3	58,76	10.828	10.694	44,0	116,7
II. 1981	172,3	59,33	10.226	10.798	44,4	117,8
III. 1981	182,7	57,71	10.544	10.503	44,6	114,6
IV. 1981	184,4	58,44	10.776	10.636	45,0	116,0
V. 1981	182,8	64,85	11.857	11.803	45,3	128,8
VI. 1981	180,2	64,90	11.697	11.812	46,6	128,9
VII. 1981	189,8	65,71	12.475	11.960	45,3	130,5
VIII. 1981	178,7	67,48	12.062	12.281	46,5	134,0
VIII. 1980	182,9	46,44	8.495	8.452	44,2	92,2
I-VIII. 1981	181,9	62,17	11.311	11.315	45,2	123,5
I-VIII. 1980	181,4	45,83	8.313	8.341	38,6	91,0

STRUKTURA OD ZA MESEC AVGUST 1981

Vrsta izplačila	Znesek OD v din	Din na fiz. zaposl.	Struktura OD v %		
			24=100	21=100	17=100
1. Osnovni OD	29.894.368	4.693	37,9	38,9	49,1
2. Učinek	13.922.269	2.186	17,6	18,1	22,9
3. Stim. za proizv.	1.826.546	287	2,3	2,4	3,0
4. Ocena del. prisp.	3.907.611	614	5,0	5,1	6,4
5. Skupaj 1-4	49.550.794	7.780	62,8	64,5	81,4
6. Nočni dodatek	2.039.251	320	2,6	2,7	3,3
7. Popold. dodatek	1.110.085	174	1,4	1,4	1,8
8. Nadurni dodatek	1.042.865	164	1,3	1,4	1,7
9. Nedelj. dodatek	1.010.215	159	1,3	1,3	1,7
10. Sobotni dodatek	263.117	41	0,3	0,3	0,4
11. Praznični dodatek	19.206	3	—	—	—
12. Skupaj 6-11	5.484.739	861	6,9	7,1	8,9
13. Otežkočeni dod.	873.897	137	1,1	1,1	1,4
14. Dod. za del. dobo	2.384.697	374	3,0	3,1	3,9
15. Sobotni dopust	878.144	138	1,1	1,1	1,5
16. Ostala doplačila	1.690.859	267	2,2	2,3	2,9
17. Skupaj 5+12 do 16	60.863.130	9.557	77,1	79,2	100,0
18. Plačan praznik	- 127.501	- 20	- 0,2	- 0,2	- 0,2
19. Redni, izred. dop.	14.100.452	2.215	17,9	18,5	23,2
20. Nadom. OD za bol. odsot. do 30 dni	1.946.236	306	2,5	2,5	3,2
21. Skupaj OD iz sred. delov. organiz.	76.782.317	12.058	97,3	100,0	126,2
22. Nadom. OD za bol. odsot. nad 30 dni	2.105.848	331	2,7	2,7	3,5
23. Ostale refundac.	28.040	4	—	—	—
24. Izplač. neto OD	78.916.205	12.393	100,0	102,7	129,7

POSODABLJANJE ŽELEZNIC NE SME USAHNITI

Razvoj železniških zmogljivosti je opredeljen kot ena prvenstvenih nalog v skupnem razvoju, ki posebej z vidika širše družbene rentabilnosti in uresničevanja načel prometne politike pomembno prispeva k splošnim stabilizacijskim prizadevanjem. Sodobna železnica občutno zmanjšuje porabo energije, znižuje transportne stroške in ne nazadnje povečuje tudi devizni priliv. Vendar pa dejansko stanje kaže, da je med družbeno sprejetimi stališči in dokumenti ter dejanskimi razmerami na železnici velik razkorak.

Slovenski železničarji že dalj časa opozarjajo na sedanje nesprejemljive razmere, ko so naložbe v železniške zmogljivosti praktično ustavljene. Na to je na zadnji seji predsedstva samoupravne interesne skupnosti za železniki in luški promet SR Slovenije opozorilo tudi predsedstvo, saj zaradi pomanjkanja denarja, posodabljanje slovenskih železnic praktično usiha. Pri tem gre za naložbe, za katere smo se dogovorili v družbenem planu SR Slovenije in ki so prvenstvenega pomena, saj odločilno vplivajo na varnost in količinsko ustreznost železniškega prometa, na stroške transporta ter omogočajo velik neblagovni devizni priliv.

Ko je predsedstvo samoupravne interesne skupnosti za železniki in luški promet SR Slovenije razpravljalo o »presoji investicijskih vlaganj Železniškega gospodarstva Ljubljana v letu 1981«, ki jo je z ugotovitvami in predlogi ukrepov sprejel delavski svet Železniškega gospodarstva Ljubljana konec julija letos, se je zavzelo za selektivno zmanjševanje naložb v SR Sloveniji, kjer ob upoštevanju družbenih kriterijev, železnica ne bi smela biti prikrajšana.

Neuresničevanje načrtovanih naložb v železniški promet bo nedvomno daljnosežno vplivalo ne le na železniško, ampak na celotno slovensko gospodarstvo.

Nikakor ne gre prezreti dejstva, da so skoraj v celoti izkoriščene zmogljivosti prog Jesenice-Ljubljana in Ljubljana-Zidani most in da so v preteklem obdobju zagotavljale povečanje obsega dela le posodobitev in kontinuirane naložbe. Na progi Jesenice-Ljubljana se je zmogljivost v letih od 1961 do 1979 podvojila (od 50 na 100 vlakov dnevno) s postopno odpravo parne vleke, uvedbo električne vleke, posodobitvijo signalnovarnostnih naprav na postajah in uvedbo avtomatskega progovnega bloka. Kljub temu pa ob konicah že sedaj prihaja do popolne zasičenosti te proge.

Podobno je s progo Ljubljana-Zidani most. Z aktiviranjem naložb se je v letih od 1963 do 1980 zmogljivost te proge povečala za

petdeset odstotkov, to je s 160 na 240 vlakov dnevno. Če ne bo usposobljena obvozna proga Ljubljana-Trebnje-Sevnica, ki bi razbremenila to progo, Železniško gospodarstvo Ljubljana nikakor ne bo moglo več povečati prevoza na slovenskem prometnem križu, kjer pa se opravlja 90 odstotkov vsega transportnega železniškega dela.

Na usihanje naložb bistveno vpliva izpad sredstev domačih in tujih bank. Čeprav smo pred iztekom prvega leta srednjeročnega obdobja, v katerem je bilo železnici v »temeljnih družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1981-1985« namenjenih 885 milijonov dinarjev po cenah iz leta 1980, Železniško gospodarstvo Ljubljana ni prejelo niti dinarja. Še vedno tudi niso zagotovljena sredstva domačih bank, ki so predvidena za izgradnjo industrijskih tirov in posodobitev prekladalne mehanizacije, čeprav je dokazano, da le sodobna prekladalna tehnologija in izgradnja industrijskih tirov lahko odpravita prave vzroke zastojev pri razkladanju in nakladanju vagonov.

Ker se železničarji in uporabniki njihovih storitev zavedajo svoje odgovornosti za zagotovitev ustreznih zmogljivosti Železniškega gospodarstva Ljubljana, opozarjajo na potrebo po ponovni presoji naložb, ki mora biti selektivna, in hkrati pozivajo banke, da zagotovijo dogovorjena finančna sredstva.

Železniško gospodarstvo Ljubljana
Biro za stike z javnostjo

Železarski globus

INDIJA

Potem, ko je bila v letošnjem februarju prižgana zelena luč za gradnjo indijske železarnice Paradip ob morski obali v zvezni državi Orissa, so nastale v zadnjem času zakasnitve. Vzrok je v tem, ker bodo s prestativirjo, njene lokacije za 130 km dosegli bolj ekonomično preskrbo z domačo železovo rudo. Prvo indijsko železarno ob morski obali že gradijo s finančno in tehnično pomočjo Sovjetske zveze v Visokhapatanamu.

ZAKLJUČENA KRVODAJALSKA AKCIJA

V dneh od 4. do 11. septembra je bila v naši občini organizirana krvodajalska akcija, katere se je udeležilo 1550 krvodajalcev. Od tega jih je bilo 837 ali 54 % iz Železarnice in 713 ali 46 % iz drugih delovnih organizacij in krajevnih skupnosti v občini. Od skupnega števila krvodajalcev je bilo iz zdravstvenih razlogov odklonjenih 36 ali 2,3 % udeležencev, kar pomeni, da je bilo 1514 odvzemov.

V primerjavi z enakim obdobjem lani, je bilo letos manj vpisanih krvodajalcev, prav tako je bilo tudi manj odvzemov. Ta razlika pa ni tako velika, ker je bilo letos zelo majhno število odklonov, v primerjavi z lanskim letom (lani 70). Prav tako je bilo letos tudi 30 krvodajalcev manj iz Železarnice, vendar pa se glede na število zaposlenih odstotek delavcev ni zmanjšal. Kakšna je bila udeležba na krvodajalski akciji po TOZD in delovnih skupnosti glede na število zaposlenih in skupno število krvodajalcev v primerjavi z lanskim letom, vidimo iz naslednje razpredelnice:

TOZD - DELOVNA SKUPNOST	Štev. zaposl.	Štev. krvodaj.	% krvodaj. glede na zaposlenost	% krvodaj. glede na skupno št. krvi	Štev. krvi leta 1980	% krv. glede na št. zaposlenih
Plavž	214	23	10,7	2,7	13	5,9
Jeklarna	683	44	6,4	5,3	49	7,1
Livarna	88	13	14,7	1,6	15	18,2
Valj. blum. št.	399	38	9,5	4,5	47	11,7
Valj. žice	177	14	7,9	1,7	20	10,8
Valj. deb. ploč.	163	33	20,2	4,0	22	11,5
HV Bela	268	61	22,7	7,3	52	18,5
HV Jesenice	219	34	15,8	4,0	28	12,3
Žičarna	259	36	13,8	4,3	40	13,8
Profilarna	75	17	22,6	2,0	9	9,4
Vratni podb.	70	11	15,7	1,3	12	25,0
Jeklovlek	154	16	10,3	1,9	15	9,4
Elektrode	254	31	12,2	3,7	27	10,5
Željarna	83	9	10,8	1,1	22	26,8
Strojne del.	316	73	23,1	8,7	77	23,9
Remontne del.	503	87	17,2	10,4	112	21,6
Vzdrževanje	540	87	16,1	10,4	94	17,2
Energetika	235	24	10,2	2,9	18	7,6
Transport	358	23	6,4	2,7	24	6,5
Družbena p.	173	16	9,2	1,9	11	6,2
DS KOFI	283	24	8,4	2,9	36	12,7
DS KSI	367	33	8,9	4,0	36	9,7
DS ETKRN	474	90	18,9	10,7	104	21,1
Skupaj:	6355	837	13,1	100,0	883	13,5

Kot vidimo iz zgornjih podatkov so se glede na število zaposlenih najštevilneje odzvali delavci TOZD Strojne delavnice s 23,1 %, TOZD HVB z 22,7 %, TOZD Profilarna z 22,6 %, itd. Glede na skupno število krvodajalcev, pa je bil največji odziv delavcev iz delovne skupnosti za ekonomiko, tehnično kontrolo in raziskave ter novogradnje. ETKRN z 10,7 %, sledijo jim še TOZD Vzdrževanje in Remontne delavnice z 10,4 %, itd.

Ob zaključku krvodajalske akcije lahko ugotovimo, da je bila udeležba na akciji sicer uspešna, vendar nekoliko slabša kot v enakem obdobju lani. Tudi udeležba železarjev je bila nekoliko slabša, kar pa je lahko razumeti, saj dobro vemo kako so naši delavci preobremenjeni v ciljih za doseganje planov proizvodnje, razen tega pa je tudi stalež zaposlenih v Železarni za okrog 200 delavcev nižji od lanskega leta.

Občinski odbor RKS - Jesenice se vsem krvodajalcem iskreno zahvaljuje za darovano kri, z željo, da bi bila udeležba na krvodajalskih akcijah še naprej tako dobra kot vsa leta doslej.

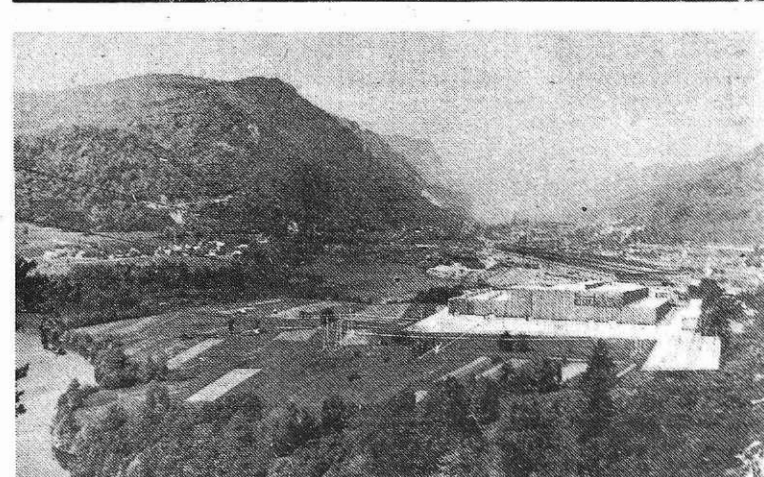
JZ.

VZROKI ZA NASTALO STOJNINO V AVGUSTU

V avgustu je železarna Jesenice plačala skupno 1.068.919 din vozovne zamudnine (stojnine). Od tega 483.840 din odpade na mesec avgust, kar 542.266 din pa jo je bilo treba plačati za tiste vagon, ki so julija čakali po železniških postajah na razkladanje v Železarni. Vzrok za to je predvsem v zelo sunkovitem dovozu polizdelkov. Za stojnino, ki je nastala v avgustu je pa špedicija navedla, da je nastala predvsem pri razkladanju rude, koksa, slabov, tračnega železa, rutila, peska, glin, magnezita in pri nakladanju debele pločevine na Javorniku.

V obrazložitvi je rečeno, da je bil dovoz enakomeren, vendar se je veliko uvoznega tovora carinilo. Ker dokumentacija prihaja navadno v poznih večernih urah, se ti vagoni razkladajo šele naslednji dan. Oviru za razkladanje, nakladanje, uvoze in izvoze vlakov je bila vsekakor tudi v občasni zaporu tira zaradi montaže odpraševalne naprave. Na koncu obrazložitve je navedeno, da se na vseh razkladalnih mestih pojavlja premajhna skladiščna zmogljivost in pomanjkanje delavcev.

B. B.

V petek, 11. septembra je bila v prostorih skupščine občine Jesenice lokacijska obravnava za objekte »Jeklarna 2« na Belškem polju. Na obravnavi so predstavniki prizadeletih organov in organizacij sporočili pogoje, pod katerimi bodo izdali lokacijsko dovoljenje. Na obravnavi sta bili prikazani fotografiji Belškega polja (pogled z vzhoda in juga), v katerih so vrisani objekti Jeklarna 2. Fotografiji je posnela Irena Kučinova, objekte pa je vrisal sodelavec Inženiringa Bled, tov. Mencinger.

ŽEBLJARJI V PRVEM POLLETJU IZPOLNILI SVOJE PLANSKE OBVEZE

Delavci v TOZD Žebljarna, kakor izhaja iz njihovega polletnega poslovnega poročila, so v prvem polletju izdelali 5.916,6 ton žičnikov in za 0,28 % presegle družbeni plan. Od tega so izdelali za izvoz 5.070,5 ton žičnikov, s čimer so le za 0,19 % zaostali za plansko obvezo. V prvih štirih mesecih so sicer zaostajali za planskimi obvezami zaradi pomanjkanja vlečene žice, kar pa so žebjarji z nadurnim delom v prostih sobotah in boljšim izkoriščanjem žebjarjskih strojev v naslednjih dveh mesecih nadoknadili.

V dimenzijskem programu pri izdelavi žičnikov niso imeli bistvenih sprememb, pomembnejše kazalce pa so dosegli pri pakiranju v različno embalažo. V šestih mesecih so namreč kar 346,3 tone žičnikov zapakirali v polkilogramsko embalažo (ena libra) in 17,8 ton v kilogramsko. Pri tem je pomembno, da so s pakiranjem v polkilogramsko embalažo ustvarili za skoraj 50.000 dolarjev doplačil. Zadovoljivo količino in sicer 1.231 ton so dosegli pri pakiranju v 2,5 kg (pet liber) škatle.

Na trg so odpremili 5.913,4 tone žičnikov ali 0,23 % več kot so predvideli z družbenim planom. Čeprav so za izvoz izdelali vso količino, so jo odpremili 96 ton manj, na domači trg pa so jo poslali 109,4 tone več. Izpadlo izvozno količino bodo morali v drugem polletju nadoknaditi, poudarjajo v poročilu.

V prvem polletju so v TOZD Žebljarna dosegli storilnost 77,02 kg na uro in delavca, kar je za 0,64 kg pod povprečjem preteklega leta, vendar pa za 2,02 kg na uro in delavca nad postavljenim ciljem, ki je bil nižji od lanskega dosežka zaradi planiranega in tudi doseženega višjega staveža delavcev. Najboljšo storilnost so dosegli na žebjarjskih strojih, kjer so na vseh strojnih grupah storilnosti višje od lanskega leta, kar je dosegli v drugi, tretji in četrti grupi, v prvi grupi pa imajo zaostanek minimalen zaradi daljšega popravila enega stroja.

Skupno storilnost na vseh strojih so dosegli 8,17 kg na uro in delavca ali za 2,10 % višjo od povprečja, ki so ga dosegli lani. Med desetimi postavljenimi cilji so le trije pod dosežki lanskega leta, vsi ostali pa so boljši in nekateri celo presegajo cilje letošnjega leta, ki so zelo ostro postavljani.

V TOZD Žebljarna je bilo v letošnjem prvem polletju povprečno v delovnem razmerju 85 delavcev ali trije več kot v enakem obdobju lani. Nanovo je delovno razmerje sklenilo pet delavcev, enako kot lani, prekinilo pa šest delavcev ali eden več kot v obravnavanem obdobju lanskega leta. Skupne odsotnosti so v šestih mesecih imele 15,12 %, kar je 1,93 % manj kot je bila v tem času povprečna odsotnost v Železarni, od tega je bilo 7,03 % bolezenske odsotnosti, kar je v povprečju 1,90 % manj kot je bila ta odsotnost v Železarni.

Tako jim je povprečno dnevno manjkalo na delu 13 delavcev. Na povprečni stavež so v prvem polletju zabeležili 0,09 % nezgod pri delu.

V prvem polletju so ustvarili 64.162.000 din celotnega prihodka ali 70 % planiranega, vendar pa 50,4 % več kot v šestih mesecih lani. Dohodka so imeli 13.812.000 din ali 11,5 % več kot so načrtovali in 61 % več kot v enakem obdobju lanskega leta. Čistega dohodka jim je ostalo 9.012.000 din oziroma 14,1 % več kot so predvidevali in 53 % več kot lani.

Na delavca so tako v prvem polletju ustvarili 166.413 din dohodka in razporedili na delavca 108.573 din, kar je 59 oziroma 51,1 % več kot v obravnavanem obdobju lani. Dohodek je v primerjavi s povprečno uporabljenimi sredstvi znašal 22,11 % (lani 19,61 %), akumulacija v primerjavi z dohodkom 11,7 % (lani 2,5 %), v primerjavi s čistim dosežnim in razporejenim dohodkom pa 17,9 % (lani 3,6 %), v primerjavi s povprečno uporabljenimi poslovnimi

sredstvi pa 2,6 % (lani 0,5 %). Za osebni dohodek in za skupno porabo so na delavca porabili 89.112 din ali 28,7 % več kot lani, čisti osebni dohodek na delavca pa je mesečno znašal 9.786 din ali 35,1 % več kot lani, vendar pa 1.241 din manj kot je bil v istem času povprečni čisti dohodek na delavca v Železarni.

Iz izplačanih osebnih dohodkov delavcev so za zadovoljevanje skupnih in splošnih družbenih potreb na delavca mesečno izplačali 3.362 din ali 12,2 % več kot lani. Iz dohodka TOZD pa so za zadovoljevanje

skupnih in splošnih družbenih potreb na delavca izplačali 27.014 din, kar je 154,8 % več kot v enakem obdobju lani. Akumulacija z amortizacijo je v primerjavi s povprečno uporabljenimi sredstvi znašala 5,5 % (lani 3,9 %). Na delavca so povprečno v prvem polletju porabili 752.497 din poslovnih sredstev ali 41 % več kot lani, osnovnih sredstev pa 143.759 ali 74,4 % več kot v šestih mesecih 1980. Celotni prihodek je v primerjavi s porabljenimi sredstvi znašal 127 % ali 10,1 % več kot lani.

V temeljni organizaciji v prvem polletju niso imeli večjih naložb. Nabavili so le manjši brusilni stroj za brušenje ravnih plošev za potrebe orodjarne. Stroj, poudarjajo v polletnem poslovnem poročilu, je izredno ekonomičen in zaradi pomanjkanja orodja za žebjarjske stroje, zastojev praktično nimajo več ali pa so nepomembno majhni.

V TOZD VRATNI PODBOJI V ŠESTIH MESECIH LETOS NAREDILI PRECEJ VEČ, KOT V ISTEM ČASU LANI

V TOZD Vratni podboji so v prvem polletju letos presegle gospodarski načrt za osem odstotkov, na trg pa so odpremili 0,5 % več kot so predvideli. Pri tem moramo povedati, da je bil gospodarski načrt v primerjavi z lanskim letom precej višji, ker so v mesecu februarju prešli na dvoizmensko obratovanje.

V obravnavanem času so izdelali 1.150 ton ali 64.931 kosov vratnih podbojev, kar je po teži 70 %, po številu pa 71 % več kot v šestih mesecih lani. Na trg so odpremili 1.069 ton izdelkov ali 55 % več kot v prvem polletju 1980. V svojem polletnem poslovnem poročilu navajajo, da so z dvoizmenskim obratovanjem in ukrepi za varčevanje z energijo dosegli spodbudne rezultate. Tako so, na primer, poleg že navedenih rezultatov, porabo električne energije na enoto proizvoda zmanjšali za 32,4 %, v primerjavi z enakim obdobjem lani, tople vode za 16,3 % in kurilnega olja za 30,9 %. Očitno dobre delovne rezultate pa še vedno bremenijo stari problemi, kot so slaba kvaliteta hladno oblikovanih profilov, preširoki proizvodni program in prevelika razdrobljenost naročil. Delavci v temeljni organizaciji so mnenja, da je potrebno te probleme začeti reševati, ker le tako bodo lahko izboljšali kvaliteto izdelkov in povečali produktivnost, kar sodi tudi v program stabilizacijskih ukrepov.

Povprečno so v temeljni organizaciji imeli v prvem polletju v delovnem razmerju 68 delavcev, oziroma sedem manj kot so predvideli v načrtu, vendar pa 20 več kot v istem času lani, zaradi že omenjenega prehoda na dvoizmensko obratovanje. V tem času so sklenili delovno razmerje štirje delavci (lani osem), prekinili pa so trije delavci (lani štirje). Ob zaključku polletja pa so v delovnem razmerju imeli 72 delavcev.

V tem času so imeli povprečno skupno odsotnost 12,23 % ali za 0,45 % manjšo kot lani, kar 4,82 % pa manjšo kot je bila povprečna odsotnost v šestih mesecih v Železarni. Od tega so imeli 5,79 % bolezenske odsotnosti ali 0,61 % manj kot lani in 3,14 % nižjo kot je bila povprečna bolezenska odsotnost v Železarni.

V TOZD Vratni podboji so v prvem polletju ustvarili 38.819.000 din čistega dohodka, oziroma dva odstotka več kot so načrtovali in 114 % več kot v obravnavanem obdobju lani. Dohodek je znašal 13.011.000 din, kar je 8,7 % nad načrtovanim in 147,6 % več kot lani.

Po pokritju obveznosti iz dohodka pa jim je ostalo 8.592.000 din čistega dohodka ali 16,2 % več kot so predvidevali in kar 173,9 % več kot v istem času leto poprej.

Na delavca so tako imeli 188.572 din dohodka, kar je 75,8 % nad lanskim. Dohodek v primerjavi s povprečno uporabljenimi poslovnimi sredstvi je znašal 14,3 % ali 100,8 % več kot lani. Čistega dohodka so razporedili na delavca 124.515 din ali 94,5 % več kot lani. V primerjavi z dohodkom je akumulacija znašala 21,9 % (lani 1,9 %), v primerjavi s čistim razporejenim dohodkom 33,2 % (lani 3,1 %) in v primerjavi s povprečno uporabljenimi poslovnimi sredstvi 3,2 % (lani 0,1 %).

Za osebne dohodeke in skupno porabo so na delavca razporedili 83.164 din ali 34,1 % več kot lani, čisti osebni dohodek na delavca pa je mesečno znašal 9.165 din, oziroma 28 % več kot v šestih mesecih lanskega leta.

Na delavca so mesečno izplačali iz osebnih dohodkov za zadovoljevanje skupnih in splošnih družbenih potreb 12.237 din, iz dohodka TOZD pa v iste namene in za pogodbene obveznosti na delavca 30.842 din, kar je v prvem primeru 25,8 %, v drugem pa 72,9 % več kot v šestih mesecih leta 1980.

Akumulacija z amortizacijo je v primerjavi s povprečno uporabljenimi poslovnimi sredstvi znašala 5,4 %, lani pa le 2,4 %. Povprečno so na delavca uporabili poslovnih sredstev 1.314.764 din, kar je 12,4 % manj kot lani, povprečna poraba osnovnih sredstev na delavca pa je bila 825.529 din ali 16,6 % manj kot v prvem polletju lani. Celotni prihodek je v primerjavi s porabljenimi poslovnimi sredstvi znašal 150 % (lani 140,8 %), v primerjavi s povprečno porabljenimi obratnimi sredstvi pa 115 % (lani 72,4 %).

V TOZD je v prvem polletju znašala produktivnost količinsko 2,82 tone na moža mesečno ali 19,5 % več kot lani, vrednostno pa 119.908 din na moža mesečno, kar je 77,5 % več kot v obravnavanem obdobju leta 1980. V tem času so dosegli izplen 93,72 %, kar je izraženo v indeksu za 5,9 % boljši kot v šestih mesecih lani.

NOVICE IZ SINDIKALNIH ORGANIZACIJ

TOZD ELEKTRODE

Redne seje izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD Elektrode, ki je bila v petek, 4. septembra, se je poleg članov izvršnega odbora udeležil tudi vodja temeljne organizacije.

Sklenili so, da osnovna organizacija sindikata prispeva za nakup permanentnih kart za hokejske tekme 300 din za karto.

Sodelavki so dodelili 1.500 din socialne pomoči in o njenem primeru obvestili tudi izvršni odbor konference sindikatov Železarn.

Ker je bilo za piknik na Pristavi premalo prijav, ga ne bodo organizirali. Zato pa vse člane vabijo na izlet na trgatav v Goriška brda 19. septembra.

26. septembra organizirajo ogled razstave Varnost in družbeno samozastita v Kranju. Potne stroške bodo krili iz rezervnih sredstev na nivoju sindikata Železarn.

TOZD VALJARNA ŽICE IN PROFILOV

Sedma seja izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD Valjarna žice in profilov, ki jo je v odsotnosti predsednika sklical namestnik Nazif Ljuta je bila v torek, 8. septembra.

V izvršni odbor osnovne organizacije sindikata so kooptirali Mirka Zupana, namesto dosedanjega člana, ki je prenehal z delom v temeljni organizaciji. V času porodniške odsotnosti blaginjičarke bo Zupan opravljal tudi blaginjiške posle.

Razpravljali so tudi o obisku razstave Varnost in družbeno samozastita, ki bo od 21. do 29. septembra v Kranju in ki se je morajo obvezno udeležiti člani odbora za splošni ljudski odpor in družbeno samozastito v temeljni organizaciji.

Sklenili so, da bo osnovna organizacija prispevala za nakup oziroma šestim sodelavcem in sodelavcem samohranilcem pomoč v višini 2.000 din, enemu sodelavcu pa v višini 1.500 din.

Pomoč v višini 1.000 din pa bodo dodelili tudi petim sodelavcem, ki bolujejo več kot pet mesecev.

Organizirali bodo enodnevni izlet v Goriška brda, če bodo člani kolektiva za to zainteresirani. Izlet bo zaradi delovnih obveznosti organiziran po dneh. Vsa član kolektiva bo prispeval 100 din za stroške prevoza. Stroške kosila in malice pa bo krila osnovna organizacija sindikata.

TOZD STROJNE DELAVNICE

Tretja seja izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata je bila v torek, 8. septembra. Poleg pregleda sklepov zadnje seje so obravnavali še organizacijo izleta in tekoče zadeve.

Razpravljali so o sklepu, da se udeležencem proslave pred dnevom vstaje nameni po 150 din. Na ta sklep je bilo veliko pripomb, saj je bila proslava organizirana v počastitev 40-letnice vstaje in je zato moralna obveza delovnih ljudi, da se je udeležijo.

Na skupno disciplinsko komisijo Železarn so poslali svoje negativno mnenje o sodelavki zaradi njenih izostankov z dela.

Razpravljali so tudi o izvedbi skupščinskih volitev v letu 1982. Nujna je uvedba evidence možnih kandidatov za delegatske skupščine iz popisnih evidentiranih kandidatov za volitve v letih 1974 in 1978. Šele potem bo lahko koordinacijski odbor pri izvršnem odboru osnovne organizacije sindikata pristopil k delu.

Menijo tudi, da je aktivnost delegacij za SIS slaba zato, ker se ne upoštevajo predlogi delegatov.

Sklenili so, da bo osnovna organizacija sindikata krila razliko v ceni izleta na Mali Lošinj, ki bi nastala v primeru, da avtobusa ne bi bila polno zasedena.

Ogled razstave Varnost in družbeno samozastita bodo organizirali 24. septembra.

Sodelavcu so ob odhodu v pokoj dodelili 2.000 din, kot nagrado za dolgoletno pridnost in vestnost pri delu.

Za nabavo hokejskih kart bo osnovna organizacija sindikata prispevala 150 din iz sredstev za te namene.

Razpravljali so tudi o predlogu osnovne organizacije ZSMS, da bi skupaj organizirali več športnih tekmovalj in ogled kakšne prireditve, ker sami nimajo dovolj finančnih sredstev. Pri tem so ugotovili, da so precej sredstev porabili že, ko so nabavili karte za koncert Avsenikov.

DELAVCI OBRATA RTA V ŠTORAH

Zadnje sobotno jutro se je pokazalo v vsem svojem žaru, a ne za vse. Nekateri so odhajali na delo, drugi so ga zaključili. Delavce obrata RTA, TOZD Remontne delavnice, pa je pot vodila v železarno Štore, na delovno in družabno-sportno srečanje z delavci TOZD ENERGETIKA, ki se ukvarja z istimi deli in nalogami, kot delavci RTA. To je bilo že njihovo tretje srečanje, prvič pa so se jim pridružili še delavci TOZD Elektro-tehniške storitve iz železarn Ravne.

Najprej so si skupaj ogledali nekatere obrate železarn Štore in to: jeklarno, valjarno, obrat mehanske obdelave, novo transformatorsko postajo in prostore, kjer delajo delavci TOZD Energetika. Vsi so zvedeli veliko novega, izmenjali izkušnje pri svojem delu, spregovorili o problemih, ki jih tarejo pri delu, obenem pa so se dogovorili, da si pri svojem delu pomagajo, kolikor je to v moči enega ali drugega, saj so vsi železarji.

Družabni del srečanja se je nadaljeval pri domu železarjev na Teharjih, kjer so se med seboj pomerili v malem nogometu, letenju vrvi, badmintonu in odbojki, se poveselili in si vsi zadovoljni na večer obljubili, da se naslednje leto srečajo v Ravnah in svoje vezi in poznanstva še bolje okrepijo.

-tok

Železarski globus

AVSTRIJA

Avstrijska železarska grupacija VEW z več manjšimi železarnami, ki pripada državi železarski družbi VOEST-Alpine in ima v svojem izdelavnem programu predvsem posebne vrste jekla, je zašla letos v velike finančne težave. V preteklem letu je imela dobro milijardo šilingov izgube in zaradi pomanjkanja naročil ter zaostlosti obratov je bila prisiljena zmanjšati proizvodnjo in odpustiti sto delavcev. Z določenimi sanacijskimi ukrepi računa vodstvo, da bo do leta 1983 ponovno mogoče doseči pozitivni finančni rezultat.

TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON

MOLIBDEN — NEPOGREŠLJIV PRI IZDELAVI KVALITETNIH JEKEL

RAZVOJ UPORABE MOLIBDENA

Izmed vseh dejavnikov za nadaljnji tehnološki razvoj sta danes najmočnejša povečanje pridobljene količine in odkrivanje novih energijskih virov. Tak razvoj zahteva v večini primerov orodja iz jekel, v katerih je molibden bistveni legirni element.

V ZDA so v polnem teku vrtanja na nahajališčih nafte in zemeljskega plina, katerih zalogo so zelo globoko pod zemeljsko površino in materiali, ki jih dobijo pri črpanju, so pogosto izredno korozivni. Pri vrtanju v večje globine, na primer 3,5 km, so potrebna jekla z visoko trdnostjo in odpornostjo proti vodikom. Z dodatkom molibdena dobijo te lastnosti. Pri marsikaterem naftnem polju v ZDA je možna uporaba nerjavnih jekel legiranih z molibdenom, ki so odporna v najostrejših korozivnih pogojih ob istočasni prisotnosti žveplovodika, ogljikovega dioksida in slane vode.

Vzporedno z odpiranjem novih nahajališč nafte in zemeljskega plina potekajo tudi napor za izboljšanje izkoristka črpanja v že znanih naftnih poljih. Ena izmed novih metod je injektiranje ogljikovega dioksida ali vodne pare in druga zvišanja temperature z zgorevanjem pred nahajališčem. Visoke temperature in koncentracija korozivnih kemičnih spojin, ki pri tem nastanejo, spet zahtevajo nerjavna jekla legirana z molibdenom.

Ker so danes mnoga nahajališča nafte in zemeljskega plina zelo oddaljena od mest uporabe, je potrebno transportirati velike količine nafte in plina na precejšnje razdalje. Jekla z visoko trdnostjo in z majhnim dodatkom molibdena so najbolj primerna za cevovode z debelimi stenami, ki so nameščeni v arktičnih področjih in ki delujejo pod visokim pritiskom. Pločvina za izdelavo teh cevi iz jekla, legiranega z molibdenom, ima dobro varljivost in žilavost. Zato so se takšni cevovodi z velikim premerom posebno dobro izkazali v ekstremnih pogojih okolja, med drugim tudi globoko pod površino morja.

Drugo področje za uporabo jekel legiranih z molibdenom so naprave za vplinjevanje in utekočinjenje premoga. Tudi na tem področju so nekateri materiali izredno korozivni, poleg tega pa poteka obratovanje tudi pod velikimi pritiski.

Uporaba feritnega nerjavnega jekla z dodatkom molibdena je zelo razširjena pri gradnji sončnih kolektorjev. Samo na

Japonskem porabijo za te namene letno 225 ton molibdena in v prihodnjih letih računajo na znatno povečanje.

Tudi na področju zaštite okolja morajo zaradi obstojnosti proti koroziji uporabiti jekla legirana z molibdenom. Kot primer je mogoče navesti uporabo visoko legiranih avstenitnih nerjavnih jekel kot standardni material za mokro odžveplanje dimnih plinov pri termoelektrarnah na premog.

V zvezi z novim razvojem transporta ima tudi molibden določeno vlogo. V avtomobilski industriji so potrebna jekla z večjo trdnostjo in žilavostjo, k čemur pomaga tudi dodatek molibdena. V železniškem prometu so iz ekonomskih razlogov zaželeni vedno večji osni pritiski in za to so potrebne tračnice z visoko trdnostjo in legirane s kromom in molibdenom. Tudi v letalski in raketni industriji ima molibden vedno večjo vlogo pri izdelavi super-zlitin, odpornih proti zelo visokim temperaturam. Najnovejši razvoj na področju turbinskih lopatic za pogonske motorje gre v smeri izdelave super zlitin z vsebnostjo molibdena med 18 in 37 %.

ZAKLJUČEK

Čeprav je poraba molibdena v letu 1980 v primerjavi s predhodnim letom padla, vendar kažejo razvojne možnosti na povečanje porabe te kovine že v bližnji prihodnosti. Zato so možnosti za molibden precej ugodne.

KONEC

POSLOVANJE SOZD SLOVENSKE ŽELEZARNE V PRVEM POLLETJU

(Nadaljevanje s 1. strani)

Kot običajno bomo tudi to pot najprej navedli nekaj splošnih ocen o gospodarskih gibanjih v Jugoslaviji. Tako bomo lažje presojali rezultate, ki smo jih sami dosegli v svojem poslovanju.

Za splošne gospodarske razmere v državi se že nekaj časa ugotavlja, da so zelo zaostrene. Srečujemo se z izjemno visoko inflacijo, velikimi težavami pri zagotavljanju devizne likvidnosti, v zadnjem času pa je opaziti tudi že postopno nazadovanje industrijske proizvodnje. Te ocene potrjujejo naslednji podatki, ki veljajo za Slovenijo. Industrijska proizvodnja je bila v letošnjem I. polletju le za 1 % večja kot lani, kar je ena najnižjih stopenj rasti iz povojnih let. Cene so nasprotno rasle hitreje kot kdajkoli prej. Tako so bile cene industrijskih izdelkov pri proizvajalcih letos junija v povprečju za 51 % višje kot lani v enakem času. Približno enako hitro so rasli tudi življenjski stroški; ti so bili namreč julija za približno 45 % višji kot pred enim letom. Devizno problematiko pa zaostrejuje predvsem neugodna zunanjetrgovinska menjava. Pri izvozu na konvertibilna devizna področja nastopajo namreč velike težave, tako da izvoz vrednostno stagnira, uvoz pa nasprotno kljub vsem administrativnim in drugim omejitvam še kar naprej narašča. Zato je zopet porastel zunanjetrgovinski primanjkljaj in pričakovati je, da bo prišlo še do dodatnih omejitev glede možnosti uvoza.

Kljub naštetim težavam pa je vsaj na domačem trgu še vedno opaziti razmeroma ugodno konjunkturo. To kaže, da je potrošnja še vedno visoka. Ne velja pa ta ocena za vse oblike potrošnje, saj je predvsem pri investicijskih opaziti znake njihovega umiranja. Kljub temu pa se ocenjuje, da je obseg investicij še vedno prevelik in se ga skuša z razmeroma ostrimi administrativnimi omejitvami zmanjšati. Poseben problem predstavlja splošna poraba, saj le-te gospodarske težave za sedaj niso v ničemer prizadele.

Zaostrene gospodarske razmere se odražajo tudi v gibanju zaposlenih v gospodarstvu. Na tem področju namreč v prvih štirih mesecih praktično ni prišlo do nobenih sprememb. Nasprotno pa se je v tem času število zaposlenih v negospodarstvu povečalo za 2 %, kar vzbuja resno zaskrbljenost.

Likvidnost gospodarstva je v povprečju letos nekoliko slabša kot lani, vendar se vsaj za I. polletje lahko reče, da ni bila kritična. Se pa prav v zadnjem času poslabšuje in v naslednjih mesecih je na tem področju potrebno pričakovati precej težav.

Pri pridobivanju in razporejanju dohodka je gospodarstvo v I. polletju doseglo rezultate, za katere je težko reči, da so dobri. Doseženi dohodek se je v Sloveniji sicer nominalno povečal glede na lansko enako obdobje za 32,7 %, realno pa je očitno nižji, saj odstotek inflacije, ki ga za to obdobje ugotavljamo, znatno presega relativno rast dohodka. Nekoliko hitreje je porasla akumulacija (za 51 %) — konsolidirano in je njen realni obseg torej približno tak, kot je bil lani. Do zanimivih sprememb je prišlo pri delitvi dohodka. Opazno se je namreč zmanjšal delež dohodka za osebne dohodeke in skupno porabo delavcev v gospodarstvu (lani je v I. polletju znašal 43,7 %, letos pa 40,1 %), povečal pa se je delež, ki odpade na akumulacijo (za 2,7 %) in pa delež za splošno in skupno porabo. Taka delitev kaže, da gospodarstvo v polni meri upošteva težavne razmere, s katerimi se samo srečuje, negospodarstvo pa mu v tem očitno vsaj za sedaj še ne sledi. Osebnih dohodkov na delavca so bili v I. letošnjem polletju v Sloveniji v povprečju za 28,3 %, višji kot lani v enakem času (v industriji skoraj za 31 %). Realno pa so bili zaradi visoke inflacije vendarle znatno nižji kot lani (za okoli 13 %).

Ob upoštevanju pravkar navedenih splošnih gospodarskih gibanj, bomo sedaj poskušali konkretno oceniti poslovanje Slovenskih železarn v letošnjem letu. Pri tem bomo izhajali iz številčnih podatkov.

PROIZVODNJA IN PRODAJA

V proizvodnji smo v Slovenskih železarnah tudi v letošnjem I. polletju dosegli razmeroma skromne uspehe. Proizvodnja surovega železa je sicer porasla, zato pa je proizvodnja surovega jekla, ki je veliko bolj pomembna, glede na lansko leto nazadovala za 4 %. Za linearnim letnim načrtom pa smo v povprečju zaostali kar za 8 %. Tudi blagovna proizvodnja je nižja kot lani v enakem času (za 1 %), zaostajamo pa tudi za načrtom. Seveda pa se tudi to pot proizvodni uspehi po delovnih organizacijah močno razlikujejo. Med železarnami so bili naj-

bolj uspešni na Ravnah, saj je njihova proizvodnja letos večja kot lani, in celo linearni načrt so pressegli. V proizvodnji surovega jekla je imela največje težave železarna Štore (izpad proizvodnje zaradi pregorelega transformatorja), le malo boljše pa je v železarni Jesenice; slednja je namreč proizvedla za 4 % manj surovega jekla kot lani v enakem času in za 6 % manj blagovne proizvodnje.

Predelovalci so v povprečju dosegli enako količinsko proizvodnjo kot lani, vendar so tudi pri njih med posameznimi organizacijami, precejšnje razlike. Glede na lansko leto in glede na letni plan je najboljši rezultat dosegel Tovilu.

Slejkopre lahko rečemo, da se to pot glavni proizvodni problemi pojavljajo pri proizvodnji surovega jekla. Na tem področju za lanskim letom oziroma za načrtom najbolj zaostajamo. Zaradi tega je seveda močno prizadeta tudi blagovna proizvodnja. Vzrokov za neuspehe pri proizvodnji surovega jekla je več. Enega smo ravnokar omenili (okvara transformatorja v železarni Štore). Naslednji je v pomanjkljivi oskrbi z osnovnimi surovinami, kar je ozko povezano z deviznimi težavami. Dalje se predvsem na Jesenicih kot resen problem pojavlja pomanjkanje delavcev, predvsem tistih, ki so pripravljeni delati v težkih pogojih, kakršni so v proizvodnji surovega jekla.

Proizvodni rezultati pa bi bili še slabši, v kolikor nam ne bi v I. polletju uspelo pomanjkanje deviznih sredstev za uvoz reprodukcijskih materialov pokrivati s kratkoročnimi deviznimi zadolžitvami. Ker pa bomo morali v II. polletju ta devizna sredstva vrniti, bomo pomanjkanje deviz v naslednjih mesecih občutili še bolj kot doslej. Zato utegne oskrba s surovinami iz uvoza delovati še v večji meri kot omejitveni dejavnik pri uresničevanju naših razvojnih načrtov. Torej nimamo ravno lepih izgledov, da bi v drugem polletju nadomestili v proizvodnji to, kar smo letos do sedaj že zamudili.

Pri prodaji na domačem trgu nismo imeli resnejših problemov. Še posebno velja to za jeklo. Drugeče pa je v izvozu. Tu se srečujemo z zelo velikimi težavami, ki jih najbolj občutimo pri prodaji jekla, pojavljajo pa se zaradi recesije, ki je nastala na tržišču jekla v svetu.

Zaostreni pogoji pri prodaji na tuje so eden od pomembnih vzrokov za skromne uspehe, ki jih letos uresničujemo v izvozu. Dosežena vrednost izvoza (v \$) je namreč v I. polletju za 4 % nižja kot lani v enakem času. Pri izvozu na konvertibilno področje smo zaostali celo za 21 %, nasprotno pa smo na klirinška devizna področja prodali za 70 % več kot lani. Še večji pa so zaostanki za linearnim letnim načrtom. Tu znaša zaostanek blizu 40 %.

Največji izpad v izvozu opažamo pri prodaji traktorjev v Italijo. Če iz celotnega izvoza traktorje izvezemo, potem so primerjave z lanskim letom nekoliko ugodnejše. V tem primeru je namreč letošnji izvoz v I. polletju nekoliko večji kot je bil lani, zaostanek za linearnim načrtom pa je še vseeno okoli 30 %.

Poslabšana konjunktura na tujih tržiščih je brez dvoma tehten razlog za počasnilo izvoznih neuspehov. Seveda se s tem še ne bi smeli zadovoljiti, saj je celo naše poslovanje usodno odvisno od izvoza in je zato njegovo zmanjševanje najslabše kar smo lahko storili. Zaostreni pogoji pri prodaji na tuje zahtevajo namreč z naše strani ustrezno večjo aktivnost, ta pa je očitno izostala. Ekonomske posledice takega ravnanja se nam bodo kazale še dlje časa.

Kljub manjši fizični proizvodnji, pa nam je vrednost prodaje glede na lansko leto močno porasla, v povprečju kar za 47 %. Največ so k temu prispevale višje prodajne cene, nekaj skromnejši izvoz, nekaj pa tudi nekoliko spremenjena struktura proizvodnje. Rezultati, ki jih beležimo glede vrednosti prodaje, so torej dobri, to pa je ugodno vplivalo tudi na dohodek oziroma ostale finančnoekonomske dosežke.

ZAPOSLENI IN OSEBNI DOHODKI

Ob koncu polletja je bilo v Slovenskih železarnah zaposlenih 17.843 delavcev, kar je 1 % manj kot na začetku leta. Nazadovanje zaposlenih, ki smo ga opazili že lani, se torej nadaljuje, pojavlja pa se predvsem v železarnah Jesenice in Štore ter v Tovilu. Več delavcev, kot na začetku leta, imajo železarna Ravne, Plamen in Žična.

Naši osebni dohodki so v povprečju rasli nekoliko hitreje kot v gospodarstvu nasploh. Računano na 182-urno delo so namreč v I. polletju za 34 % večji kot lani v enakem času, v gospodarstvu Slovenije pa so v enakem času porasli le za 29 %. Zneskovno gledano je povprečni osebni dohodek železarjev letos za približno 7 % večji od osebnega dohodka delavca v gospodarstvu Slovenije. Ta razlika še vedno ni velika spričo težjih delovnih pogojev, ki jih imamo v železarnah.

Najbolj so osebni dohodki glede na lansko I. polletje porasli v železarni Štore (za 39 %). Ta železarna se je zato v osebnih dohodkih praktično izenačila z železarno Jesenice, obe pa za železarno Ravne še vedno zaostajata za okoli 7 %. Pri predelovalcih so rasli osebni dohodki nekoliko hitreje v Plamenu in Tovilu.

Vse delovne organizacije so osebne dohodke izplačevale znotraj okvirov, ki jih dovoljuje družbeni dogovor, le železarna Štore je za slab odstotek izplačala preveč. Nekaterim delovnim organizacijam (železarna Jesenice, železarna Ravne, Veriga) pa bi glede na doseženi dohodek družbeni dogovor dovoljeval celo še nekoliko višje osebne dohodke. Je pa večina delovnih organizacij po drugi strani za osebne dohodke namenila več sredstev, kot dovoljuje samoupravni sporazum črne in barvaste metalurgije, ki pa pravno ne velja več.

POSLOVNA SREDSTVA

Spremembe, ki jih v Slovenskih železarnah doživljamo na področju sredstev, se bistveno razlikujejo od tega, kar smo načrtovali. Naj navedemo o tem le nekaj podatkov.

Načrt za letošnje leto predvideva, da bodo naše investicije po vrednosti znašale 2.892 milijonov dinarjev, stvarna poraba v I. polletju pa je dosegla vrednost 749 milijonov dinarjev, kar je le 26 % letnega načrta. Na tem področju torej bistveno zaostajamo za predvidevanji.

Načrt predvideva, da se nam bo letos vrednost zalog realno povečala za 25 %, deloma na račun večje proizvodnje, deloma pa zato, ker so bile naše lanskeletne zaloge pravzaprav prenizke. (Zaradi težav pri uvozu, deloma pa tudi vsled izjemno visoke konjunktore). Sredi leta ugotavljamo namreč porasta zmanjšanja zalog, in sicer za 3 % glede na stanje v začetku leta.

Z načrtom smo predvideli, da se nam bodo dolgoročne zunanje zadolžitve bistveno povečale, predvsem na račun kreditov v zvezi z investicijami. Sredi leta ugotavljamo nasprotno, da smo namreč bankam v obliki dolgoročnih kreditov manj dolžni, kot nekaj mesecev prej.

Gibanje gornjih treh kategorij, to je investicij v osnovna sredstva, zalog in dolgoročnih zadolžitvev je za vsako OZD v naših razmerah še posebno v pogojih visoke inflacije, zelo pomembno. Če se namreč pri nas OZD ob visoki inflaciji uspe v večjem obsegu zadolžiti in tako pridobljena sredstva potem materializirati (investirati) se ji tako ravnanje izkaže kot zelo učinkovita oblika za pridobivanje akumulacije. Spričo, tega, kar smo malo prej povedali, pa se nam v Slovenskih železarnah tudi letos dogaja ravno obratno, in tako na račun inflacije izgubljamo verjetno več akumulacije, kot pa jo sočasno preko dohodka ustvarjamo.

V sedanjih razmerah bi bilo torej smotno čimveč investirati. V tej aktivnosti pa že nekaj let bistveno zaostajamo za svojimi lastnimi predvidevanji in enako oziroma celo še slabše se nam dogaja tudi letos. Eden od pomembnih razlogov za zamude pri investiranju so težave, ki jih imamo pri nabavi opreme iz uvoza. Ni pa to edini in ključni dejavnik. Prepričani smo lahko, da tudi sami nismo vsega storili, kar bi bilo potrebno, da bi uresničevanje naših razvojnih načrtov hitreje steklo.

Čeprav smo torej do sedaj malo investirali in so nam tudi zaloge vrednostno nazadovale pa se nam to vendarle ne odraža v obliki povečanja finančnih presežkov. Po kriterijih, za katere smo se dogovorili v okviru Interne banke, smo v Slovenskih železarnah v začetku leta namreč imeli približno 1.000 milijonov dinarjev finančnih presežkov, ob koncu polletja pa jih je nominalno samo še 650 milijonov dinarjev. Če upoštevamo še inflacijo, do katere je v tem času prišlo, pa lahko rečemo, da dosega realna vrednost naših finančnih presežkov ob koncu polletja le polovico zneska iz začetka leta. Finančno se nam je torej položaj bistveno poslabšal. Poleg inflacije so k temu prispevali predvsem odlivi dolgoročnih sredstev, ki jih imamo na račun financiranja nerazvitih področij in infrastrukture, v zadnjem času pa tudi na račun pridobivanja deviznih sredstev.

V naslednjih mesecih bomo v Slovenskih železarnah verjetno morali angažirati še dodatna dolgoročna sredstva zaradi pridobivanja najnujnejših deviz (v obliki nakupov pri bankah ali združevanja z drugimi OZD). To bo obremenilo naše sedaj že ne več obilne finančne presežke. Prihodnja finančna gibanja, s katerimi računamo torej niso obetavna in finančne prednosti, ki smo jih dlje časa imeli, bodo očitno v precejšnji meri splahnele, ne da bi kakršnakoli pomembnejša sredstva vložili v razvoj. Seveda bo zato tudi uresničevanje razvojnih načrtov v naslednjih letih toliko težje.

Znotraj Slovenskih železarn je glede finančnega položaja posameznih delovnih organizacij prišlo v zadnjih mesecih do opaznih sprememb. Predvsem se je zopet bistveno poslabšal položaj železarn Štore in Verige, saj se v teh dveh organizacijah ob koncu polletja pojavljajo zelo visoki finančni primanjkljaji. Tudi v železarni Ravne so se razmere precej spremenile; njeni razmeroma veliki finančni presežki, ki jih je imela na začetku leta, so se namreč v nekaj mesecih bistveno zmanjšali, v tem primeru v precejšnji meri tudi na račun depozitov pri bankah.

Likvidnostno gledano se položaj ni spremenil v železarni Jesenice in ta je, kot vemo, zelo ugoden. Vsaj začasno pa so se stvari na bolje premaknile v Žični, predvsem zaradi bistvenega zmanjšanja zalog.

V povprečju gledano nismo imeli v Slovenskih železarnah do sedaj resnejših likvidnostnih problemov in v tem pogledu smo na boljšem kot večina ostalih organizacij. Zasluga za to gre predvsem finančnim presežkom, s katerimi še vedno v povprečju razpolagamo. V tistih delovnih organizacijah, kjer pa se pojavljajo primanjkljaji, se je likvidnost tudi to pot v večji meri razreševala ob pomoči Interne banke. Ne moremo pa si obetati tako ugodne likvidnosti tudi v prihodnje, še posebno ne, če se bo naša investicijska potrošnja vendarle nekoliko povečala.

CELOTNI PRIHODEK IN NJEGOVA DELITEV

Najprej si oglejmo nekatere najbolj pomembne podatke o celotnem prihodku in njegovi delitvi, ki veljajo za sestavljeno organizacijo (v 000 din):

	1980	1981	IND	IND (gospod.)
— celotni prihodek	12.916.707	18.212.209	141	(140)
— eksterna prodaja (zarač.)	8.210.126	12.032.519	147	— ni podatka
— amortizacija (vsa)	703.396	928.757	132	(134)
— dohodek	2.701.743	3.747.666	139	(133)
— davki in prispevki	156.678	389.780	249	— ni podatka
— čisti dohodek	1.764.708	2.278.027	129	(131)
— osebni dohodki	1.323.810	1.644.489	124	— ni podatka
— posl. in rez. sklad	220.908	395.008	179	(154)
— sklad skupne porabe	219.990	235.874	107	(93)
— akumulacija	290.769	484.034	166	(151)
— bruto akumulacija	924.304	1.328.107	144	(145)

Indeksi, ki jih zgoraj navajamo v oklepajih, pomenijo primerjavo z ustreznimi dosežki, ki jih v letu 1980 glede na predhodno leto beleži celo slovensko gospodarstvo.

Naj prikažemo še, kako smo glede celotnega prihodka in njegove delitve uresničili linearni gospodarski načrt. Ta je bil dosežen z naslednjimi indeksi:

	Indeks
— celotni prihodek	100
— eksterna prodaja	103
— dohodek	100
— čisti dohodek	79
— sredstva za OD	101
— akumulacija	87

Uspešnost poslovanja posameznih delovnih organizacij sedaj že kar redno presojamo na podlagi neto dohodkovne mere. Podatki o njeni vrednosti so naslednji:

DO	I—VI 1980	I—VI 1981	IND 3:2	1981 I—III	1981 IV—VI
1	2	3	4	5	6
1. Železarna Jesenice	0,73	0,83	114	0,74	0,92
2. Železarna Ravne	1,15	1,26	110	1,25	1,27
3. Železarna Štore	1,05	0,97	92	1,15	0,79
4. Veriga Lesce	1,01	1,04	103	0,94	1,14
5. Plamen Kropa	0,95	1,24	131	1,33	1,15
6. Tovil Ljubljana	1,32	1,51	114	1,49	1,53
7. Žična Celje	1,30	1,17	90	1,02	1,32
8. Železarna v povprečju	0,94	1,01	107	1,00	1,02
9. Predelovalci v povprečju	1,09	1,16	106	1,10	1,22
10. SŽ v povprečju	0,96	1,03	107	1,01	1,05

Nazadnje navajamo še prikaz strukture delitve dohodka po osnovnih kategorijah ob sočasn timer-

javi s podatki za gospodarstvo Slovenije:

	I—VI 1980	I—VI 1981	IND
	Gospodarstvo	SŽ	Gospodarstvo SŽ
1. Splošna in skup. poraba	22,0	23,8	22,5
2. Obresti in dr. obveznosti	14,2	15,0	14,6
3. Čisti OD in sk. por. delav.	43,7	48,8	40,1
4. Akumulacija	20,1	12,4	22,8
5. Skupaj dohodek	100,0	100,0	100,0

Pri gornji primerjavi je bil upoštevan konsolidirani dohodek, ki smo ga dobili tako, da smo dejansko razporejeni dohodek zmanjšali za izgube in pa za stroške skupnih služb.

Prikazane finančnoekonomske dosežke v Slovenskih železarnah v I. polletju letošnjega leta bi verjetno smeli oceniti približno takole:

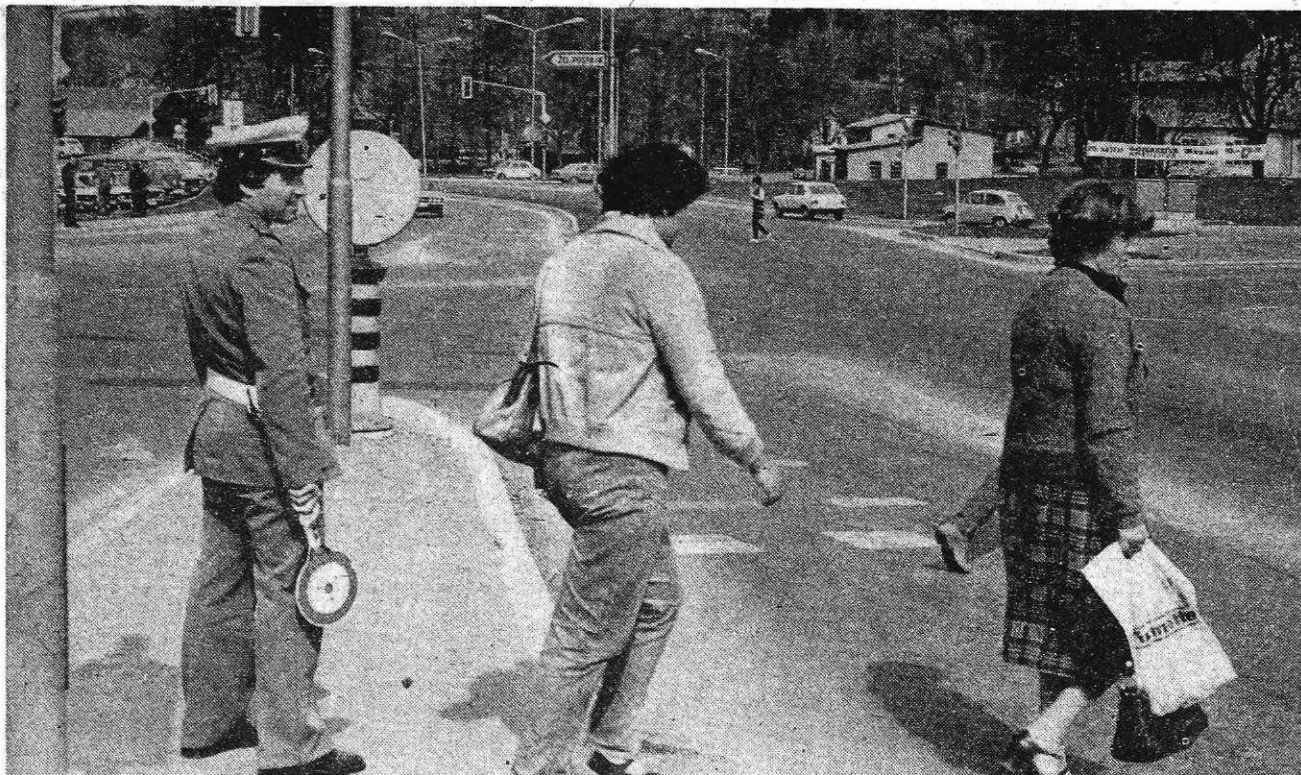
— V gibanju finančnoekonomskih kategorij prihaja tudi to pot močno do izraza izredno visoka inflacija, s katero se v zadnjem letu srečujemo. V tem smislu beležimo visok porast celotnega prihodka, dohodka, čistega dohodka in ostalih delitvenih kategorij; ta porast, pa je predvsem pri dohodku in čistem dohodku vendarle nižji od stopnje inflacije, iz česar seveda sledi, da sta ti dve kategoriji realno manjši kot lani. Za akumulacijo to ne velja povsem, saj se nam je predvsem akumulacija iz dohodka relativno povečala nekoliko hitreje kot so rasle cene. Tudi primerjava z dosežki, ki jih ugotavlja celotno slovensko gospodarstvo, je za nas še kar ugodna, še predvsem ko gre za porast akumulacije iz dohodka,

— V strukturi delitve dohodka oziroma čistega dohodka je tudi letos prišlo do nekaterih pomembnih sprememb. Opazno se je zmanjšal delež dohodka za čiste osebne dohodke in skupno porabo delavcev železarn, po drugi strani pa se je

povečal delež za akumulacijo. Predvsem pa tudi del dohodka, ki gre v obliki davkov in prispevkov za splošno in skupno porabo. Primerjava z delitvijo, ki se jo ugotavlja za gospodarstvo v povprečju, pa je za nas neugodna, in sicer iz dveh razlogov; delež dohodka, ki ga v železarnah namenimo za akumulacijo, je precej bolj skromen od deleža, ki velja za gospodarstvo, čeprav bi bilo spričo kapitalne intenzivnosti naše proizvodnje (in razmeroma nizke zadolženosti) pričakovati ravno obratno. Po drugi strani pa dajemo v obliki davkov in prispevkov relativno več kot gospodarstvo v povprečju; kar je predvsem posledica tega, da je pretežen del teh dajatev sorazmeren velikosti čistih osebnih dohodkov. Da bi v Slovenskih železarnah lahko uresnili približno tako strukturo delitve dohodka, kot bi jo naj imeli spričo specifičnosti naše proizvodnje, bi očitno morali biti dohodkovno precej bolj učinkoviti.

— Po podatkih o vrednosti neto dohodkovne mere smo v Slovenskih železarnah v letošnjem I. polletju precej na boljšem kot lani v enakem času. Tudi sicer je povprečna uspešnost nekoliko iznad ravni, ki jo štejemo za normalno. K tej, razmeroma ugodni oceni, pa precej prispeva relativno skromno naraščanje osebnih dohodkov v gospodarstvu Slovenije. Na velikost neto dohodkovne

Pred razstavo varnost in družbena samozaščita v Kranju

Pomoč na cesti — V večjih križiščih je v konicah kljub sodobni semaforški opremljenosti še vedno potrebna prisotnost miličnika — Foto: L. M.

Spodbuda naši samozaščitni zavesti

Letos, ob 40-letnici ustanovitve varnostno obveščevalne službe (VOS) in narodne zaščite, je v pokrajinskih središčih SR Slovenije na ogled zanimiva zvezna potujoča razstava Varnost in družbena samozaščita. Razstava prikazuje zgodovinski razvoj varnosti in dejavnost organov za notranje zadeve v ohranjanju in varovanju pridobitev narodnoosvobodilne borbe in socialistične revolucije, ter varovanju naše samoupravne svobodne in neodvisne socialistične skupnosti. Prikazana so pomembna obdobja naše revolucionarne zgodovine — NOB in socialistične graditve, obdobja poskusov sovražnikov vseh vrst, da bi onemogočili našo borbo in svoboden razvoj.

Na razstavi je posebej prikazana vloga in pomen varnostnoobveščevalne službe OF Slovenije in narodne zaščite pri varovanju slovenskega naroda v njegovem boju za nacionalno in socialno osvoboditev v času revolucionarnega delavskega gibanja, NOB in socialistične graditve. Zato ima razstava poleg jubilejnega pomena tudi neposreden namen spoznavanja in naše pripravljenosti za podružljanje varnosti in družbene samozaščite v krajevni skupnosti ter v samoupravnih organizacijah in skupnostih. Občani naj bi se ob tej razstavi še bolj seznanili z varnostnimi vprašanji naše družbe in sedanjimi nalogami vseh nas v spodbujanju samozaščitne zavesti. Posebno je to pomembno za našo mladino.

Razstava je na ogled prav v letu, ko proslavljamo 40-letnico vstaje naših narodov in narodnosti ter v času, ko se mnogi narodi v svetu še bojujejo za svojo svobodo ali pa za ohranitev pridobljene svobode. Boji za svobodo pa dandanes potekajo v vse bolj zapletenih razmerah in vse bolj različnih oblikah, pri čemer zlasti velike sile uporabljajo najrazličnejše načine vohunstva, podtalnega delovanja, diverzij in direktnih napadov, da bi si podvrgle druge države in narode.

Naša samoupravna svobodna socialistična skupnost uživa v svetu velik ugled. To pa je trn v peti ne le našim notranjim nasprotnikom in naši sovražni emigraciji, marveč tudi blokoma, ki si prisvajata nova področja z izgovorom prinašanja »svobode«.

V tem času je zlasti pomembno, da vsak občan v svojem in družbenem interesu varuje naše pridobitve, ki so bile izbojevalne s toliko trpljenjem in s tolikimi žrtvami. Izkušnje iz naše revolucionarne preteklosti, hrabrost in zdržljivost ter iznajdljivost pripadnikov VOS in narodne zaščite, nam bodo v trajno pomoč in zgled.

Zdravko Krvina

Varnost in družbena samozaščita

Zvezna razstava Varnost in družbena samozaščita, ki si jo je na poti po jugoslovanskih mestih ogledalo več kot 2 milijona ljudi, bo na Gorenjskem na ogled osem dni — Svojo pot po Sloveniji pa bo zaključila v Trbovljah

Kranj — Od 21. do 29. septembra bo v razstavnih prostorih Gorenjskega sejma v Savskem logu odprta razstava Varnost in družbena samozaščita. Na okoli 500 kvadratnih metrih razstavne površine bo na razstavi, ki je letos obšla že vse večje slovenske kraje, na ogled okoli 500 fotografij in drugih dokumentov ter razstavljenih predmetov, ki predstavljajo zgodovinski razvoj organov za notranje zadeve v vseh republikah in pokrajinah, dotika se varnostnih vprašanj v posameznih obdobjih našega razvoja ter prikazuje proces podružljanja varnosti in družbene samozaščite pri nas.

Razstava je bila prvič postavljena 13. maja 1974 v Beogradu in sicer pod naslovom Tri desetletja varnostne službe. V šestih letih je razstava obšla že vse republike, letos, ko proslavljamo 40-letnico vstaje naših narodov in 40-letnico ustanovitve varnostno-obveščevalne službe in narodne zaščite, pa je bila od mar-

ca v desetih slovenskih mestih. Na svoji poti po Jugoslaviji si jo je ogledalo več kot dva milijona obiskovalcev, med njimi skoraj polovica mladih. V knjige vtisov pa je vpisanih že več kot 200.000 ocen in komentarjev.

Povsod so razstavo obravnavali kot široko družbeno-politično in samozaščitno akcijo, organizatorji pa so dobili potrebno družbeno-politično podporo na zvezni, republiških in pokrajinskih ravneh. Namen predstavljenega gradiva na razstavi je predvsem seznaniti občane z aktualnimi varnostnimi vprašanji naše družbe in seveda vzpodbuditi samozaščitno osveščenost ter varnostno kulturo sploh, zlasti pa pri mladih.

Razstava je za slovenske razmere ustrezno dopolnjena predvsem z dokumenti in predmeti o razvoju našega varnostnega sistema in njegovega porenja v revolucionarnem delavskem gibanju, o vlogi in pomenu Varnostno obveščevalne službe OF in narodne zaščite

te pri zaščiti slovenskega naroda v njegovem boju za nacionalno in socialno osvoboditev, osnovi samozaščitnega ravnanja v NOB in povojni graditvi posebej s poudarkom na današnji samozaščitni organiziranosti in aktivnosti.

Razstava bo v Kranju dober teden, zato si jo bodo lahko ogledali občani iz vseh gorenjskih občin, predvsem pa mladina, posebej pa še občani, ki delujejo na področju družbene samozaščite in splošne ljudske obrambe in zaščite, starešine JLA in TO ter vojaški, poslovojni, upravni in drugi delavci, ki morajo poznati sistem družbene samozaščite. Ogled razstave bo organiziran po skupinah; vsako skupino bo po razstavi vodil vodnik, ki bo zgoščeno predstavil vsebino celotne razstave. Vodniki bodo prosvetni delavci, delavci organov za notranje zadeve in pripadniki JLA, ki so se posebej pripravili za to nalogo. Demonstrator-

ji pa bodo obiskovalcem predstavili uporabo tehničnih sredstev, ki jih delavci organov za notranje zadeve potrebujejo pri vsakdanjem delu.

Pokroviteljstvo nad zvezno razstavo Varnost in družbena samozaščita v Kranju je prevzel pokrajinski komite za SLO in DS za Gorenjsko.

Varnost potnikov in letal — Ob hitrem razvoju letalskega prometa se večajo tudi naloge milice in drugih organov zaščite na letališčih — Foto: M. Ajdovec

Človekov prijatelj in pomočnik — Za varnost in tudi odkrivanje kaznivih dejanj je dobro šolan službeni pes velik in sposoben pomočnik delavcem ONZ. — Foto: F. Perdan

OTVORITEV V PONEDELJEK

Otvoritev zvezne razstave »Varnost in družbena samozaščita« bo v ponedeljek, 21. septembra, ob 17. uri, v razstavnih prostorih Gorenjskega sejma v Kranju. Popoldne od 16. ure dalje bo na Trgu revolucije v Kranju koncert godbe milice.

**Razstava bo odprta
do 29. septembra
in sicer vsak dan
od 8. do 18. ure.**

Po razstavi bodo vodili strokovno usposobljeni vodniki; skupine se bodo lahko formirale že v organizacijah združenega dela, krajevnih skupnostih, drugih delovnih skupnostih, društvih in organizacijah, prav tako pa tudi na razstavišču neposredno pred ogledom.

Gost promet na slabih cestah

Na Gorenjskem iz leta v leto narašča gostota prometa in to zaradi večjega števila registriranih vozil, povečuje pa se tudi turistični in tranzitni promet. Lani je bilo v gorenjskih občinah registriranih 41.755 osebnih avtomobilov, več kot 7000 motornih koles, 2200 tovornjakov, skoraj 300 avtobusov, več kot 200 prikolice in še skoraj 500 drugih vozil. V zadnjih desetih letih se je število registriranih motornih vozil povečalo kar za 70 odstotkov, še bolj pa je poraslo število voznikov: lani je bilo na Gorenjskem več kot 61.600 voznikov motornih vozil, traktorjev, koles z motorji, delovnih strojev in motokultivatorjev.

Tem vozilom je treba dodati še motorna vozila s tujo registracijo: lani je na primer na gorenjskih mejnih prehodih prestopilo mejo v obeh smereh več kot 2,3 milijona motornih vozil, od tega največ tujih.

Cestno omrežje na Gorenjskem ni ustrezno in ne sledi naraščanju prometa, postaja celo ovira za boljše odvijanje prometa, obenem pa je za uporabnike cest tudi nevarno: cestišča so preozka, veliko je nepreglednih in slabo speljanih zavojev, tudi preostri so, na več kot 10 odstotkih dolžine cest so prestrmi vzponi. Še posebej je obremenjena magistralna cesta, ki poteka skozi številna naselja, ki nimajo ustreznih obvoznikov, na vsak kilometer te ceste pride približno po 10 priključkov.

Do leta 1972 so na Gorenjskem, pa tudi drugod po slovenskih cestah prometne nezgode naraščale, kasneje pa je začelo število prometnih nezgod z materialno škodo, smrtnim izidom in telesnimi poškodbami kljub siceršnjemu naraščanju prometa upadati. Lani se je na gorenjskih cestah pripetilo 489 prometnih nezgod, v katerih je 53 oseb umrlo, 609 pa je bilo huje ali lažje ranjenih. Med vzroki je bila na prvem mestu neprimerna hitrost, na drugem je alkohol, sledi izsiljevanje prednosti itd. V teh nesrečah je bilo ranjenih tudi 129 otrok in mladostnikov, dva pa sta umrla. Letos v prvem polletju, pa se je v 222 prometnih nesrečah huje ali lažje ranilo 268 oseb, 20 pa jih je umrlo, med njimi 2 otroka.

Za izboljšanje prometne varnosti si prizadeva cela vrsta služb, organizacij in družbenih institucij: strokovno in po svoji poklicni zadolžitvi predvsem cestna in komunalna podjetja, cestno prometne inšpekcije, milica, avtomotodruštva, šole in druge vzgojne ustanove, projektivni biroji, instituti itd. Velika vloga pa je po novem zakonu o temeljni varnosti cestnega prometa zaupana neprofesionalnim organizacijam in skupnostim. Zakon še posebej poudarja, da morajo biti ljudje bolje seznanjeni z varnostno oceno v prometu, s problemom strokovne in finančne narave in da se morajo na vseh nivojih aktivneje iskati rešitve.

za prometne probleme: skratka — elemente družbene samozastite je treba intenzivneje vključiti tudi na področje prometa.

Aktivnost milice na področju prometne varnosti je obsežna, delo pa se seveda povezuje z drugimi organi in službami ter seveda z občani. Glavna področja so: fizično urejanje prometa na cestah in javnih prireditvah, obravnavanje prometnih nezgod, nadzor nad vozniki motornih in drugih vozil, kontrola motornih vozil in tovornov, kontrola hitrosti vozil, nadzor nad izvajanjem prevoza nevarnih snovi, nadzor prevoza tovarov izrednih dimenzij, nadzor nad vzdrževanjem

cest in prometne signalizacije, preventivna dejavnost zopet kršitelje povratnike, varovanje cestnih komunikacij in drugo.

Poleg obsežnega preventivnega dela, pa je še posebej pomembno sodelovanje milice z občinskimi sveti za preventivo in varnost v cestnem prometu, ki v svojih programih določajo tudi različne naloge milicnikom. Po drugi strani pa spet milica zbira statistične in druge podatke, ki so lahko osnova za dejavnost svetov, predvsem njihovih komisij za prometno varnost in drugih komisij, v katerih sodelujejo tudi milicniki. Takšno je na primer sodelovanje s komisijami za prometno vzgojo na osnovnih šolah, pri raznih prometnih tekmovanjih, krožkih, izpitih za kolesa itd., omeniti pa velja tudi spodbujanje pionirske prometne službe.

VOS na Gorenjskem

Ob pričetku oborožene vstaje na Gorenjskem so prve partizanske enote takoj potrebovale podatke o moči in gibanju sovražnika. V začetku je vsa obveščevalna služba slonela na odborih OF, varnostno službo pa so izvajale partizanske enote. Prav iz obveščevalcev sodelavcev OF in iz najboljših borcev v partizanskih enotah se je začela graditi tudi varstvenoobveščevalna služba na Gorenjskem.

Varnostnoobveščevalna služba je tudi na Gorenjskem dobila organizirano obliko spomladi 1943, ko je centralna komisija VOS poslala na Gorenjsko navodila za organiziranje varstvenoobveščevalne službe. Pokrajinski komite KPS za Gorenjsko je takoj po prejemu teh navodil pozval preko Okrožnih komitejev KPS rajonske komiteje naj začno z organiziranjem obveščevalne službe po rajonih. Po teh navodilih se je organizacija VOS na Gorenjskem pričela zelo hitro razvijati. Junija 1943 je bil imenovan načelnik VOS za Gorenjsko, preko poletja pa so bile pri vseh okrožjih ustanovljene Okrožne komisije VOS. Posebna pozornost je bila posvečena izbiri kadrov za VOS. To so morali biti praviloma dotedanji obveščevalci iz terena, dopolnjevali pa so se s predanimi in preizkušenimi borci — člani komunistične partije.

Novo obdobje za organizacijo VOS na Gorenjskem pomeni prihod člana CK VOS ob koncu avgusta 1943. Svoje bivanje je izkoristil tako, da so razširili PK VOS za Gorenjsko, dal pa je tudi podrobna navodila o metodah dela varnostne in obveščevalne službe. PK VOS za Gorenjsko se je morala po teh navodilih v veliki meri ukvarjati z organizacijsko-kadrovskimi vprašanji. Še naprej je utrjevala okrožne komisije VOS, pomagala izbirati

rajonske poverjenike, kjer jih še ni bilo ali pa so se mesta zaradi izgub izpraznila. Trudil se je za povečanje varnostnih oddelkov po okrožjih in za povečanje oz. izboljšanje njihove oborožitve. Ponovno je bila utrjena shema poročanja tako na PK VOS kot posameznim vojaškim enotam. Organizacija je napredovala v tolikšni meri, da je v začetku decembra 1943 delalo v VOS že skoro 100 ljudi.

V začetku leta 1944 je VOS na Gorenjskem zelo hitro napredoval, to je veljalo predvsem za varnostno manj pa za obveščevalno službo. Kljub vsemu je število članov VOS naraslo na okrog 300 ljudi.

PK KPS za Gorenjsko in PK VOS sta poleg vojaškega in političnega dela organizirala tudi partijsko delo v enotah VS ter v okrajnih poverjeništvih. Za politično delo so skrbeli politkomisarji varnostnih oddelkov po okrožjih in politkomisarji okrajnih komand varnostnih grup. Skrbeli so za politične ure in za redno branje partijske literature.

Aprila 1944. leta je CK VOS poslal direktivo in kasneje tudi svoje predstavnike za reorganizacijo Varnostnoobveščevalne službe. Tako sta se tekom aprila in maja 1944 iz dotedanje VOS organizirala Oddelek narodne zaščite in enota VDV. PK VOS za Gorenjsko je deloval do 11. aprila, OK VOS Škofja Loka do 13. aprila, OK VOS Kranj do 12. aprila in OK VOS Jesenice do 30. aprila 1944. leta. Po okrajih preneha VOS delovati v drugi polovici aprila, le v nekaterih v prvih dneh maja. Vzporedno z ukinjanjem VOS in nastajanjem organov OZNA so se začele združevati varnostne grupe. Iz dotedanjih enot varnostnih oddelkov na Gorenjskem je bil formiran 5. bataljon 2. brigade VDV.

Po šoli še dopolno

Med delavci UNZ Kranj praktično nihče ni imel vsaj srednje izobrazbe, s čimer se jih še ne morejo pohvaliti — S končano šolo izobrazbo, tako individualno kot skupinsko, ne za-

Čeprav si je nepoučenemu morda težko predstavljati, da ni delo organov za notranje zadeve oziroma milice kaj drugega kot ukrepanje po dogodku ali »gašenje požara«, kot temu pravimo, — pa temu ni tako. »Celo nasprotno,« pravi Miro Dovžan, inšpektor milice pri UNZ Kranj »vse, kar delamo, je vnaprej načrtovano: naše delo namreč načrtujemo na podlagi smernic družbenopolitičnih organizacij, predvsem pa na podlagi varnostnih razmer in vsakodnevnih večkrat že vnaprej predvidenih sprememb. Vsaka enota posebej načrtuje svoje delo in temu primerno razporeja tudi ustrezno število kadra.«

Brez dvoma je vodilo dela v milici predvsem preventivno delovanje, najvažnejša pa je pomoč občanom, njihovo seznanjanje in usposabljanje za premagovanje najrazličnejših težav: to je na primer delo v prometu v sezoni vzgoja prvošolcev v prometu, preprečevanje kriminalitete itd. Zadnja možnost je vedno represivno delovanje.

Za opravljanje takšnega dela v milici in organih za notranje zadeve je seveda treba imeti kar najbolj usposobljene delavce; kako skrbite za usposabljanje in izobraževanje?

»Lahko se pohvalimo, da na področju gorenjske UNZ skorajda ni več delavca, ki ne bi imel vsaj srednje izobrazbe, s čimer se sicer ne morejo pohvaliti ravno v vseh delovnih sredinah. Vendar pa pridobljena

izobrazba še ni, saj je še mnogo praga dela, še mnogo izkušenj sodelovanja za milico, ki ni letke se lahko, ki ni kot 17 let, ki ni štiriljsko šolo v, kje lanjem odsluži v. Obstaja pa šola za kamor se lažejejo ti za vpis velja starost in že dokončanja š ki se kasneje najb pa je šolanje še na šoli za notranje zadeve tudi na drugi P tete.«

Dogovor dogo

Sodelovanje milice G

Red na preobremenjenih smučiščih je le ena od nalog milicnikov, ki sodelujejo z GRS tudi o gorskih nesrečah

Na območju postaje milice Kranj, ki obsega tudi severozahodni del Kamniških Alp, se letno pripeti tudi več nezgod na smučiščih. Tako milicniki kot gorski reševalci se na smučiščih ukvarjajo s preventivno, saj milicniki kot tudi gorski reševalci v gorah in na smučiščih naletijo na pomanjkljivo opremljene planince ali smučarje. Dejavnost milicnikov se prepleta z nalogami vseh organiziranih planincev, obenem pa tudi skrbijo za

ohranjanje nedotaknjene rabe v gorah, saj dosti opozorilo milicnika zaleže kot dobronameren na planinca.

Sodelovanje milice z G je nujno, ker to zahtevajo ne naloge tako na smučiš kot sicer v gorah, to zaht tudi tehnična oprema, ko na primer helikopter, pa stem obveščanja in tudi st kovna usposobljenost delcev milice. Prav zato se milicniki posebej usposabl

jo aže vsa mil Slo voc skc usf šev žer akt GI v i šev še :

zvi sel dev se val jer po vit ce ter me in nil dr bu

Nadzor prometa — Milicniki so na Gorenjskem lani izločili iz prometa nekaj več kot 1200 motornih vozil, ki so imela huje tehnične pomanjkljivosti

Upokojeni delavci ONZ

Na Gorenjskem so upokojeni delavci organov za notranje zadeve vključeni v klub Maksa Perca. Klub je kolektivni član Zveze društev upokojencev Slovenije, njegov namen pa je, da se upokojeni delavci aktivno vključujejo v vse oblike delovanja na področju razvoja družbene samozastite in SLO v prizadevanju za višjo raven varnostne kulture občanov. Klub goji tradicije NOB in zgodovine varnostno — obveščevalne službe ter skrbi za prenašanje teh tradicij na mlajšo generacijo. Sodeluje z organi za notranje zadeve ter jim pomaga, kadar je to potrebno. Prizadeva si, da upokojeni delavci poglobljajo znanje disciplin in veščin, ki so jih nekoč poklicno obvladovali. Klub tudi razvija športno, kulturno in rekreacijsko dejavnost za svoje člane. Seveda pa v dejavnost kluba sodijo tudi naloge, ki jih sicer opravljajo vsa društva upokojencev — kot je na primer pomoč pri reševanju raznih socialnih problemov članov.

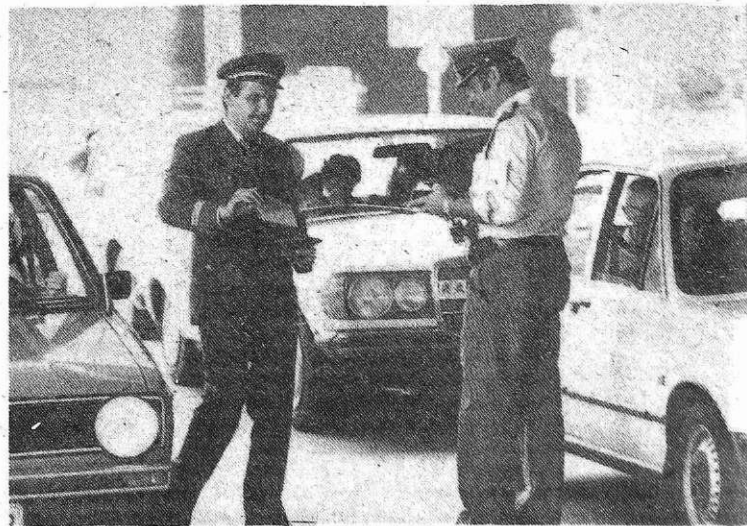
Najbolj odprte meje

Na Gorenjskem je šest mednarodnih mejnih prehodov in sicer so to cestni mejni prehodi v Ratečah, na Koroškem sedlu, Ljubelju in na Jezerskem, železniški mejni prehod na Jesenicah in mejni prehod na mednarodnem letališču Ljubljana-Brnik. Na vseh mejnih prehodih postaje mejne milice opravljajo poleg carinskih organov kontrolno potniškega in tovornega prometa. Strokovno delo mejnih milicnikov pri kontroli potnikov, vozil, vlakov in letal je določeno z mednarodno, zvezno in republiško zakonodajo. Osnovno delo milicnikov je ugotovitev pravilnosti potne listine pri prehodu čez državno mejo in istovetnosti oseb, ki gredo čez državno mejo ter pregledovanje oseb in prevoznih sredstev. Seveda pa niso le strokovni organi kot sta milica in carina zadolženi za kontrolo in zavarovanje državne meje, pač pa tudi družbenopolitične skupnosti, državni organi, organizacije združenega dela, krajevne skupnosti in druge samoupravne organizacije in skupnosti, katerih območje ali gospodarska de-

javnost sega tudi na območje mejnega prehoda in mejnega pasu.

Posebno mesto med mejnimi prehodi ima prav gotovo letališki mejni prehod Ljubljana-Brnik. Lani je na to letališče 5656 letal v domačem in mednarodnem prometu pripeljalo več kot 580.000 potnikov in nekaj več kot 6000 ton blaga; v letošnjih prvih šestih mesecih pa že več kot 300.000 potnikov in nekaj več kot 3000 ton blaga.

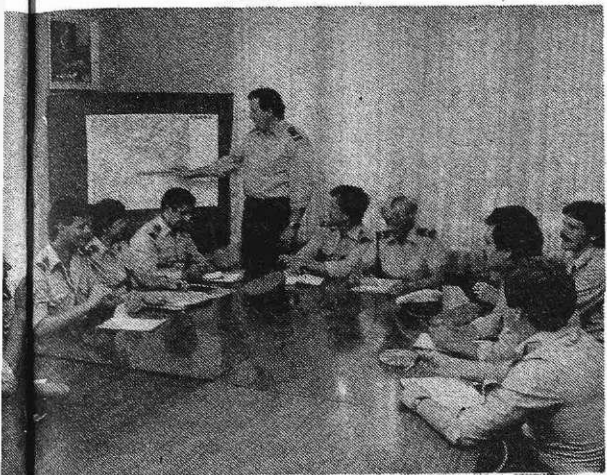
Zaradi varnosti potnikov, letal in ostalih sredstev tudi milicniki mejne milice Brnik uporabljajo pri svojem delu sodobno operativno rentgensko tehniko za odkrivanje sredstev, ki bi lahko kakorkoli ogrozila varnost letalskega prometa. Pri kontroli potnikov in prtljage se s svojimi sistemi rentgenov vključujejo tudi druge službe na letališču kot sta carina in varnostna služba. Delo na takem mejnem prehodu pa ni le kontrola prehoda čez državno mejo, pač pa je tudi skupaj z drugimi službami zagotavljanje hitrega prevoza blaga, omogočanje hitrega potovanja turistov v katerikoli drugo mesto v državi, nudenje informacij. Prav zaradi uresničevanja vseh teh nalog so na letališču Brnik vpeljane oblike sodelovanja in dogovarjanja med milico, carino, letalskimi prevozniki, turističnimi agencijami, špediterji in vsemi drugimi, ki sodelujejo pri prevozu blaga, potnikov ali imajo kako drugo dejavnost na letališču.

Odprte meje — Mejna milica skupaj s carinsko službo preverja potniški in to promet

: nuj, saj je potrebno
raha dela ob starej-
sodelavcu. Soči-
lično: iz osem-
kot, ki niso stari več
vpi, štiriletno kadet-
v, kjer med šol-
služni vojaški rok.
tola za miličnike,
ah šejo tudi dekleta:
ja starost pod 27 let
nča dnja šola. Za vse,
pa najbolj izkažejo,
je o se naprej na višji
trideve ter kasneje
rugni Pravne fakul-

«Seveda, znanje se kasneje lahko za posamezne specialne naloge pridobiva na raznih tečajih in seminarjih, pa tudi sicer se vsak sam dopolnilno izobražuje in strokovno usposablja. Sem spada tudi stalna kondicijska pripravljenost, ukvarjanje s športi, urjenje borilnih veščin, obrambno usposabljanje z vojaškimi vajami ter druge oblike usposabljanja, kot je na primer reševanje v gorah. Dopolnilno usposabljanje in izobraževanje v milici je torej zelo široko in ob vseh službenih in konec koncev tudi družinskih obveznostih, ki jih ima vsak, včasih kar težko izvedljivo: vendar pa jo to obveza za miličnika, če naj bo sposoben ob vsakem času nekemu pomagati — ali pa v nasprotnem primeru tudi represivno ukrepati.»

progo

Kranj je brez dvoma pomembno regionalno središče Gorenjske, tudi kot križišče prometnih tokov: na žalost pa je posodobitev prometnih poti dolga leta zaostajala, kar se je zelo očitno odražalo v prometno infarktne situacijah v Kranju.

Problem tranzitnega prometa je bil sicer delno razrešen z obvezno preko Savskega loga; vendar pa posodobitev križišča pri Iskri ni izpolnila pričakovanj, saj se ni povečala propustnost tranzitnega prometa. To križišče verjetno predstavlja svojevrsten spomenik neustreznim načrtovanjem: druga mesta so našla boljše rešitve v izveninvojskih križiščih, ne da bi bila rešitev kaj dosti dražja. Križišče pri Iskri zahteva kljub semaforški signalizaciji stalno prisotnost miličnikov, še posebej v poletni turistični sezoni. Posredovanje miličnikov je potrebno tudi v križišču na Laborah, v križišču pri Žitu in to vedno v jutranjih in popoldanskih prometnih konicah. Te so bile sicer pred dvema, tremi leti nekaj omiljene z uvedbo gibljivega delovnega časa v večjih delovnih organizacijah.

Kranjske prometne zagate so sicer manjše z dograditvijo Delavskega mostu čez Savo, ki bo po dograditvi celotnega odseka regionalne ceste Jezersko—Kranj prevzel pomembnost del prometnih tokov.

Glavno rešitev pa seveda predstavlja planirana avtocesta, odsek Naklo—Ljubljana. Dokler ne bodo zgrajene omenjene ceste, naj bi vozniki iz Cerkelj, Šenčurja, Jezerskega uporabljali novi odcep ceste od kranjskega pokopališča do Ceste Staneta Žagarja, kar bo nadomestilo sedanjo Ručigajevó cesto; s tem se bo pomembno razbremenila zasičena magistralna cesta skozi Kranj. Magistralno cesto pa lahko razbremenijo z vožnjo čez novi most seveda tudi vozniki iz krajevne skupnosti Planina in Primskovo ter vozniki, ki se vozijo v Iskro in Savo z levega brega Save na desni breg.

Sistem financiranja organov za notranje zadeve se ni spremenil z novimi zakoni sprejetimi leta 1976 in 1980; obveljalo je načelo, da SR Slovenija, zagotavlja sredstva za delo ONZ za uresničitev pravic in obveznosti, ki jih postavlja zakon, razen dela sredstev za postaje milice s splošnim delovnim področjem in njihove oddelke. Tako morajo občinske skupščine zagotavljati sredstva za graditev in vzdrževanje poslovnih prostorov, nakup investicijskih predmetov (razen tehničnih sredstev), drobnega inventarja in potrošnega materiala, za kurivo, razsvetljavo in

Organi za notranje zadeve imajo pomembno nalogo pri varovanju državne meje. Medtem ko delo milice na mejnih prehodih precej dobro poznamo, pa manj vemo o tem, da so miličniki prisotni tudi po vsej dolžini državne meje: varujejo jo s pripadniki obmejnih enot JLA in občani. Miličnik varnostnik je namreč v stalnem stiku z graničarji in občani, ki stanujejo, delajo ali se pogostejše gibljejo ob meji. Prav zaradi teh stikov in medsebojne pomoči so organi za notranje zadeve o vsaki kršitvi mejnega režima obveščeni in zato lažje najhujše kršitve tudi uspešneje preprečujejo. Miličnik mora ne le teren ob meji dobro poznati, pač pa mora biti na primer na Gorenjskem,

kjer meja poteka po grebenih Karavank in Kamniških Alp, tudi primerno opremljen in kondicijsko dobro pripravljen.

Družbeno samozaščitno obnašanje občanov od meji je največja garancija dobro varovane državne meje. Ljudje od meji morajo biti dobro seznanjeni z varnostnimi razmerami v domovini, o aktivnostih in namerah sovražnika, o načinu ravnanja, kar je to potrebno in podobno. Za osveščanje prebivalstva glede samozaščitnega ravnanja je sicer bilo že veliko storjenega, a še vedno ne dovolj; posebno vlogo pri tem imajo obsejne krajevne skupnosti. Njihove enote narodne zaštite se zavedajo nalog, ki jih imajo pri varovanju meje skupaj z JLA, milico in vsem prebilstvom.

Komiteji za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito so politično operativni organi, ki jih ustanovljamo na vseh ravneh. Njihova naloga je ocenjevanje in spremljanje notranje varnostnih razmer in vojaškopoliitične situacije v svetu, na tej podlagi pa usmerjajo samozaščitne aktivnosti in obrambne priprave.

Čeprav sta LO in DS dve dejavnosti, ki izhajata iz istih snov in imata iste cilje — to je ohranitev stabilnosti in trdnosti socialistične in samoupravne družbe ter krepitev varnosti pred zunanji agresivnimi pritiski, je vendarle pomembno njihovo povezovanje v enotni samozaščitni obrambni mehanizem v akciji.

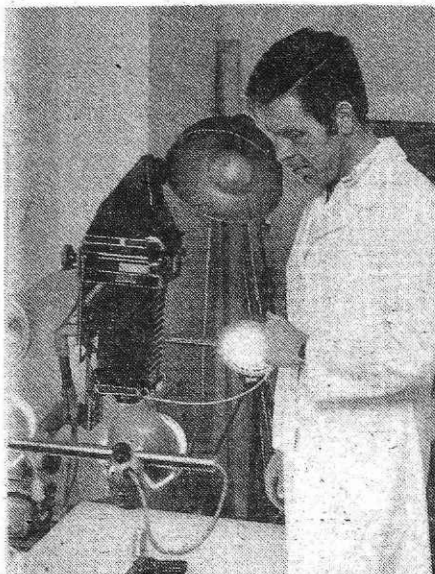
Vse te zadeve pa delavci, ki so nosilci pravic in dolžnosti tudi na področju LO in DS, urejajo v temeljni organizaciji združenega dela: zato v vsaki TOZD deluje komite za SLO in DS. V skladu s

tako postavljeno funkcijo so komiteji tudi ustrezno sestavljeni: v sestavi so predvideni najodgovornejši predstavniki vodstev družbenopolitičnih organizacij in strokovni organi.

Vsi delovni ljudje in občani izvajajo zaščitne ukrepe. — od osebne in kolektivne zaščite do reševanja imetja tako v vojni, kot ob naravnih in drugih nesrečah ali ob izrednih razmerah. V okviru tako postavljenih nalog moramo že v miru, še bolj pa ob neposredni vojni nevarnosti ali izrednih razmerah pripraviti

vse potrebno za kvalitetno delo. Tako priprave kot tudi delo ob morebitnih drugih stanjih pa poteka za vse delovne ljudi in občane organizirano, pod vodstvom komiteja za SLO in DS.

Ena osnovnih nalog komitejev je stalno in sprotno ocenjevanje varnostnih razmer in odkrivanje morebitnih kriznih žarišč ter na tej podlagi usmerjanje družbeno samozaščitne aktivnosti in obrambnih priprav. Žato je osnovno področje dela komitejev preventivnega značaja.

Najsodobnejša tehnika — Pri raziskovanju kaznivih dejanj uporabljajo v kriminalističnih laboratorijih najsodobnejšo tehniko

Kriminalistična tehnika je veja kriminalistike, ki proučuje, izpopolnjuje in odkriva najprimernejše metode in sredstva naravoslovnih in tehničnih znanosti, da bi jih praktično uporabila pri kar najbolj uspešnem raziskovanju kaznivih dejanj in storilcev. Kriminalistično tehniko morajo dobro poznati delavci milice, ki največkrat prvi pridejo na kraj kaznivega dejanja: njihova naloga je zavarovati in ohraniti dokazno gradivo. Na žalost so tudi primeri, da oškodovanec zaradi nevednosti uniči sledove in spremeni kraj kaznivega dejanja, delavcem milice pa ne obvesti pravočasno. Taki primeri seveda zelo otežujejo delo kriminalistične tehnike. Razumljivo je, da morajo kriminalistično tehniko poleg specializiranih kriminalističnih tehnikov dobro poznati tudi kriminalisti in preiskovalni sodniki. Razvoj in napredek kriminalistične tehnike je vezan na kriminalistične laboratorije, zavode in institute, katerih raziskovalna dejavnost zajema skoraj vse veje naravoslovnih znanosti. Povsod v svetu uvajajo in uporabljajo znanstvene metode pri odkrivanju in dokazovanju kaznivih dejanj.

Po letu 1974, ko so se začela intenzivnejša raziskovanja uranove rude na Žirovskem vrhu in ko je bil tri leta kasneje sprejet investicijski program za izgradnjo rudnika uranove rude, so se vzporedno s tem postavljala tudi že vprašanja varnosti, ki zadevajo tak objekt strateškega pomena. Ne le, da je tak objekt lahko tudi tarča sovražnih ciljev in mora biti zato ustrezno zavarovan, pač pa morajo organi za notranje zadeve pomagati pri razvoju čim popolnejšega sistema samozашčite zaposlenih v rudniku, pri usposabljanju pripadnikov narodne zaštite in sploh vseh delavcev, ki bodo zadolženi za varnost pri delu in na zavarovanju rudnika.

Ustrezno bo treba tehnično izpopolniti tudi njihov lastni sistem varovanja in na vsak način odpraviti miselnost, da je vratar lahko obenem še telefonist in varnostnik.

V okviru vseh teh vprašani varnosti rudnike urana

Ustavna načela in družbenopolitična stališča so osnova za družbeno samozaščito, ki je najširša podlaga za organiziranje in uresničevanje varnosti naše samoupravne družbe, vendar pa mora varnost še v večji meri postati skrb in skupni interes vseh delovnih ljudi in občanov. Preventivna dejavnost ONZ je del družbene samozasčitve, ki naj preprečuje vse negativne pojave. Zaradi tega preventivna dejavnost ONZ ni neka izolirana dejavnost, pač pa del splošnih družbenih aktivnosti. O tem se sicer piše v sredstvih javnega obveščanja, toda zdi se, da je še premalo poudarjen širši vidik družbene vloge te dejavnosti.

Vsa vprašanja glede osebne varnosti, zaščite zasebnega in družbenega premoženja morajo pomeniti življenjski interes vsakega posameznika. Prav zaradi tega bi moralo v občinah dozoreti spoznanje, da pomagati organom za notranje zadeve, pomeni pomagati samemu sebi.

Kljub temu, da je Jugoslavija v svetu znana kot mirna in varna dežela, pa se organi varnosti srečujejo iz leta v leto s številnimi in raznovrstnimi kaznivimi dejanji, ki jih pogojijo hiter razvoj turizma. V turistične kraje ne prihajajo le turisti željni lepote, miru in počitka, pač pa tudi kriminalci, ki v poletni ali pa v zimski sezoni skušajo izkoristiti turistično gnečo v nepošteno namene. Vendar pa takšno področje kot je Gorenjska na srečo ni zanimivo za kriminalce mednarodnega kova, pač pa v veliki večini zagreše kazniva dejanja domači delinkventi. Pogosti so vlomi v turistične objekte, v osebne avtomobile, vikend hišice, kopališča, hotelske sobe, šotore v kampih, odnašajo smuči s smučišč ali jih snemajo z avtomobilskih prtljžnikov, niso redke goljufije z izdajanjem nekritičnih čekov, pozabljajo plačati hotelske račune ipd.

Ropi in roparske tatvine so redkejšje, v gneči pa izkoriščajo nepozornost lastnikov žeparji. Odvzem in tatvine motornih vozil ne predstavljajo posebnega problema; pojavljajo pa se tudi primeri laž-

nih prijav tatvin, ko turist razno tehnično blago proda, doma pa potem uveljavlja zavarovalnino za ukradeni v bistvu pa za prodani predmet.

Vendar pa v turizmu problem varnosti lastnine turistov ne predstavlja velikega problema. V radovljiski občini na primer, kjer je lani bilo 134.000 gostov, od tega je več kot polovico obiskalo Bled, nočitev pa je bilo le nekaj manj kot 500.000, približno tretjina vseh kaznivih dejanj odpade na turistično področje, zato lahko govorimo o precejšnji varnosti turistov in njihove lastnine. Varnost turistov in njihove lastnine zagotavljajo organi varnosti, ki tesno sodelujejo z dejavniki družbene samozaščite v gostinstsko-turističnih delovnih organizacijah. Poseben poudarek je dan preventivni dejavnosti, kar opravlja milica z rednimi obhodi in drugimi varnostnimi akcijami; pred turistično sezono pa se delavci ONZ s turističnimi delavci dogovore o potrebah, načinu in obsegu preventivne dejavnosti, ki so jo dolžne izvajati gostinsko turistične organizacije.

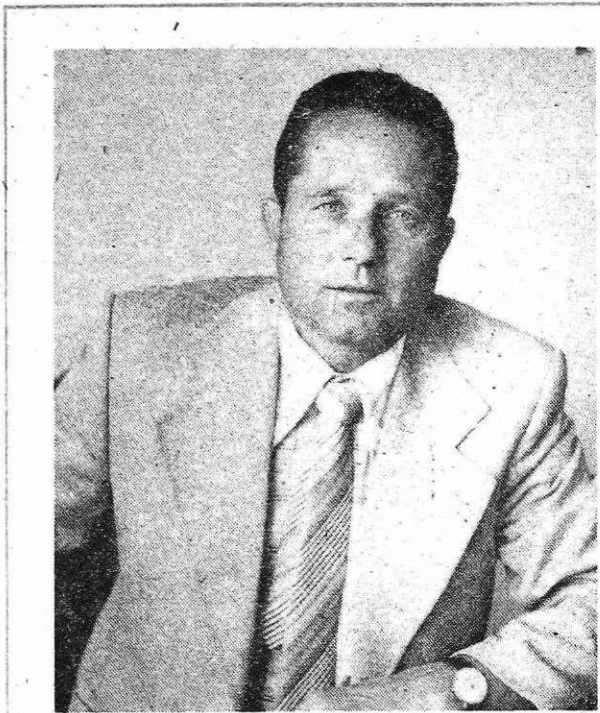
Dobre varnostne razmere

Na Gorenjskem so bile varnostne razmere v prvi polovici leta dobre — Porast kaznivih dejanj takoiimenovanega drobnega kriminala — Slabo še varujemo družbeno premoženje — Še nadalje razvijati samozaščitno zavest občanov

»Kadar govorimo o varnostnih razmerah, vedno upoštevamo razmere, ki trenutno vladajo v svetu doma in s tega zornega kota tudi usmerjamo naše delovanje,« je na začetku razgovora naglasil Ludvik Slamnik, načelnik Uprave za notranje zadeve Kranj. »Seveda pa je pri oblikovanju dokončne ocene o varnostnih razmerah vedno treba upoštevati tudi ekonomski položaj države, saj je od tega v mnogočem odvisno razpoloženje ljudi.«

Podatki o javnem redu in miru, o prometnih nesrečah, o gospodarskem kriminalu v letošnjih prvih mesecih so znani in so bili že objavljeni. Številčno gledano, je bilo na Gorenjskem v primerjavi z lanskim prvim polletjem nekaj več prekrškov zoper javni red in mir, več kot lani je bilo tudi mrtvih v prometnih nesrečah, prav tako pa je bilo odkritih tudi za dobro polovico več kaznivih dejanj splošne kriminalitete kot pa v lanskem enakem obdobju.

»Res nekatere številke v prvi polovici letošnjega leta niso najbolj ugodne, vendar je treba na primer kazniva dejanja pogledati tudi z druge strani«, meni načelnik Slamnik. »Kljub porastu tatvin, goljufij in prikrivanja, pa gre v bistvu za takoiimenovani drobní kriminal, medtem ko večjih kaznivih dejanj z veliko materialno škodo v prvem polletju letos ni bilo. Podobno bi lahko rekel tudi za druga področja. Prav zaradi tega ocenjujemo, da so varnostne razmere na Gorenjskem dobre. Pri tem ne gre pozabiti, da so k takšnim ugodnim raz-

Načelnik UNZ Kranj Ludvik Slamnik

meram veliko prispevali občani sami. Samozaščitna zavest namreč dobiva vse bolj oprijemljive oblike med občani: delovni ljudje se vse bolj zavedajo svoje aktivne vloge na področju družbene samozaščite in narodne zaščite. Ta zavest je še posebej izražena, kadar gre za zaščito ustavne ureditve.

Dokaj več pa bi še lahko naredili za obvarovanje družbene lastnine, tu smo še preveč brezbrizni, prav to velja

tudi za varnost pri delu in pa delovno disciplino. V nekaterih organizacijah združene dela je malomaren odnos do skupnega premoženja še posebno velik: delavci ONZ sicer opravljajo preventivne preglede, opozarjajo na čuvanje premoženja ipd. Naletijo pa največkrat na malomaren odnos do družbenega premoženja. Od 50 preventivnih pregledov, kolikor so jih na Gorenjskem opravili delavci ONZ v prvem polletju, bi težko našli organizacijo združe-

nega dela, kjer bi bilo na tem področju že vse urejeno.«

Poletna turistična sezona se izteka, končuje se obdobje, ko so delavci ONZ pravzaprav imeli veliko dela.

»Res, ni bilo ravno malo opraviti, čeprav je sezona minila brez večjih kaznivih dejanj, toda prometni miličniki si niso mogli oddahniti, saj je bil promet na cestah gost, veliko je bilo nesreč na magistralni cesti. Letos je bilo tudi precej več nesreč v gorah, kljub temu, da na previdnost, na opremo in druge okoliščine, ki jih mora upoštevati planinec v gorah, neprestano opozarja tisk, pa planinska društva in drugi. Helikopter RSNZ je poleti res kar neprestano vozil ponesrečene.

Če je morda to poletje minilo brez velikih dogodkov, ki bi lahko vplivali na naše varnostne razmere, pa se po mojem mnenju ne bi kazalo uspravati na takšni oceni; v svetu so pač razmere, zaradi katerih tudi na tem našem delčku, ki mu sicer upravičeno vsi pravijo oaza miru in varnosti, ne bi kazalo zanemariti nadaljnjih prizadevanj za varno življenje in delo. Pri tem ne mislim le na splošne dogodke na Kosovu: na Gorenjskem delovni ljudje in občani razumejo situacijo v tej pokrajini, zavedajo se, da je treba Kosovu pomagati v organizirani obliki. Ob tem pa kaže poglobljati tudi odgovornost do opravljanja del in nalog predvsem na vseh najodgovornejših mestih; menim, da bi bile marsikateri naloge uspešneje opravljene, če bi vodstveni delavci, pa ne le tisti v združenem delu, pač pa tudi v družbeno političnih organizacijah, pogostejše reševali zadeve v neposrednem stiku z delavci — toda mednje je treba že prej, na šele post festum, ko je treba zadeve zgladiti.

Vodnik po razstavi

Varnost

in družbena samozaščita

Zgodovinski del prikazuje nastanek in razvoj ONZ od prvih začetkov obveščevalne in varnostne dejavnosti med NOB do formiranja OZNE, Ljudske milice in KNOJ. Slede dokumenti o sojenju vojnim zločincem, zatiranje kontrarevolucionarnega delovanja v prvih povojnih letih, borbo s špijsko terorističnimi skupinami in ustaško terorističnimi skupinami. Slede dokumenti o sovražni dejavnosti v obdobju stalinističnega pritiska na našo državo, nato deformacije v službi organov za notranje zadeve, ki jih je obravnaval IV. plenum CK ZKJ.

Posebna tema tega zgodovinskega dela, ki je sicer na razstavi postavljena kot njen zaključni del, je posvečena padlim pripadnikom varnostne službe v vojnem in povojnem obdobju. Posebni del razstave je namenjen nastanku in razvoju VOS OF, narodne zaščite, ONZ in OZNE v Sloveniji.

Preprečevanje sovražnega delovanja iz tujine in znotraj države je prikazano z dokumenti in fotografijami: predvsem metode dela takega delovanja, pa tudi predmeti, ki se pri takšni dejavnosti uporabljajo. Prikazano je tudi zoperstavljanje subverzivnemu delovanju politične emigracije, skupaj s sovražno literaturo. Vključen je tudi prikaz zoperstavljanja delovanju notranjih sovražnikov ter drugih protisocialističnih in protisamoupravnih pojavov.

Delo milice se na razstavi predstavlja s prikazom rednih nalog, ki jih opravlja milica po zakonih in predpisih, razen tega pa je prikazana pomoč milice pri naravnih nesrečah, reševanje v gorah, odstranjevanje eksplozivnih teles ter druga humana dejanja in zagotavljanje varnosti ljudi. Predstavljeno je področje varnosti prometa na javnih cestah, delo mejne milice, pa tudi usposabljanje na športnem področju.

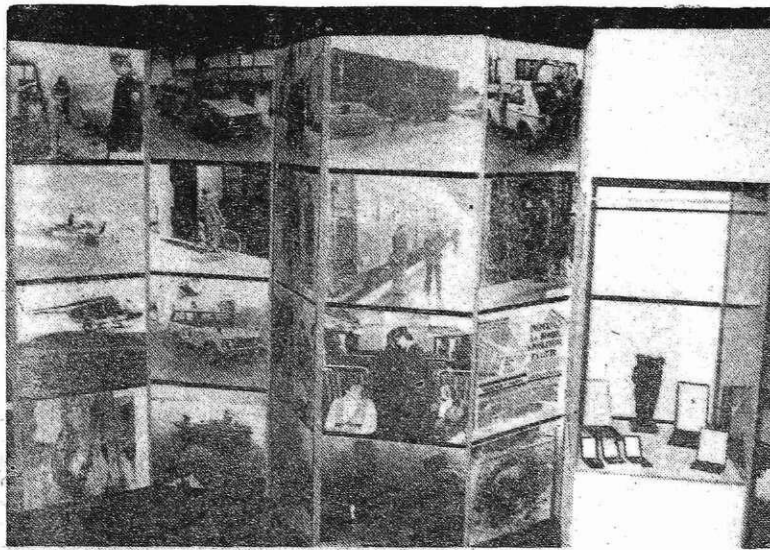
Zatiranje kriminalitete je prikazano z zanimivimi primeri s področja klasičnega in gospodarskega kriminala, na ogled pa so tudi novejša aparature, ki se uporabljajo v kriminalističnem laboratoriju.

Družbena samozaščita je predstavljena kot organizacijska celota varnostnega sistema na več ravneh: delo strokovnih služb in enot ONZ, organizacija varnosti in samozaščite v organizacijah združenega dela, varnostno zaščitne dejavnosti posameznih društev; to področje predstavljajo pomembnejši dokumenti in tudi publikacije o družbeni samozaščiti.

Zaščita pred požari in eksplozijami je pripravljena v sodelovanju z organi, organizacijami in skupnostmi s področja požarnega varstva.

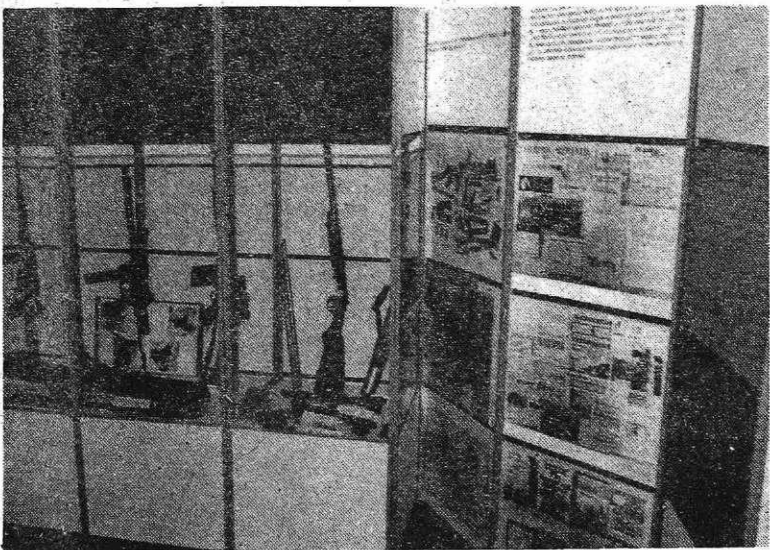
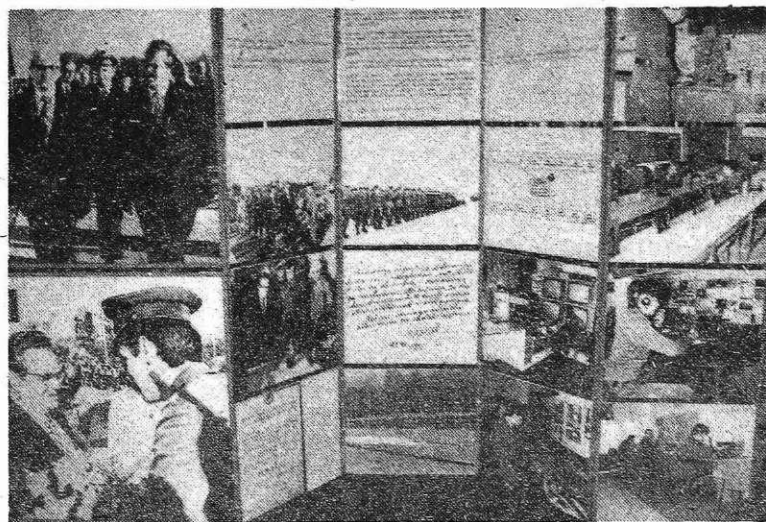
Izobraževanje je prikazano s shemami, fotografijami in drugimi eksponati, zajema pa celoten sistem vseh stopenj izobraževanja v organih za notranje zadeve.

Tehnična sredstva — v posebnem delu razstave bo prikazano tudi delovanje tehničnih sredstev, ki jih organi za notranje zadeve uporabljajo pri zatiranju kriminalitete, sredstva, ki jih uporablja milica in državna varnost pri preventivnem delovanju, ugotavljanju kaznivih dejanj ter pri odkrivanju in preprečevanju terorističnih akcij.

Z RAZSTAVE

Varnost in samozaščita v Ljubljani

Gradivo za prilogo Varnost in družbena samozaščita uredila Lea MENCINGER, oblikovanje Tehnični sektor ČP Glas

mere namreč pomembno vpliva kategorija »normalni osebni dohodek«, tega pa spreminjamo v odvisnosti od rasti povprečnih osebnih dohodkov gospodarstva. Ker so naši osebni dohodki po drugi strani rasli hitreje kot v gospodarstvu, se uspešno poslovanje, ki ga izpričuje neto dohodkovna mera, v ustvarjeni akumulaciji ne odraža, saj je šlo hitreje naraščanje naših osebnih dohodkov na njen račun. (To se ne bi moglo zgoditi, v kolikor bi še vedno uporabljali oziroma spoštovali samoupravni sporazum črne in barvaste metalurgije o razporejanju čistega dohodka).

Med posameznimi delovnimi organizacijami je glede uspešnosti prišlo do nekaterih opaznih razlik. Glede na lansko leto se je položaj popravil v železarni Jesenice, na Ravnah, v Tovilu, Verigi, še posebno pa v Plamenu, precej slabši pa je v železarni Štore in v Žični. Kljub tem spremembam pa železarna Jesenice v uspešnosti še vedno precej zaostaja za povprečjem. Precejšnje pa so tudi razlike v uspešnosti, ki so jo posamezne delovne organizacije dosegle v I. oziroma II. četrtletju. Pri tem predvsem izstopa železarna Štore, ki v samem drugem četrtletju izkazuje bistveno slabši uspeh kot v prvem.

— Pri ocenjevanju finančnoekonomskih dosežkov pa ne gre prezreti, da dohodka v I. polletju nismo obremenili z vsemi stroški, ki jih bomo dejansko imeli na račun poslovanja v tem času. Primer za to so tečajne razlike in drugi pomembni stroški, ki se bodo v izredno velikih zneskih pojavili v Slovenskih železarnah v naslednjih mesecih v zvezi s pridobivanjem deviznih sredstev, ki smo si jih v preteklih mesecih kratkoročno sposodili, zato, da nam proizvodnja ni še bolj upadla.

ZAKLJUČEK

Za letošnje doseganje poslovanje ne moremo reči, da smo z njim lahko zadovoljni. Na nekaterih izjemno pomembnih področjih (proizvodnja, izvoz, investicije) namreč občutno zaostajamo za letnim načrtom, opazno pa se nam je poslabšal tudi finančni položaj. Še kar zadovoljive uspehe beležimo glede dohodka, vendar se nam utegne tudi tu položaj poslabšati.

V naslednjih mesecih bo vse naše poslovanje v največji meri odvisno od tega, v kakšnem obsegu in ob kakšnih pogojih si bomo uspeli zagotoviti manjkajoča devizna sredstva. Brez bistvenega povečanja lastnega konvertibilnega izvoza, pa si glede tega ne moremo veliko obetati.

Vidimo, da je rast mesečnih osebnih dohodkov v vseh navedenih panogah višja kot v gospodarstvu v celoti. Pri primerjavi z rastjo življenjskih stroškov (v SR Sloveniji so v I. polletju 1981 porasli za 46,4 %), pa ugotovimo, da so realni osebni dohodki precej nazadovani.

Rast povprečnih osebnih dohodkov je po posameznih delovnih organizacijah različna, najbolj so porasli v Tehničnem biroju Jesenice (indeks 154) in TGA Kidričevo (indeks 146). Najnižji osebni dohodki so v Žični Celje celo 15,6 % pod povprečjem panoge.

Iz podatkov, ki prikazujejo upoštevane določil družbenega dogovora je razvidno, da je edino TGA Kidričevo presegla dovoljeno maso za 20,9 %. Vse ostale delovne organizacije so upoštevale določila družbenega dogovora in celo izplačale manjše vsote, mariborska livarna celo za 12,5 % manj.

DOPIŠUJTE V ŽELEZARJA

»Tudi v umazani vodi se ogledujem...« — motiv iz Stare Save (Foto I. Kučina)

IZVAJANJE SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMA V PRVEM POLLETJU

Kljub temu, da samoupravni sporazum črne in barvaste metalurgije o skupnih osnovah in merilih razporejanja dohodka s sprejetjem družbenega dogovora ne velja več, so se v okviru komisije za spremljanje samoupravnega sporazuma dogovorili, da se informacija o izvaajanju sporazuma pripravila še naprej. Namen informacije je seznaniti članice sporazuma z rezultati poslovanja posamezne podpisnice in razporejanja dohodka.

V prvem delu informacije so prikazani doseženi poslovni rezultati podpisnic, v drugem delu pa obravnavamo delitev dohodka.

Panoga kot celota je v I. polletju tega leta dosegla zadovoljive finančne rezultate, glede na že znane precej neugodne pogoje gospodarjenja. Predvsem je prečala oskrba z reprodukcijskim materialom, ob njegovi visoki rasti cen. Po podatkih zveznega zavoda za statistiko so cene reprodukcijskega materiala v I. polletju 1981 v primerjavi s I. polletjem 1980 porasle za 62,9 %. Rast cen izdelkov črne metalurgije pa je na primer bila 40 %.

Podatki o dohodku, čistem dohodku in sredstvih za reprodukcijo kažejo, glede na enako obdobje lani, zelo visoko rast. Dohodek panoge kot celote je porastel za 40 %, čisti dohodek 31 %, sredstva za reprodukcijo pa celo 64 %.

Najvišjo rast dohodka so dosegli v Plamenu Kropa (indeks 153) in Cinkarni Celje (indeks 152), če ne šteje mo Tehničnega biroja Jesenice z rastjo (indeks 307). Najnižjo rast dohodka pa je dosegla Žična Celje (indeks 113). Pomemben dejavnik, ki vpliva na tako visoko rast, je inflacija.

Obveznosti iz dohodka (davki in prispevki) so v primerjavi s prvim polletjem 1980 zelo porasli — indeks 223. Z rastjo dohodka rastejo tudi

obveznosti iz dohodka, vendar podatki niso povsem primerljivi (zato tudi indeks ni realen), zaradi novega obračunavanja prispevkov. Analiza, ki jo je pripravil SDK za gospodarstvo kaže, da se je delež obveznosti za splošno in skupno porabo v dohodku povečal iz lanskih 22,0 % na 22,5 %. Na enak način pripravljena analiza za Slovenske železarne, pa kaže še večji porast teh obveznosti, saj znašajo v letu 1981 25,1 % razporejenega dohodka.

V strukturi delitve čistega dohodka opazimo ugodne premike v korist sredstev za reprodukcijo. Tako se je delež čistega dohodka za poslovni in rezervni sklad povečal za 6 % v primerjavi s istim obdobjem lani. Nominalno pa se je vrednost sredstev za reprodukcijo povečala za 64 %. Največji porast sredstev za reprodukcijo opazimo v železarni Jesenice in Tehničnem biroju Jesenice. V železarni Štore pa so namenili za poslovni in rezervni sklad manj kot v letu 1980 — indeks 62.

Da je panoga kot celota dosegla ugodne poslovne rezultate je razvidno tudi iz izračuna neto dohodkovne mere. Normalni poslovni uspeh je bil presežen za 18 %, v primerjavi z enakim obdobjem lani pa je bila panoga uspešnejša za 9 %.

V letu 1981 je bilo gibanje uspešnosti, prikazano z neto dohodkovno mero, naslednje:

I—III%81	I—VI%81
1. Železarna Jesenice	0,74
2. Železarna Ravne	1,25
3. Železarna Štore	1,15
4. Veriga Lesce	0,94
5. Plamen Kropa	1,33
6. Tovil Ljubljana	1,49
7. Žična Celje	1,02
8. TGA Kidričevo	1,20
9. Impol Slov. Bistrica	1,77
10. Cinkarna Celje	1,19
11. Tov. dušika Ruše	1,07
12. Mariborska livarna Mb	2,14
12. DSSS Ljubljana	1,00
14. Metalurški inštitut	0,96
15. Tehnični biro Jesenice	—
16. Inženiring Bled	1,48
17. Skupaj	1,17

Kot smo že omenili, so pri delitvi čistega dohodka delovne organizacije dale prednost akumulaciji. Vendar so za osebne dohodke namenile skoraj toliko sredstev, kot jih dovoljuje sporazum (99 %), glede na doseženi dohodek in za 3 % več kot so normalni osebni dohodki, ki ustrezajo dohodku.

Povprečni osebni dohodek na 182 ur je znašal 11.203 dinarjev in je za 34 % večji kot v enakem obdobju lani. Za primerjavo navajamo podatke zveznega zavoda za statistiko o povprečnih mesečnih osebnih dohodkih.

I—VI%81	I—VI%80
SRS	10.521
Gospodarstvo	10.302
Industrija in rudarstvo	10.042
Črna metalurgija	11.824
Prid. rud. barv. kovin	13.029
Proizvodnja barv. kovin	11.848
Predelava barv. kovin	11.405
	128,3
	129,1
	130,8
	136,0
	131,5
	134,8
	136,8

REŠITEV ZDRAVSTVENEGA VARSTVA S POVEČANO PRISPEVNO STOPNJO

NEKAJ OSNOVNIH MISLI IZ GRADIVA, KI BO PREDLOŽENO NA SEJO ZBORA ZDRUŽENEGA DELA SKUPŠČINE OBČINE JESENICE.

Zvezno in republiško določanje prispevnih stopenj v obdobju šestdesetih let za zdravstvo, pa tudi širok sistem pozavarovanja v republiki, je dovoljeval na Gorenjskem visoko porabo za zdravstvo. Gorenjska kot celota je bila med gospodarsko najrazvitejšimi, sklad osebnih dohodkov kot osnova za prispevek je bil visok, sistem pozavarovanja pa je podpiral porabo nad republiškim nivojem, saj so zdravstvene skupnosti z visoko porabo v bolnišničnem zdravljenju, pri bolezenskem staležu in pri drugih dogovorjenih rizikih dobivale republiška sredstva. Zdravstvo v delavskih središčih je imelo tako večje možnosti za razvoj kot druge, na Jesenicih pa tudi več kot v drugih občinah v regiji, ker je bila zdravstvena služba (bolnica) že spočetka bolj razvita. Tudi s poslovanjem v okviru regionalne zdravstvene skupnosti se ni moglo zagotoviti skladnejšega razvoja med občinami v regiji, pa tudi ne med regijami v SR Sloveniji, zaradi neizdelanega sistema solidarnosti in usklajevanja porabe s sredstvi na regijski ravni. Problemi solidarnosti, pa tudi problemi s preveliko porabo v posameznih občinah so se začeli kazati šele v letu 1977, ko se je težišče zdravstvene politike začelo prenašati na raven posamezne občine in ko se je začela na vseh ravneh opredeljevati solidarnost, ki naj bi zagotovila enakomerni razvoj zdravstvenih kapacitet in njihovo dostopnost (republiška, regijska solidarnost).

Podatki o porabi sredstev in o razvitosti zdravstva pa tudi o stopnji koriščenja posameznih pravic iz zdravstvenega varstva za občinsko zdravstveno skupnost Jesenice kažejo, da je bila stopnja porabe sredstev za zdravstveno varstvo in koriščenje pravic najvišja v regiji in nad razpoložljivimi sredstvi v regiji. V enakomernem razvoju zdravstva v regiji so bili doseženi v letih 1977 do 1980 pomembni uspehi, toda občinska zdravstvena skupnost Jesenice je bila še vedno največji porabnik. V letih 1976—1977, ko se je uresničevala razmeroma ostra stabilizacijska politika v zdravstvu na ravni regije, zaradi visokega primanjkljaja v letu 1975, se je s sprejemom samoupravnih sporazumov o temeljnih plana za obdobje 1976 do 1980 začrtalo nadaljnje omejevanje sredstev za zdravstvo glede delitev dohodka v posamezni občini in regiji kot celoti. Podatki za preteklo srednjeročno obdobje kažejo, da je šlo to omejevanje v skrajnosti in v letu 1980 doseglo višek, saj so se v nekaterih regijah povečala sredstva za zdravstvo ob 30 % inflacijski stopnji le za dobrih 14—18 %. Ob slabih perspektivah za tekoče plansko obdobje naj bi to politiko nadaljevali tudi v naslednjih letih. V občini Jesenice se poslabšanje gospodarskega položaja odraža v dogovorjenih sredstvih za zdravstvo bolj kot kjerkoli na Gorenjskem, celotna Gorenjska daje za zdravstvo od svojega dohodka manj, kot manj in bolj razvite občine v Sloveniji.

Kritičnost položaja še povečujejo naraščajoče zdravstvene zmogljivosti (splošna bolnica Jesenice, nove vrste — drage zdravstvene storitve, klinični center) — in vse večji obseg zagotovljenega programa zdravstvenega varstva v SRS. Tesno z zdravstvom je tudi povezan socialni položaj delavcev, ki naj bi ga zaradi visoke inflacije zaščitili. To bi bilo izvedljivo z večjim omejevanjem porabe tistih oblik zdravstvenega

varstva, ki so postale neracionalne (bolnišnično zdravljenje, zdravlila), ali pa tistih, ki so celo nedopustne (bolezenski stalež iz nezdravstvenih razlogov), vendar se to omejevanje le počasi uresničuje (bolnišnično zdravljenje, zdravlila), ali pa sploh ne (bolezenski stalež delavcev). Posledica so finančne težave, ki jih bo mogoče rešiti le s pomembno družbeno intervencijo tako glede višine dogovorjenih sredstev za letošnje leto in prihodna leta, kot glede usmerjanja v racionalnejšo porabo. Res je tudi, da bo treba pretežni del nakopičene problematike rešiti v občini, pomembni del tega tudi v organizaciji zdravstva v regiji, pa celo v republiki, tako glede organiziranosti, kot glede ravni zagotavljanja zdravstvenega varstva.

— za neposredno zdravstveno varstvo	3.395,00
— za nadomestila oseb. dohod.	459,00
— skupaj vsi odhodki	4.219,00

Problematičen položaj zdravstvenega varstva kažejo tudi prispevne stopnje, po katerih se zbirajo sredstva za izvajanje zdravstvenega varstva, ki na Gorenjskem zadnja leta hitro padajo in so v republiki na dnu že več let. Na Gorenjskem so letošnje obveznosti za zdravstvo za najmanj 10 % nižje od povprečnih v Sloveniji, čeprav je dostopnost in razvoj zdravstvene službe precej nad republiškim povprečjem.

Delež sredstev občinske zdravstvene skupnosti Jesenice za zdravstvo v regiji ni najnižji tako v dohodku, kot prispevni stopnji, vendar so problemi financiranja večji kot druge zaradi previsoke porabe najpomembnejših oblik neposrednega zdravstvenega varstva, pa tudi nadomestil za osebne dohodke v zvezi z visokim bolezenskim staležem.

Koriščenje finančnih sredstev na uporabnika v letu 1981 v občinski zdravstveni skupnosti Jesenice (v din):

v regiji	3.088,00
v regiji	376,00
v regiji	3.869,00

Poraba na uporabnika je v občini Jesenice višja pri neposrednem zdravstvenem varstvu za kar je planiranih 78,8 % in pri denarnih nadomestilih, za kar je predvideno 11,4 % vseh sredstev občinske zdravstvene skupnosti. V okviru neposrednega zdravstvenega varstva je poraba nad regijskim nivojem pri tistih oblikah zdravstvenega varstva, ki pomenijo največji strukturni delež in to: v splošnem in dispanzerskem zdravljenju, specialističnem zdravljenju in bolnišničnem zdravljenju. Delež stroškov za bolnišnično zdravljenje ostaja še vedno krepko čez 50 % sredstev neposrednega varstva, čeprav sicer statistični podatki zadnja leta kažejo, da se občasno hospitalnega zdravljenja počasi krči. Toda hitro naraščanje stroškov za bolnišnično zdravljenje (inflacija, nove zdravstvene kapacitete) sproti razvrednoti vsa prizadevanja za zmanjšanje stroškov bolnišničnega zdravljenja. Velja pa tudi, da so bila ta prizadevanja glede na planske obveze v zvezi z delitvijo dela prešibka. Druge oblike neposrednega varstva sicer v strukturnem deležu naraščajo, ne prinašajo pa pričakovanih učinkov v tem smislu, da bi se zmanjšale potrebe po bolnišničnem zdravljenju. Ostre razprave v okviru svobodne menjave dela kažejo, da je treba z določenimi uspehi računati le postopoma, seveda ob sodelovanju uporabnikov, ki so bili doslej bolj ob strani. Uspešnosti dosedanjih prizadevanj kaže podatek, da sta bila v Splošni bolnici Jesenice za uporabnike Jesenic v letu 1977 opravljena 44.102 oskrbna dneva, v letu 1981 pa jih predvidevamo le okrog 39.000.

Poraba sredstev za bolnišnično zdravljenje na uporabnika je še vedno nad regijskim nivojem in nad normativi, ki naj bi jih dosegli šele leta 1985. Priznana kadrovska zasledba v TOZD osnovnega zdravstva je dosegla že v letu 1980 približno 96,7 % normativov za leto 1985. V naslednjem letu, ko bomo upoštevali podatke iz popisa prebivalcev, se bo razlika do normativov delno povečala, ker je po podatkih popisa več prebivalcev, kot je bilo upoštevano v načrtovanju. Poseben problem je ob tem začasno prijavljeno prebivalstvo, ki ga izkazuje popis kar v višini 5,8 % v odnosu na stalno prebivalstvo in ga pri načrtovanju zdravstvenih kapacitet nikjer ne upoštevamo.

Zobozdravstvo je med manj razvitimi v regiji. V osnovnem zdravstvenem varstvu pa je prisotna velika fluktuacija zdravnikov in neustrezna struktura zaposlenih v posameznih službah. Ob vse večji nujnosti racionalne porabe, upoštevanju stabilizacijskih ukrepov, se v zadnjem obdobju v samoupravnih organih zdravstvene skupnosti pojavlja vprašanje primernosti sedanje organiziranosti zdravstva v občini. Ob tem je treba tudi ugotoviti, da se dejavnost osnovnega zdravstvenega varstva prepleta z dejavnostjo zdravstva v občini Radovljica, kar omogoča objektivno presojo kadra glede normativa. Do določenega podvajanja v dejavnosti prihaja tudi med TOZD osnovnega zdravstva in med Splošno bolnico Jesenice.

V letu 1979 je bilo koriščenje kapacitet glede normativa naslednje:

	OZS Jesenice	RZS Kranj
korisčenje postelj v % normativa		
Interni, pulmološki, nevrološki in infektološki oddelki	124,7	102,1
kirurško in urološko zdravljenje	113,7	84,8
ginekološko zdravljenje	108,8	100,2
pediatrija	111,3	97,2
otolaringologija	101,6	94,1
psihiatrija	103,5	90,8
okulistika, onkologija, ortopedija, rehabilitacija, dermatologija	114,9	93,2

(Nadaljevanje na 14. strani)

KOKRŠKI ODRED

Ko je spet prenehalo, je partizane nekdo v slabi slovenščini začel pozivati na predajo. Toda iz jame so odjeknili vzkliki, da se slovenski partizani ne predajo. Tako kot pred štirimi dnevi v Udinem borštu so tudi zdaj upali, da se bodo v varstvu noči le nekako rešili.

Nemško poveljstvo je medtem dobilo okrepitev. Z drugega brega Save, kjer teče železniška proga, so proti luknji začeli streljati z železniškega oklepnika. Po zraku so zažigale granate in se razletavale blizu odprtine. Votlina se je ob vsaki eksploziji sicer rahlo stresla, vendar je bil vhod še vedno s predno steno zaščiten. Ko je topovsko streljanje prenehalo, so po polju in gozdu nad jamo pripeljali še oklepni avto, vendar se jami ni mogel zadosti približati.

Takoj za tem je trinajsterico vzel dim, ki je začel vdirati v jamo. Nemci so namreč na žico navezali otepe slame, jih zažgali in spustili tik k odprtini. Kmalu je bilo v votlini vse zakajeno, zadušljivo in vroče.

Tedaj se je pred vhodom pojavil policist z mino. V naslednjem trenutku so ga že zadeli strelji iz jame.

Tudi ta policijski poskus ni prislil obkoljenih k vdaji. Črni od dima so se sicer dušili in kašljali, popustili pa niso.

Čez čas so Nemci na nasprotni strani Save postavili še protitankovski top. Toda Stanko Mlakar je topničarje razgalil z zbrojevko. Nemci so z umetno meglo zakrili okolico in top odstranili, hkrati pa tudi enega ranjenega in enega ubitega vojaka.

Potem so proti luknji spet zadržale strojnico, vmes pa so Nemci ponovno namestili protitankovski top. Začeli so obstreljevati skalo, toda zdaj iz take daljave, da jih z brzostrelko iz jame ni bilo moč doseči. Granate so udarjale blizu vhoda, kajti Nemcem pri merjenju nišlo ni oviral. Tedaj je v jami nekaj granatnih drobcev ubilo prva dva: Slavka Smuka in Toneta Poznika. In vsa jama je bila polna dima.

Enournno topovsko obdelovanje je odkrulo tudi nekaj stene, ki je ščitila odprtino. Potem jih je iz tišine prebudio drsanje po skali in pozivi v slovenščini, naj nikar ne streljajo in da je na vrvi navezan njihov tovariš. Nemci so namreč iz begunjskih zaporov pripeljali dva ujeta partizana, da bi ju izkoristili pri mehčanju trinajsterice. Toda tudi to ni zaleglo. Iz jame so se oglašali rafali in navezani ujetnik je bil ranjen v roko. (Obstreljen je bil Ludvik Bradeško. Nemci so mu obljubili, in to sam general Rösener, da ga bodo na Golobu ozdravili in potem izpustili, kar se je tudi res zgodilo. Ludvik Bradeško je bil partizan Rašiške čete in udeleženec akcije 22. julija 1941 v Tacnu.)

To je bil ta dan zadnji nemški poskus, nato pa se je začelo mrčeti. Tema je okrepila upanje trinajste-

rice na rešitev. A še preden se je čisto stemnilo, je v votlino planila močna luč. Nemci so z žarometom osvetlili pečino, da je bilo pri vходу svetlo kakor podnevi. Upanje trinajsterice, da se bodo rešili ponoči, je spet ugasnilo.

Pršla je dolga in napeta noč... Obkoljeni partizani so kljub izgubljenemu upanju spet poskusili s posodo, a zgodilo se je tako kakor podnevi: Takoj je zaropotalo in več streljav jo je preluknjalo.

Prva jutranja svetloba 22. aprila je obkoljene partizane dobila budne. Naenkrat so zaslišali neko drdranje. Nad njimi so vrtali s kompresorjem, da bi skalo razstrelili. (Vrtalni stroj so pripeljali od gradbenega podjetja »Slavec« iz Kranja in delavce prisilili k vrtanju in miniranju. Delavci pa so pri tem sabotirali in prvi kompresor pokvarili tako, da so morali iz kamnoloma v Kokri pripeljati drugega.)

Toda ko je odjeknila eksplozija, se nikomur v jami ni nič zgodilo, čeravno se je vsa skala močno stresla. Zdaj, ko je vsak up na rešitev ugasnil, so se partizani odločili, da se bodo pokončali sami. Živih ne smejo dobiti. Pri tem jih je najbolj bodril in pozival k odločnosti Stane Žagar. V zadnjem zanosu so začeli prepevati partizanske in druge revolucionarne pesmi, vzklicali so svobodni Sloveniji in komunistični partiji ter prekinjali fašiste. Se enkrat so jih Nemci pozvali na predajo, a tem pozivom so odgovorili še močnejše prepevanje in izzivalni klici. Partizani so v zadnjih minutah uničevali orožje in opremo ter postrelili naboje. Le zadnje so zadržali; z njimi se jih je postrelilo šest. (Ob mrtvem Pozniku in Smuku so obležali Stane Žagar, Jaka Rabič, Ivan Županec, Lojze Hrovat, Stane Pavlin in Ivan Stroj.)

Takrat so policisti začeli po cevi spuščati bombe, napolnjene s strupenim plinom. Pet tovarišev je izgubilo zavest, ne da bi se prej pokončali. V votlini je nastala tišina.

Sredi dopoldneva so Nemci pripeljali iz Begunj nekaj zapornikov in jih prisilili, da so se spustili v jamo. Tam so našli osem mrtvih in pet še živih, a nezvestnih partizanov. Tudi domačini z Okroglega so potem morali znašati skupaj mrtve in zajete, a omamljene borce. (Živi so v jami ostali šestnajstletni Tonček Zupan, ki je bil najhujše poškodovan in ki so ga iz jame prinesli nezvestnega in je umrl 27. 4. 1942, Stanko Smid, Danilo Rejcek, Lado Smuk in sedemnajstletni Stanko Mlakar. (Gl. zbornik NOV VI/2, dok. št. 158 - opombe) Smuka, Smida in Rejca so ustrelili med talci že 16. maja 1942, medtem ko je Mlakar doživel drugačno usodo. Zaradi mladosti in vzdržljivosti pri zasliševanju so ga gestapovci v Begunjah tako kot Kerna hoteli prevzgojiti in dobiti na svojo stran. Stanko pa jih je v tem nadigraval, izkoristil priliko in se spet priključil Kokrški četi pod Storičem, kjer je pred svojo smrtjo večkrat pripovedoval o dogodkih v jami. Tudi Lado Smuk je v begunj-

skih zaporih dva dni pred ustrelitvijo znanu Staneu Šinkovcu iz Kranja v sobi št. 10 uspel sepetaje povedati, kaj se je dogajalo v okrogelski jami. (Pisrna izjava Staneu Šinkovcu 7. 2. 1977; v avtorjevem arhivu.)

Vladimir Peraič pa je cela dva dni in eno noč tičal v vodi, kajti okoli njega je bilo preveč Nemcev. Tudi deroga Sava ga ni pustila čez. Čeprav je bil zunaj votline, ni mogel pomagati ne sebi ne tovarišem v votlini. Ko so Nemci odšli, se je premočen in premražen komaj rešil.

Nemci so tedaj fotografirali razne prizore te herojske tragedije gorenjskih partizanov in jih priobčili v raznih časopisih po Nemčiji. Toda pod njimi ni pisalo, da se je to zgodilo na Gorenjskem, sredi »Oberkrainas«, se pravi v neposredni bližini Hitlerjeve trdnjave, temveč nekeje v oddaljeni Bosni. Poleg tega pa so navajali, da se je silno težko vojskovati proti tako fanatično zagrizenim upornikom, kot so partizani.

Na koncu aprilske hajke sta bili torej skupini iz Udinega boršta, ki sta jo v preboj vodila Jože Fink in Alojz Hrovat, povsem uničeni.

O takratnem delovanju in izgubah Kokrške čete, posebej pa o dogodkih v votlini pri Okroglem in okoli nje, veljajo še naslednje ugotovitve:

Nemški policijski in vojaški oddelki na Gorenjskem so bili tedaj zelo močni, razmeščeni pa tako, da so se v najkrajšem času lahko pojavili v kateremkoli kraju. V obravnavanem primeru še posebno zato, ker sta četo odprla in izdala nemčurja Ervin in Alfred Primožič iz Križev.

Podolgovati in skoraj ravni Udin boršt je bil za okupatorjeve motorizirane sile zelo ugoden teren, kajti gozd obdajajo številne ceste.

Kljub predanosti in izkušnjam prvoborcev je bila Kokrška četa še mlada. V taki sestavi dotlej ni delovala niti mesec dni.

V zvezi s trinajsterico v okrogelski jami je bilo najusodnejše to, da so zaradi ranjenca vzpostavili zvezo z zunanjim svetom. Tako so omogočili izdajstvo po človeku, ki je bil še neodkrit gestapovski plačanec. (Pavle Kern je za izdajstvo tovarišev v okrogelski jami dobil 5000 RM. To je potrdil podobni prodanec Franc Kristan iz Sela pri Vodicih na zaslišanju junija 1943 na Mežakliji. Podatek: Stane Kersnik-Jelovečan in Vinko Hafner.)

Skupina v okrogelski jami je v boju pokazala izredno junaštvo in človeške uirtine. Tolkla se je do zadnjega, ni se predala in se raje uničila sama, kot da bi živa prišla v sovražnikove roke. S tem so borci v moralnem pogledu premagali močne policijske sile, ki jih je k jami prišel spodbujati sam general SS Erwin Rösener. (Da je Rösener res prisostvoval spopadu pri tej jami, zvezo iz spominov Ludvika Bradeška, ki jih hrani arhiv CK ZKS.)

Ko je glavno poveljstvo slovenskih partizanov čet zvedelo, kaj se je zgodilo v jami, tudi ni molčalo. V pismu št. 1. grupe odredov 9. maja 1942 je sicer dobronamerno, toda ostro kritiziralo odločitev trinajsterice, zakaj da je šla v luknjo, ne da bi bila tam postavila stražo itd. V tem pismu glavno poveljstvo domneva, da »so bili (borci) prav gotovo opaženi od denunciantov in izdanic«.

Nadaljevanje

»Kakšni so bili videti ujeti?« je hlastno vprašal Nanko. »Je bil med njimi visok, močan partizan, kostanjevo svetlih las, prijaznega lica?«

Dekle je napeto premišljalo. Povesila je glavo, jo nemirno obračala, potem pa žalostno povedala:

»Toliko se ne spominim. Bila sem hudo pretresena. Med tremi je bil eden zelo majhen, mlad, svetlih las...«

»Panter,« je srečen vzklil Nanko. Potem se je domislil, da je ujet. Hudo ga bodo mučili, da bi povedal vse, kar ve o partizanih in ljudeh, ki so jim pomagali. »Skupaj smo se prebijali in pritekli pred nemško strojnico. Ta Panter je bil že prej ranjen v roko ali ramo. Hodil je povit.«

»Tako nesrečen je bil videti. Izgubljen,« je boleče zastokalo dekle.

O, saj lahko. Zanj je upor končan. Še nekaj težkih dni, morda tednov, potem smrt. Dobro, s smrtjo so računali. Le to, da bodo mladega, krhkega Panterja, ki si je nadel tako bojevito ime, pretepali in mučili, je Nanka zbolelo.

Gospodinja je zagledala, ko je prišla k njemu. Čvrsta, zelo snažna, odločna ženska ga je le preblisnila s pogledom. Ni vprašala, kako je z njim, ampak rekla, naj gre v hišo, da mu je že pripravila večerjo. Nanko je odkimal. Ko je opazil zgražajoče poglede domačih, se mu je razkrilo, da so užaljeni, ker ne upa v njihovo hišo.

»Zdaj se stikajo za nami,« je rekel Nanko, da bi pregnal nejevoljo. »Slutijo, da se bodo preživele in ranjeni zatekli na bližnje kmetije in pritajili. Kogar dobijo v hiši, je pečen. Vi tudi! Če ste tako dobri, mi prinesite hrano. Kar tule na tnalno bom pojedel. Pes me bo opozoril, če bi prišli policisti. Saj je hud na Nemce, ne?«

»Zelo hud,« je sovražno zagodrnjal gospodar. »Če bi mogel, sam bi podal vse. Brata so mi ustrelili, veste. Prej se mi je zdelo, da je bil bolj tako, tako. Včasih sva se sporekla. Zdaj vem, bil je dober človek. Kako ne bi bil, če se je Nemcem upiral! Napravil je toliko, da so ga ustrelili. Psa bom privezal spodaj, ob meji, sam pa grem na vrh, v gozd, kjer bom oprezal. Brez skrbi, slišim kot zajec. Ne bodo vas presenetili. Vi kar mirno pojejte. Če le upate, prespite pri nas.«

Nanko je hvaležno pokimal gospodarju. Pogledal je dekle. Naglo je zaobrnila glavo in zardela. Gospodinja mu je prinesla lon-

VINKO TRINKAUS

(ODLOMEK IZ ROMANA)

26

UPORNIKI

čeno skodelo žganecv in vročega mleka. Nekoliko užaljeno, ker noče v hišo, je prisledla in ga opazovala.

»Pravijo, da tak, ki se reši iz najhujšega, ne pozna strahu. In posebej spreten mora biti,« je rekla gospodinja.

Hčer je očitalo, boleče pogledala mamo. Potem je proseče rekla Nanku:

»Mama rada bere, veliko si zapomni. Pove pa tudi vse, kar misli in meni, da bi drugi morali zvedeti. Nič kaj priljubljena ni v vasi.«

Nanko je hotel odgovoriti, vendar je bil tako lačen, da je hlastavo jedel. Globoko je dihal; v neučakanosti je pihal skozi nos in z žlico mlatil žganec. Le nekaj kapljic mleka je ostalo na dnu. Hvaležno je izročil skodelo gospodnji.

»Tako, zdaj sem znova podprt in me lahko tri dni preganjajo,« je nekoliko boljše volje rekel Nanko.

»Pa se nič ne bojiš, da bi te ubili ali ujeli?« je vprašalo dekle in spet zardelo.

»Tako se mi dozdeva, da me je smrti manj strah, kot druge. Nekako verjamem, da bom preživel,« je odvrnil Nanko, a se je v hipu domislil, da čveka neumnosti. Tudi Veljko je bil v to prepričan. Strela še bolj. »Moraš verjeti. Nič drugega ti ne preostane. Če premišljaš le na to, kje in kdaj bi te lahko zadelo, začneš gledati kje bi zbežal.«

Dekle ga je bistro opazovalo. Kot da preverja njegove besede. Ne verjame, je pomislil Nanko. Nimam imenitnega videza, da bi mi že na nosu pisalo, kak junak sem.

»Bi vam jaz lahko kako pomagal?« je v zadregi vprašalo dekle. Gledala ga je s trepetajočim upanjem. »Saj se bojim, ampak rada bi pomagala!«

»Vsak lahko pomaga, če le hoče in upa,« je spodbudno odvrnil Nanko. Hotel je ohrabriti dekle, čeprav ta hip ni vedel, kaj bi lahko napravila za partizane. Ker ga je nepremično gledala in čakala nalogo, je obotavljivo rekel: »Če moreš, poizvedi, kako je z našimi. Mrtve bodo nekam odpeljali. Ranjene v Celje. Poizvedi, koliko jih je. Če moreš, poizvedi za imena.«

»Boš počakal pri nas?« je vzburjeno vprašalo dekle. »Že jutri bi povedala, kaj sem zvedela.«

Nanko je zaslutit, kako rada bi pomagala. Vendar ni imel namena, da bi ostal. Ali pa, je premišljal. Poizkusil bom najti koga iz čete. Morebiti je ranjen in mu moram pomagati.

»Dobro, se bom oglašil,« je rekel. »Ne vem natanko kdaj, vendar se zanesljivo oglašim.«

(nadaljevanje)

EDO TORKAR

IME MI JE BRIGITA

6

Kaj je ta brljava luč proti plamenu, ki sega od srca do neba? Kaj so s posušeno spermo in menstruacijsko krvjo zapackane zakonske postelje proti zlatim oblakom na nebu, ki jih neugnani veter deklishe domišljije vrtinči v zmeraj nove čudežne oblike?

Vročje je bilo za crknit, tiste julijske nedelje 1964. leta. Tam od Bistrice sem nosila vodo v kangli, ko sem ga prvič videla. Vode je bilo do roba, močila mi je krilo in mi pljuskala po golih mečih. Ni mi bilo mar za to, še dobro mi je delo v tisti pripeki. Kar nekdo zažvižga za menoj predirljivo, da mi je šlo do kosti — tudi največji frajerji na vasi niso znali tako. Naredila sem se gluho, saj nisem pes, sem si rekla, žvižga se psom. In že sem zaslišala za sabo: »Hej, punca! — Je težko, a? Pa kar do roba! Mamo bi poslala po vodo, nje ni več škoda, ha, ha!« — »Če bi bil ti zakaj, bi mi ti nesel,« sem mu zabrusila. In že sem začutila cmok v grlu, že mi je šinila kri v lica. Kakšna usta! Kakšne oči! Kakšen predrzen čop las nad čelom! Še motor mu manjka, pa bi bil ves tak kot kakšen James Dean, sem si mislila. Hitro sem umaknila pogled in jo šibnila čez cesto, saj bi si tip še utegnil domišljati, da mi je interesanten, če bi preveč buljila vanj.

Zvečer sem od domačih zvedela, da je že več let opušen Merharjev mlin na koncu vasi menda kupil nek mlad zobozdravnik iz Ljubljane in da ga namerava preurediti v vikendico. Takoj sem vedela: to je on! Zdravnik, pa tak neotesanec! Bog ne daj, da bi prišla kdaj temu klipanu pod sveder!

»Zdaj se bo pa začel turizem v naši vasi,« je modro pokimal sosed Debevc, ki je bil tisti večer pri nas. — »Meni se pa le Merharjev mlin škoda zdi, ker bo zdaj plevel na njih rasel, je pristavil oče. »Saj bo na najinih tudi, ko naju bo smrt pobrala...« je rekel sosed Debevc. Potem je namignil name: »Tale vaša četa je od sile pripravna za delo, ampak boš videl potlej, ko bo jeseni šla v gimnazijo in jo bo kakšen mestni znorel...« Sosedove izpite oči so se lakotno pasle po meni. »Zenski se iz glave pamet preseli v rit, ko pride njen čas.« — »Vaša je ni imela ne v riti ne v glavi, ko je vas vzela,« sem mu zabrusila. Petnajst let mi je bilo, pa že takrat nisem izbirala besed, kadar me je kaj jezilo. Gorje tistemu, ki si me je privoščil! Nikomur nisem nič ostala dolžna, vse sem z obrestmi povrnila.

Merharjev mlin je stal na začetku Hudega grabna, tam kjer se potok Blatnik izliva v Bistrico. Ko smo bili še otroci, je bil to naš najljubši prostor za skrivne igre, za katere odrasli niso smeli vedeti; tam smo pokali s karbidom, lovili ribe in jih pekli na ognju, pa tudi rake, dokler jih ni neko žimo vse do zadnjega ugonobila račja kuga. Odkar je stari Merhar umrl, ni v ta konec zlepa stopila noga odraslega človeka, samo divjad se je hodila napajat k potoku. Pozimi je sonce moralo biti že presneto dobre volje, da je poslalo tja kakšen žarek, s prvimi majskega vročina mi pa je mlin čudežno oživel: na enem koncu podstrešja so si spletale gnezda lastovke, na drugem koncu so gospodarile ose in sršeni, spodnje prostore pa so si bratsko delile podgane in krastače. Tudi martinčki so švigali po zunanjihi zidovih, in če si hotel po vsej sili najti tudi kakšnega škorpiona ali ščurka, ti ni bilo treba svetiti z lučjo pri belem dnevu, da si ga našel.

Že jeseni tistega leta, ko je mlin dobil novega lastnika, pa so se začele širiti po vasi spodbudne novice: Merharjev mlin je dobil nov dimnik, iz katerega se že kadi. V Merharjev mlin so napeljali elektriko. Kmalu pa so začele krožiti tudi drugačne meni bolj zanimive govorice: pri Merharju se zbirajo sumljivi tipi. Pri Merharju gorijo luči do jutra. Pri Merharju so se oglašili policaji. Pri Merharju se ustavljajo avtomobili s tujimi registracijami. Novi gospodar da ni nič boljši od starega, ki je bil zamlada največji pijanec in kurbir v okraju in se je lotil vsake, ki je prišla v mlin po moko.

Zenske da so spet začele prihajati, po moko ne, to se ve. Dobro poučeni babji jeziki so vedeli povedati tudi podrobnosti: o ženi nekega znanega ljubljanskega politika, ki si pri njem po-

pravila zobe, o neki popularni igralki, ki je nastopala v tem filmu... O neki mladi novomeški zdravnici splošne prakse... o Merjaščevi Faniki, malce zmedenem dvajsetletnem dekletu iz sosednjih Virkovč, ki je baje vsa srečna hodila od hiše do hiše in se hvalila, kako jo je »doktor za zobe rad imel.« O tem, kako sta pred kratkim iz zadnjega večernega avtobusa izstopila mladi zobozdravnik in neka starejša dama, za katero bi mislili, da je njegova mati, če se ne bi v avtobusu vprico vseh po francosko poljubljala in se potem — očitno oba v rožicah — opotekala po cesti, prepovedajo: »Dekle, zakaj tajiš, da sama ležiš, na slanci se pozna, da sta ležala dva...« In devetnajstletni Debevcv sin mi je nekoč pod lučjo na mostu, kjer se je ob večerih zbirala vaška mladež, pomežiknil: »Brižitka, če še ne veš, kako se izgubi nedolžnost, pojdi k Merharju. Tam boš to zvedela pri belem dnevu, zunaj na travi...« Vsa družina je planila v smeh, mene pa je zalila rdečica. A le za hip, toliko, da sem našla pravo puščico v tulcu, in že sem ustrelila nazaj: »Tudi ti, Debevc, bi se imel tam še kaj naučiti!«

Tistega leta se je zimi hudičevo mudilo. Že v začetku novembra je nasulo snega do kolen in potem vse do pomladi ni več skopnel. Nekega sobotnega večera, ko sem ždel na peči in si vtepala v glavo enačbe z dvema neznankama (takrat sem namreč že začela hoditi v gimnazijo), je po vratih pobotalo. Skočila sem s peči in tekla odpirat. Srce mi je zastalo: bil je mladi zobozdravnik. »Pokliči očeta, nekaj mu moram povedati,« je rekel. Oče je ravno namakal noge v ljavorju in prebiral Gorenjski glas. »Naj pride noter,« je zagodrnjal, ko sem mu povedala kako in kaj. Moški, ki je pristorkljal v hišo zdaj še malo ni bil podoben kakšnemu filmskemu junaku; v blatnih škornjih, oguljeni suknji in z malomarno poveznjeno kučmo na glavi, je bil na las takšen kot kakšen kmečki sin, ki je pravkar prišel iz gmajne z drvarjenja. »Hu, kakšen pasji mraz je zunaj,« je vzklil in si s hrptom rške mimogrede obrisal smrkelj izpod nosa, »pri vas pa tako lepo toplo...« — »No, kaj bo dobrega?« se je mudilo očetu. — »V vasi so mi povedali, da ste lovec, pa sem prišel k vam. Srna si je zlomila nogo pri mlinu. — »No, in?« — »Nič. Na snegu leži in trza. Če ji ne bo nihče pomagal, bo poginila.« — »Zakaj pa je niste spravili na toplo?« — »Saj sem hotel, pa sem mislil, da jo bo konec od strahu. Še dotaknil se je nisem, pa je že izbulila oči in se začela droiti...«

(nadaljevanje)

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

Izvršni svet OS Radovljica je na 158. seji, 8. septembra izrekel soglasje za povečanje izplačil iz sredstev skupne porabe nad dovoljenimi izplačili po dogovoru o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka za delovno organizacijo Veriga Lesce v višini 1,8 milijona din, ki jih bodo namenili za nakup stanovanjskih prikolic. Gozdnemu gospodarstvu Bled pa je izrečeno soglasje za izplačilo nad omejenimi sredstvi skupne porabe v višini 3.675.260 din za obnovo počitniškega doma in nabavo stanovanjskih prikolic. Na seji so sprejeli tudi predlog sprememb in dopolnitev sporazuma o razmerjih občin za organizacijo in financiranje temeljnega javnega tožilstva v Kranju. Predlog mora sprejeti občinska skupščina. Potrdili so tudi osnutke družbenih dogovorov s področja kmetijstva in poročilo o proračunskih prihodkih in odhodkih za obdobje januar – avgust 1981.

Predsedstvo skupščine občine Radovljica je na seji 7. septembra proučilo predloge izvršnega sveta in drugo gradivo, ki bo na dnevnem redu sej vseh treh zborov občinske skupščine. Sprejeli so sklep, da bo skupna seja vseh treh zborov v sredo, 23. septembra. Osrednja točka dnevnega reda bo posvečena analizi in oceni gospodarjenja v I. polletju 1981.

Koordinacijski odbor OK SZDL Radovljica za spremljanje in usklajevanje samoupravnih družbenoekonomskih odnosov v stanovanjskem gospodarstvu je izdelal akcijski program uresničevanja zakona o stanovanjskem gospodarstvu v občini Radovljica. Določeni so cilji tega programa, ki jih morajo doseči v samoupravnih organiziranosti stanovanjskega gospodarstva pri urejanju stanovanjskih vprašanj delavcev, samoupravnem planiranju, zagotavljanju sredstev pri gradnji stanovanj in pri gospodarjenju s stanovanji in stanovanjskimi hišami v družbeni lastnini. Te naloge bodo opravljali skupščina občine, stanovanjska skupnost, SIS socialnega varstva, TOZD in delovne skupnosti v občini, hišni sveti in skupnosti stanovalcev, stanovanjska zadruga DOM in Ljubljanska banka TB Kranj in PE Radovljica. Za vse naloge so določeni tudi roki izvajanja.

Na 20. seji komiteja OK ZK Radovljica, 9. septembra so presojali potek uresničevanja stabilizacijskih ukrepov in gospodarjenja v občini v prvem polletju. Sprejeli so predlog gospodarske sestave, ki so ga predložili v obravnavo in sprejem na seji OK ZK, ki je bila 14. septembra. Potrdili so tudi periodični polletni obračun komiteja.

V radovljiški občini je 46 kmetov borcev NOB, ki imajo po novem zakonu z veljavnostjo od 1. januarja 1981 pravico do borčevskih pokojnin. Doslej so pristojni organi socialnega skrbstva zagotovili te pokojnine šele šestim upravičencem, za 40 kmetov – borcev pa postopek še vedno ni zaključen. Predsedstvo občinskega odbora ZZN NOV Radovljica je spričo tega na zahtevo prizadetih upravičencev posredovalo SIS za socialno skrbstvo Radovljica, da nemudoma imenuje koordinacijsko telo, ki bo poskrbelo za rešitev tega vprašanja.

Po programu idejnopolitnega usposabljanja komunistov v šolskem letu 1981/82 je komitej OK ZK Radovljica pripravil uvajalni seminar za kandidate, ki jih bodo letos sprejeli v članstvo ZK. Predavanja so bila v popoldanskem času od 14. do 16. septembra, nadaljevala pa se bodo še od 21. do 23. septembra v dvorani radovljiške graščine. Izvajalec seminarja je Delavska univerza Radovljica, zanj pa se je prijavilo nad 40 slušateljev.

Izvršni svet OS Radovljica je naložil komiteju za urbanizem, gradbene in komunalne zadeve in komiteju za gospodar-

stvo in družbeni plan, da opravi pregled pogodb o izvajanju socialno-ekonomskega dela prostorskega plana občine Radovljica. Te pogodbe je izvršni svet sklenil z IREL in Zavodom za urbanizem Bled, vendar pa je potrebno ugotoviti še nekatere podrobnosti plana in sprejeti ustrezno strokovno stališče.

Komisija za informativno propagandno dejavnost pri predsedstvu OK ZRVS Radovljica je 10. septembra razčlenila svojo dejavnost in akcije v prvem polletju 1981, ki je bila razmeroma dobra. Vključevala se je tudi v obveščanje in informiranje o delu rezervnih starešin tudi v vsa glasila delovnih organizacij in krajevnih skupnosti. Dogovorili so se za izhodišča pri oblikovanju programa dejavnosti za leto 1982. Obravnavali so tudi predloge za dobitnike priznanj ZRVS v letu 1982. Na seji so se seznanili tudi z informativno založniško dejavnostjo ZRVS Slovenije in organizacijo dopisniške mreže v občini.

Po podatkih sekretariata za občo upravo in družbene dejavnosti OS Radovljica se je nateklo v občinski proračun v razdobju od januarja do avgusta skupaj 99.360.291 din, kar je 71,8 % planiranih prihodkov proračuna v letu 1981. Odhodki proračuna so v tem času znašali 82.804.307 din to pa je 59,8 % celotnega plana odhodkov.

Člani izvršnega odbora skupnosti otroškega varstva Radovljica so na 34. seji 7. septembra obravnavali poročilo o poslovnem izidu SIS in delovne skupnosti v prvem polletju 1981, sprejeli so predlog družbenega dogovora za delež sredstev, ki jih mora zagotoviti skupnost otroškega varstva za povečanje izvoza, samoupravnih sporazumov o svobodni menjavi dela za 1981. leto, sklenjen z regionalno zdravstveno skupnostjo Kranj in poročilo o dokončani naložbi v vrtec v Bohinjski Bistrici. Sklepali so tudi o obračunu amortizacije za vzgojno varstvene objekte v Begunjah in v Srednji vasi. Pregledali so poročilo o poslovanju Vzgojno varstvene organizacije Radovljica v I. polletju 1981 in poročilo o številu otrok v posameznih skupinah in višini stroškov iz subvencij Vzgojno varstvene organizacije Radovljica. Dogovorili so se tudi o pripravah na organiziranje varstvenih družin na Bledu in o pripravah za izvajanje priprave na osnovno šolo (male šole) za 1981/82 šolsko leto.

V soboto, 12. septembra je bila pri spomeniku NOB v Radovljici in na Lipniški planini vsakoletna svečanost v počastitev spomina 25 padlih borcev Gorenjskega odreda in narodnega heroja Jožeta Gregorčiča – Gorenjca. Udeležili so se je preživeli borci in drugi občani ter šolska mladina iz jesenjske in radovljiške občine, ki je pripravila tudi kulturni program.

Za zvezno razstavo pod naslovom Varnost in družbena samozastita, ki so jo prenesli v Slovenijo, bodo družbenopolitične organizacije radovljiške občine organizirale skupinski obisk občanov in mladine v dnevih, ki bo določen za ogled obiskovalcev iz radovljiške občine v Kranju v času od 21. do 29. septembra. Predvidevajo, da si bo iz občine ogledalo to razstavo okoli 3000 obiskovalcev.

Izkoriščenost hotelskih zmogljivosti v radovljiški občini se je v zadnjih desetih letih postopno povečala. Medtem, ko so bili hotelski objekti v vseh turističnih krajih občine 1971. leta zasedeni 51 %, je lani narasla zasedenost na 57 %. Tudi v primerjavi s slovenskim povprečjem zasedenosti, ki je bilo lani 51 %, v jugoslovanskem merilu pa 45 %, so v radovljiški občini dosegli boljše izide. Kljub temu pa velike možnosti, ki jih nudi poletna in zimska sezona še niso povsem izkoriščene.

Po sporazumu o odmeri in pobiranju prispevkov od občanov, kateri opravljajo zasebno obrt za SIS družbenih dejavnosti, ki ga je predložila uprava družbenih prihodkov pri občinski skupščini Radovljica, je predlagana 5 % stopnja od pobranih sredstev za nadomestilo stroškov odmere, pobiranja in izterjatve. To nadomestilo bo letos po izračunu uprave znašalo okoli 690 tisoč din od vseh prispevkov SIS v občini.

Delavci tovarne usnja iz Kamnika so dali pred kratkim pobudo za posaditev 88 dreves za tov. Tita ob muzeju Tomaža Godca v Bohinjski Bistrici, kjer je tudi usnjarski muzej. Pred-

stavniki Kamnicani so v avgustu obiskali KS Bohinjska Bistrica. S tamkajšnjimi predstavniki so si ogledali okolico muzeja in se pogovorili o nadaljni akciji, ki bi jo sicer vodila KS, vse druge obveznosti pa so pripravili prevzeti pobudniki. Sklep o izvedbi akcije bodo sprejeli, ko bodo iz OK SZDL Radovljica dobili strokovne urbanistične in druge napotke.

Na mednarodnem sejmu igrač in drugih otroških igral »Vse za otroka« v Celju je Elanov TOZD – Športna orodja prejel zlato plaketo skupščine občine Celje za razstavljena igrala sistem-A, ki se že uveljavlja v vzgojno-varstvenih organizacijah po Sloveniji.

V krajevni skupnosti Bohinjska Bistrica vse bolj skrbijo za urejenost svojih naselij, in si želijo spet pridobiti nekoč že uveljavljeni turistični sloves. V ta namen usmerjajo in vlagajo precej lastnega denarja in dela pa tudi 40 % sredstev, ki jih dobijo iz zbrane turistične takse. To namenjajo za ureditev parkirišč in avtobusnih postajališč ter za postavitev reklamnih turističnih panojev v obliki kozolcev. Denar, ki ga zberejo od prireditvev pa vlagajo za turistične prireditve kot so kmečka ohcet in kresna noč, pa tudi za izvedbo vsakoletnega FIS A tekmovanja v smučarskih tehnikah.

Ker stara vrtnarija Kmetijske zadruge Bled na Bledu zaradi dotrajanosti že nekaj let posluje z izgubo so se odločili za modernizacijo in izgradnjo novega rastlinjaka v izmeri 20 m x 7,20 m. S to naložbo bodo izboljšali delovne pogoje osem zaposlenih, povečali bodo lastno pridelavo sadik, razširili vrste okrasnega rastlinjaka in izboljšali kakovost vrtnarskih storitev. Računajo tudi na povečano prodajo lončnic, potaknjencev in enoletnic s čemer bodo dosegli tudi višji dohodek predvsem pa rentabilnost poslovanja. Predračunska vrednost naložbe je ocenjena na 1,2 milijona din, od tega pričakujejo 750 tisočakov iz sanacijskega kredita, ostala sredstva pa bodo zbrali sami v Kmetijski zadrugi Bled.

Samoupravna komunalna skupnost občine Radovljica je izdelala analizo oskrbe s pitno vodo, ki že nekaj let pesti prebivalce posameznih območij občine. Z zdravo pitno vodo iz javnega vodovodnega omrežja se oskrbuje nad 80 % občanov, razen tega pa je v rabi še vedno 73 vaških in drugih vodovodov. Poprečna starost vodovodnega omrežja in objektov je že nad 30 let, stopnja odpisov pa že presega 70 %. Od vseh 7.710 uporabnikov ima za zdaj vgrajene števec le 2.096 uporabnikov vode, 5.614 pa plačuje vodarino pavšalno. Spričo tega ne morejo pokriti vseh stroškov enostavne in razširjene reprodukcije.

Iz pregleda zmogljivosti žičnic v radovljiški občini, ki ga je za minulo srednjeročno obdobje 1976–1980 izdelala analitična služba komiteja za družbeno planiranje in gospodarstvo SO Radovljica je razvidno, da imajo na Kobli pet raznih žičnic z zmogljivostjo 4.500 potnikov na uro in da se je v petih letih povečalo število prepeljenih potnikov skoraj osemkrat. Vse žičnice na Voglu imajo zmogljivosti 4.839 potnikov na uro, v tem obdobju pa je število potnikov naraslo za blizu 100 %.

V nedeljo, 6. septembra je konferenca osnovnih organizacij sindikata Gozdnega gospodarstva Bled priredila na Mrzlem studentu na Pokljuki spretnostno tekmovanje gozdarjev, kmetov in voznikov tovornjakov v prevozu lesa. Pri sekačih je bil najuspešnejši Alojz Zalokar z Gorjuša, moštveno pa so se najbolje izkazali gozdarji TO Pokljuka.

Od 11. do 27. septembra razstavlja v galerijskih prostorih Šivčeve hiše v Radovljici akademski kipar Stane Kolman. Mladi umetnik, doma z Bleda, ki se izpopolnjuje na specialki pri prof. Slavku Tihcu v Ljubljani se predstavlja s plastikami in reliefi v glini, gipsu, vosku in lesu.

Na velikem mednarodnem balinarskem turnirju je 5. septembra v Reki nastopila tudi ekipa BK Radovljica v sestavi Rebec, Humerca, Leskovar in Zeleznikar. V zelo močni konkurenci ligaskih klubov iz Hrvaške, Slovenije in Italije je dosegla odlično tretje mesto. Pred njo sta se uvrstili moštvi zvezne lige Drenovo in Luka iz Reke.

OB 40-LETNICI USTANOVITVE VOS OF

Septembra 1941. leta je bila ustanovljena varnostno obveščevalna služba – VOS – Osvobodilne fronte, ki se je najprej in najbolj utrdila v Ljubljani, v tako imenovani Ljubljanski pokrajini, na Gorenjskem pa je bil VOS formirana oz. ustanovljena šele poleti 1943. leta.

V članku »Boj proti peti koloni! Razširimo obveščevalno službo!« je Boris Kidrič 5. decembra 1941. leta v Slovenskem poročevalcu zapisal, da so narodni, ki niso znali odkriti pete kolone in je zatreti, izgubili svojo svobodo.

V svojem delu so vosovci morali razreševati zapletene primere, da ne bi padle tudi nedolžne žrtve. Vse obtožbe in sumničenja so morali preverjati. Takšen primer je opisal Jože Vidic v knjigi Sedem krst za Ronkarjevo družino in je povsem resničen.

DOKAZ ZA POŠTENOST

V arhivu VOS je na treh gosto tipkanih straneh ohranjeno zaslizevanje okrog 24 let stare Gorenjke, ki je bila osumljena, da je nemška vohunka in prostitutka. Že pred vojno, ko je hodila v gimnazijo, je spoznala nekaj let starejšega sošolca.

Med vojno je sošolec dobil službo pri gestapu v nekem mestu na Gorenjskem. Kot stara znanca sta večkrat govorila in se sprehajala. Sorodniki zaprtih aktivistov OF in ujetih partizanov, ki so vedeli za njene dobre zveze s tem raztrgancem, so prihajali k njej na dom in jo prosili, naj posreduje, da tega ali onega izpustijo iz zapore, da tega ali onega ne ustrelijo. Včasih so jo prosili, naj prek tega gestapovca skuša lačnemu zaporniku tlovstavi paket hrane ali sporočilo.

Dekle je izkoristilo poznanstvo in intervencije so se vrstile druga za drugo. Tako dolgo, dokler je niso gestapovci osumili sodelovanja z OF in partizani. Zapri so jo v begunjske zapore.

Tu, med mračnimi zidovi, se je njen položaj dvakrat obrnil v njeno škodo. Gestapovci so jo obtoževali, da je pomagala komunistom, zapornice pa, da je nemška prostitutka in

vohunka. Razlog za te hude obtožbe je bilo dejstvo, da je bila privlačna in je vsem mešala glave. Gestapovec Guck jo je nekega dne povabil v stanovanje in ji odkrito priznal, da se je vanjo zaljubil, čeprav je poročen in ima doma otroke. Dekle je zaslizevalcu v partizanih povedalo, da v Guckovem stanovanju ni bila sama, ampak je bila z njo še ena zapornica. Guck se je vedel dostojno in ju ni nadlegoval, le dobro je obema postregel.

O tem obisku pri Gucku zapornice niso zvedele. Usodno za to žensko je bilo, da so jo določili za snažilko gestapovske pisarne v Lescah. Vsako jutro so jo z osebnim avtomobilom odpeljali v Lesce in zvečer pripeljali nazaj. Vozili so jo spotoma, ko so gestapovci hodili službeno na Bled ali po drugih opravkih.

»Nekoč so hajkali za partizani in so name pozabili. Dva dni sem ostala brez hrane v pisarni,« je pripovedovala zaslizevalcu. »Nekega večera so v tej pisarni privedli gostijo, ki sta se je udeležila tudi šef varnostne službe Persterer in šef gestapa Rosumek. Jaz sem jim stregla. Okoli polnoči, ko je spregovorilo vino, sta me Rosumek in Persterer povabila, naj prisedem k njima. Nisem se branila, ker sem želela izkoristiti in ju zaprositi, da me izpustijo iz zapore. Prepričevala sem ju, da sem nedolžna in sem le posredovala prošnje znancev za zaprte sorodnike. Persterer mi je obljubil, da me bodo kmalu izpustili.

Pripovedovala je dogodke, za katere nikdar nihče ne bi zvedel, če bi molčala in jih ne bi sama povedala.

A zakaj jih pripoveduje, če je prostitutka in vohunka? se je zamislil zaslizevalec.

Zapornice, ki so jo v Begunjah videle, kako prihaja in odhaja z osebnim avtomobilom iz zapore in v zapor, so jo obtoževale, da je gestapovska vlačuga. O tem niso dvomile. Le katero in zakaj gestapovci vozijo z osebnim avtomobilom.

Izpustili so jo iz zapore. V domačem kraju je bilo nevzdržno. Že prej so jo videli s tistim raztrgancem, iz Begunj odpuščenim zaporniki in zapornice pa so jo še huje obtoževali. Povsod je videla zaničljive poglede in zazdela se ji je, da s prstom kažejo za njo. Rada bi pokazala, da ni taka, kot jo obrekujejo. Kako naj opere madež?

Nekega dne je prišla v partizane na Jelovico. Za njo je s terana prispelo poročilo, da je nevarna gestapovska vlačuga in verjetno vohunka. Aretirali so jo in zaslizevali.

»Zakaj nisi šla v partizane v domačem kraju?« jo je vprašal preiskovalec.

»Nisem upala. Ubili bi me, ker so me sojetnice iz Begunj obtoževale, da sem prostitutka in vohunka.«

Zaslizevalcu je podrobno opisala svoje življenje in odnos do tistega sošolca, gestapovca in potem v zaporu do gestapovcev in policistov.

Ob koncu njene pripovedi jo je preiskovalec naravnost vprašal. Kolikokrat in s katerimi gestapovci si občevala?

Dekle je povedalo glavo in tiho odgovorilo: »Še nikoli z nobenim, a kaj šele z Nemcem, posebno gestapovcem.«

Zaslizevalcu je zaprla sapo. Naj ji verjame? So vsa poročila s terana laž? Njena pripoved je bila sicer videti prepričljiva, a so jo na takšen zagovor lahko pripravili gestapovci. Dovolj časa so imeli.

Da bi se dokopal do resnice, se je zaslizevalec odločil za potezo, ki je bila verjetno edinstvena med NOB v Sloveniji.

»Ali dovoliš, da te pregleda zdravnik?«

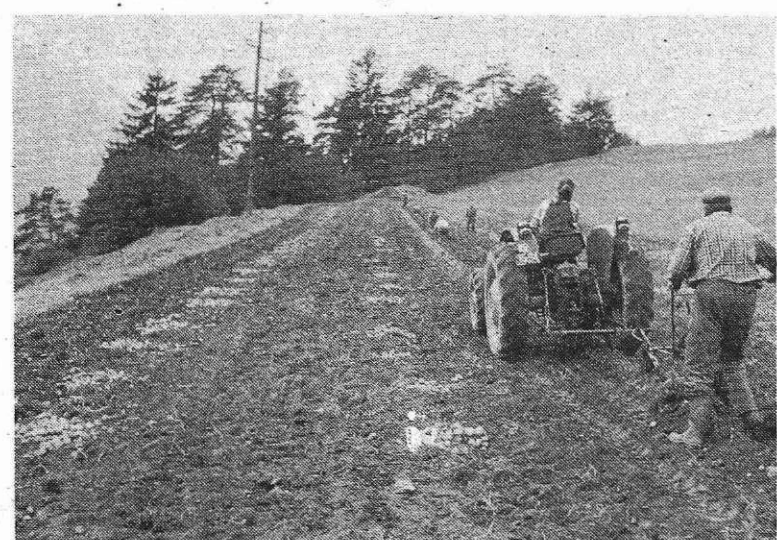
Prikimala je. Poslali so jo v partizansko bolnišnico, kjer jo je pregledal zdravnik.

Ko se je vrnila v spremstvu strazarjev, je preiskovalec nestrpnost strgal ovojnico, da bi čim hitreje prebral zdravniško poročilo.

»Dekle še ni imelo opravka z moškim in je nedolžna,« se je glasilo zdravniško potrdilo.

Ostala je v partizanih in je danes članica ZKB NOV. Z njenega obraza še vedno kot senca veje odsev nekdanje lepote, ki ji ni prinesla srečo ne med vojno in ne po vojni.

Zdravniško potrdilo o njeni nedolžnosti je še vedno v arhivu VOS. Potrdilo, ki je nekoč nekemu dekletu rešilo življenje in je opralo blata, v katerega so je pahnili zlobni jeziki.

Znanilci jeseni

O NADALJNJEM DELU DRUŽBENIH SVETOV V OBČINI

V četrtek, 10. septembra so se na skupni seji sestali svet za družbenopolitični sistem in samoupravljanje, svet za družbenoekonomski razvoj in družbeno planiranje in svet za gospodarjenje s prostorom pri skupščini občine Jesenice. Namen skupnega sestanka je bil, da pregledajo dosedanje delo in se dogovorijo o nadaljnjem delu svetov. Na sejo so bili vabljeni tudi predstavniki vseh občinskih družbenopolitičnih organizacij, kot soustanovitelj svetov, žal pa se je seje udeležil le predstavnik občinskega komiteja zveze komunistov.

Iz uvodnih informacij je bilo razvidno, da se je svet za družbenoekonomski razvoj in družbeno planiranje sestel petkrat, medtem ko sta se ostala sveta sestala le na konstituantnih sejah, čeprav je od oblikovanja svetov preteklo že skoraj eno leto. To nedvomno kaže, da se niti sveti, niti ustanovitelji svetov niso dovolj poglobljali v to, da bi sveti postali eden izmed pomembnih dejavnikov pri demokratizaciji sprejemanja sklepov na vseh ravneh odločanja v naši družbi in oblika delovnega povezovanja med državnimi organi in njihovimi aparati z odločilnimi dejavniki samoupravne in politične strukture naše države, kakor poudarja Edvard Kardelj v svoji študiji Smeri razvoja in političnega sistema socialističnega samoupravljanja. Vsekakor bi morali iskati odgovore za delo svetov v navedeni študiji Edvarda Kardelja, v kateri je v poglavju Družbeni sveti - oblika demokratične priprave družbenih odločitev, teoretično idejnopolično in praktično osvetljuje delovanje in vlogo družbenih svetov v našem socialističnem samoupravnem sistemu. Čeprav je bilo na seji poudarjeno, da je vsebina delovanja družbenih svetov jasna in da je vprašljiva le aktivnost svetov, se nam zdi, da gre tudi še za nerazčiščena vsebinska vprašanja in ravno zato bi se morale pri delu družbenih svetov mnogo bolj angažirati občinske družbenopolitične organizacije. Premalo pa je bilo tudi pobud, je bilo ugotovljeno na seji, s strani izvršnega sveta skupščine občine, upravnih organov, zborov skupščine občine, družbenopolitičnih organizacij in občanov pri oblikovanju različnih predlogov.

»Čeprav družbeni sveti oblikujejo samo predlog,« pravi Edvard Kardelj v svoji študiji, »pogosto v več variantah in z alternativami, pa vendar prevzemajo politično in strokovno odgovornost za te predloge in so kot takšni lahko resna opora tistih delegatskih skupščin ali njihovih izvršnih organov, ki morajo na koncu reči »da« ali »ne«. Toda ko ti organi odločajo oziroma ko se odločajo za eno ali drugo rešitev, imajo pred seboj še mnenja in stališča vseh tistih družbenih dejavnikov, ki so sodelovali pri delu svetov. V tem je eno izmed pomembnih demokratičnih jamstev, da bodo te odločitve v največji možni meri v skladu z realnimi potrebami družbe in s stanjem družbene zavesti.«

Po Kardeljevih opredelitvah se namreč sveti ne morejo institucionalizirati kot nekakšna zaprti telesa, ampak se delegati morajo menjati, odvisno od narave problemov, ki so na dnevnem redu. »Člani svetov,« pravi Kardelj, »niso posamezniki, ampak določene organizacije in državni organi, razen ko gre za znanost, ki lahko sodeluje pri delu svetov ali prek delegatov določenih znanstvenih institucij ali prek posameznih znanstvenih delavcev, ki lahko posebej pomagajo pri obdelavi konkretnih vprašanj.« Jeseniški družbeni sveti imajo stalne delegate družbenopolitičnih organizacij in skupščine, kar naj bi bila verjetno le prehodna oblika delovanja, kar pa seveda ne onemogoča, da bi se krog delegatov pri obravnavanju posameznih konkretnih vprašanj ne razširil z ideologi, strokovnjaki, poznavalci problemov.

Ker so družbeni sveti, poudarja Edvard Kardelj, organi vseh družbenopolitičnih organizacij in družbenopolitičnih skupnosti, ne bi smeli dovoliti, da bi se razprave podvajale, da bi, na primer, o določenem vprašanju razpravljali na vseh ravneh, ampak naj bi vprašanja, ki jih obravnavajo družbeni sveti, takoj šla na organe, ki neposredno odločajo. »Seveda pa bi morali zagotoviti, da bi udeleženci pri delu družbenih svetov zares ažurno in popolno informirali svoje organizacije o svojem delu, ne pa da bi menili, da je njihova aktivnost končana s tem, ko so sodelovali pri delu sveta. Tako bi se razbremenili tudi številnih sestankov, na katerih so najbolj pogosto angažirani eni in isti ljudje oziroma podvajanje poslova,« pravi Edvard Kardelj v svoji študiji.

»Družbeni sveti niso pomembni samo kot oblika demokratičnega sodelovanja in družbene kontrole v političnem sistemu, ampak tudi opora za delo samih udeležencev v teh svetih, predvsem družbenopolitičnih organizacij. Pri delu teh organizacij - tudi v zvezi komunistov - se že dalj časa kaže zelo nevarna slabitev marksistične teoretične in strokovne baze praktičnega dela. S tem v to delo stihajsko prodira empirizem in

pragmatizem pa celo jalova politična fraza. Ta tendenca je še zlasti škodljiva za vlogo zveze komunistov, ki je prav v povezovanju idejne in praktične akcije na podlagi povezovanja teorije in prakse. Zveza komunistov Jugoslavije se je v zadnjem času aktivno postavila po robu tej tendenci, vendar ne moremo trditi, da je problem že rešen. Še vedno se zastavlja vprašanje marksističnega teoretičnega in drugega strokovnega znanja v zvezi komunistov in drugih družbenopolitičnih organizacij, zlasti še v vrstah najodgovornejših kadrov, znanja, ki je nujno za napredno praktično akcijo.

Seveda to ne pomeni, da mora biti vsak komunist ali sindikalni funkcionar znanstvenik. Toda vsekakor se mora opirati na marksistično teoretično misel in na vsa znanstvena spoznanja, ki so nujna za kvalificirano odločanje o zadevah samoupravnega in družbenega upravljanja. Eden izmed načinov urejanja tega problema pa so vsekakor tudi družbeni sveti. Kajti glede na to, da se morajo pri delu družbenih svetov teorija in praksa, strokovno znanje in izkušnje, smoter in način njegovega uresničevanja najpogosteje združevati in ker se morajo v njih združevati najustvarjalnejše sile družbe, so lahko ti sveti opora tako

za delegatske skupščine in državne organe kakor tudi za družbenopolitične organizacije,« zaključuje svoje misli Edvard Kardelj v poglavju o družbenih svetih.

Če bi obstoječi družbeni sveti v občini, in morda bi lahko razmišljali še o kakšnem, zaživel v smislu Kardeljevih opredelitev, bi se marsikdaj lahko izognili raznih parcialnih ali le trenutno koristnih odločitev pa celo konfliktov do katerih prihaja ob različnih sklepih, ki so bili sprejeti brez zadostnih poprejšnjih konzultacij ali brez zadostnega upoštevanja posameznih interesov. Najbrž bi resno morali razmišljati o osnovanju družbenega sveta za usklajevanje skupne porabe, kar se doslej izvaja v glavnem na nivoju profesionalnih sekretarjev samoupravnih interesnih skupnosti, brez potrebne korelacije teorije in prakse, strokovnega znanja in izkušenj pri opredeljevanju usklajenega razvoja družbenih dejavnosti v občini. Tako pa se nam dogaja, da smo z razvojem na nekaterih področjih prišli v slovenski vrh, na drugih pa capljamo na repu, da se neke kopljemo v izobilju, drugje pa manjka denarja.

Nedvomno so po skupni seji vseh treh družbenih svetov pri skupščini občine nekatera vprašanja delovanja bolj jasna. Najbrž pa bi taka in morda še bolj poglobljena seja morala biti že na samem začetku, da ne bi sveti životali skoraj celo leto. Odgovornost za to pa nosijo predvsem ustanovitelji družbenih svetov - družbenopolitične organizacije občine in skupščina občine, ki so in morajo biti sestavni deli delovanja družbenih svetov v občini.

Tavčarjeva cesta na Jesenicah (Foto I. Kučina)

NA JESENICAH

OD 21. DO 25. SEPTEMBRA AKCIJA »BREZHIBNO VOZILO JE VARNO VOZILO«

V začetku tega tedna se je v Sloveniji začela akcija z naslovom »brezhibno vozilo je varno vozilo«. Poteka tako, da v posameznih občinah pooblaščenice organizacije združenega dela za opravljanje tehničnih pregledov brezplačno pregledujejo vozila in voznike, ob tem opozorijo na napake oziroma pomanjkljivosti svojih vozil. Glavni namen te akcije pa je, da se izboljša prometna varnost na cestah, na katerih še vedno plačujemo prevelik krvni davek.

Tehnične preglede vozniki opravljajo enkrat letno, seveda pa potem v obdobju dvanajstih mesecev pride do velikih sprememb na vozilu, tudi do okvar tako važnih delov, da s tem lahko pride do nesreče.

Akcija »brezhibno vozilo je varno vozilo« je pa priložnost da vozniki med dvema tehničnima pregledoma dajo pregledati svoje vozilo brezplačno in se tako prepričajo, ali je njegovo vozilo brezhibno ali pa ga bo potrebno odpeljati k mehaniku. Danes je v našem prometu žal vse preveč tehnično neurejenih vozil, ki seveda pomenijo stalno nevarnost za varen potek cestnega prometa.

To akcijo je pripravil republiški svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu skupaj z Zvezo sindikatov Slovenije, republiškim sekretariatom za notranje zadeve, Avto moto zvezo Slovenije, Zvezo združenih šoferjev in avtomehanikov in Gospodarsko zbornico Slovenije. V akciji sodelujejo še sveti za preventivo in vzgojo v cestnem prometu v posameznih občinah, delovne organizacije pooblaščenice za opravljanje tehničnih pregledov in še nekatere druge organizacije, ki imajo takšne naprave.

Na Jesenicah bo akcija »brezhibno vozilo je varno vozilo« potekala od ponedeljka 21. do vključno 25. septembra in sicer vsak dan od 12.

do 15. ure, v sredo 23. septembra pa od 12. do 17. ure.

Vozniki bodo lahko pripeljali svoja vozila na jeseniški Viator na Plavžu, kjer tudi sicer opravljajo tehnične preglede. Voznikom, ki bodo pripeljali svoja vozila, bodo odgovorni delavci za tehnični pregled vozil pregledali najosnovnejše sklope, ki vplivajo na varnost prometa in sicer delovanje zavor, krmilnega mehanizma, svetlobno-signalnih naprav in gume.

Na testirnem mestu bodo sodelovali tudi predstavniki sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu pri skupščini občine Jesenice, avto moto društva in drugi.

V akciji bodo udeleženci tudi anketirali o tehničnih pomanjkljivostih, ki bodo ugotovljene na vozilih, o vgrajenih varnostnih pasovih in o uporabi varnostnih pasov in osebnih avtomobilih ter o številu vgrajenih naslonjal za glavo. Poleg tega bodo voznikom tudi pomagali in delili propagandno gradivo.

V okviru naših skupnih prizadevanj za kar največjo varnost v cestnem prometu organizatorji akcije pričakujejo, da bodo vozniki iz jeseniške občine prišli na brezplačni tehnični pregled v čimvečjem številu. Po tem pregledu bo vožnja brez dvoma bolj varna in prijetna.

J. Rabič

KAKO SE BOMO V LETOŠNJI ZIMI GRELI S PREMOGOM?

Toplih poletnih dni je očitno konec in naše misli že hitijo v jesenski in zimski čas, ko bo potrebno nabaviti kurjavo za mrzle dni. Danes ni več tako kot včasih, ko si naročil premog in so ga že čez nekaj dni pripeljali pred hišo. Preskrba s premogom očitno postaja vse bolj pereč problem, saj so dobavni roki iz leta v leto daljši. Stanje se tudi pred letošnjo zimo bistveno ne popravlja tako, da se nekateri občani že sedaj upravičeno sprašujejo, kako se bodo greli pozimi, še posebno če bo spet tako ostra zima kot je bila lanska.

Ko smo se prejšnji teden oglasili na jeseniškem Universalu nam niso mogli dati kaj dosti spodbudnih podatkov, da se bo oskrba s premogom do konca leta izboljšala.

Za področje Gorenjske skrbita za dobavo premoga Kurivo Naklo in Universal Jesenice. Za letošnje leto sta ta dva dobavitelja pri premogovnikih naročila 120 tisoč ton premoga. Od tega večino s pogodkami, nekaj pa tudi na osnovi večletnega skupnega sodelovanja z nekaterimi premogovniki.

Do 1. avgusta so dobili 10.542 ton premoga ali 1500 ton manj kot v enakem obdobju v lanskem letu. Pri jeseniškem Universalu sedaj dostavljajo premog kupcem, ki so ga naročili in plačali akontacijo v novembru in decembru lanskega leta. To velja za boljši premog. S plačano akontacijo sedaj čaka še 560 kupcev, ki so del zneska že vplačali do 23. februarja. Čeprav nam niso mogli zagotovo potrditi, pa je vendarle upati, da bodo ti kupci premog le dobili do konca leta. Težave so predvsem z boljšim premogom, ki ga 14 dni niso prejeli niti tone.

Nekoliko boljši obeti se kažejo pri lignitu, ki ga sedaj dobavljajo kupcem, ki so ga plačali v januarju letošnjega leta. Pričakujejo, da bodo do konca leta dobili predvsem več lignita iz Velenja.

Po 23. februarju ne sprejemajo več akontacije, temveč vsak pri vpisu

dobi evidenčno številko. S temi številkami sedaj že čaka 1550 naročnikov.

Kako priti do premoga? Očitno postaja v teh dneh to vse bolj aktualno vprašanje. Ena izmed možnosti je tudi nabava briketov iz Zvezne republike Nemčije. Seveda je za ta premog treba seči precej globlje v žep saj je akontacijska cena 4900 dinarjev. Prednost nabave briketov pa je, da jih dobite že nekaj dni po vplačilu akontacije. Kakorkoli že, nekaj možnosti je, da tudi tako dobite premog, seveda precej dražje.

Pri jeseniškem Universalu so ob vseh težavah pri preskrbovanju nemočni, saj so odvisni od premogovnikov, ki premog dobavljajo. Situacija se je v zadnjih letih izredno spremenila. Včasih so premogovniki premog celo ponujali, danes pa se je vsa stvar očitno bistveno spremenila.

V vseh premogovnikih se sedaj zavzemajo za sovlaganja, to pa je seveda potem zagotovilo za boljšo preskrbo. Kurivo Naklo in jeseniški Universal sovlagata v tri rudnike v Bosni in Hercegovini in sicer Zenico, Bilo in Brelo. Za sovlaganja v ostale rudnike pa zaenkrat nimata pogojev, saj je za ta korak treba odšteti izdatna sredstva, ki pa jih ta dva dobavitelja zaenkrat ne moreta nameniti.

J. R.

KRATKE NOVICE IZ JESENISKE OBČINE

DOKONČATI OSNOVNO ŠOLO

Več kot 3000 delavcev v jeseniškem združenem delu še nima dokončane osnovne šole, pa bi bilo nujno potrebno, da bi jo imeli, tako zaradi dela, kakor boljšega sodelovanja v samoupravnem dogajanju. Ravno zato si sindikati prizadevajo, da bi do leta 1985 vsi zaposleni vsaj do 45 let starosti dokončali osnovno šolo. Tudi Delavska univerza Polde Stražarja na Jesenicah si prizadeva, da bi vključila v večerno šolanje čim več zaposlenih. Seveda je to šolanje prilagojeno potrebam zaposlenih, je pa brezplačno, saj delavci plačajo le knjige.

OBISK V VRBI IN DOSLOVČAH

Prešernovo rojstno hišo v Vrbi si je avgusta ogledalo 557 otrok in 1096 odraslih, Finžgarjevo v Doslovčah pa 19 otrok in 40 odraslih, kar je precej manj kot lani v tem mesecu.

OŠ TONE ČUFAR S 1106 UČENCI

Osnovna šola Tone Čufar na Jesenicah sodi med največje celodnevne osnovne šole v naši repu-

bliki, največja pa je v jeseniški občini. V tem šolskem letu jo obiskuje 1106 otrok, ki so vključeni v 45 oddelkov. Od 1. do 7. razreda obiskujejo celodnevni pouk, le osmi razredi ga nimajo. V šoli je letos pet prvih razredov, v katerih je 162 otrok.

Od ponedeljka, 14. septembra dalje pa so začeli s poukom prej. Do konca šolskega leta se bo začel ob 7. uri in 30 minut, predvsem zaradi tega, da bi imeli tisti učenci, ki se vozijo boljše avtobusne zveze.

POKLONILI SO SE SPOMINU JOŽETA GREGORČIČA GORENJCA

V soboto, 12. septembra so se v Radovljici pri spomeniku padlim in na Lipniški planini na Jelovici poklonili spominu Jožeta Gregorčiča-Gorenjca in ostalih borcev Selške čete, ki so v boju za osvoboditev izpod okupatorjevega jarma žrtvovali svoja življenja.

Obakrat so mladi pripravili kulturni program, pri spomeniku v Radovljici je govoril predsednik OK ZSMS Radovljica Jože Dežman, na Lipniški planini pa predsednik OK ZSMS Jesenice Danilo Klinar.

Rk

»IN NJEGOVA DUŠA BO PRIŠLA K BOGU...«

Tako je v torek, 8. septembra 1981, končal svoj govor ob grobu invalida Viktorja Ambrožiča, pripetega ob bombardiranju Beograda 6. aprila 1941 na svoj voziček, prepuščenega vsa dolga desetletja negi svoje žene, zavzetega družbenopolitičnega delavca dovskega župnika gospod Alojz Avguštin. Potem je pod Knifčevno taktirko železarska godba zagrala žalostnoko, dva prapora sta se mu po trikrat priklonila v grob... Amen.

Onemeli pogrebci smo čakali, kdaj bo kdo stopil h grobu in mu spregovoril. Človeku, ki je bil sicer prikljen na voziček, ki pa je kljub temu držal pokonci vso invalidsko organizacijo v Dolini, ki je ljudem v vaseh napisal na stotine prošelj in pritožb, ki je bil aktiven član v organizaciji zveze borcev pa še marsikod drugod.

Nikogar ni bilo, da bi mu ob grobu rekel dobro besedo.

Samo stali smo in se začudenj spraševali:

KAKO JE KAJ TAKEGA MOGOČE?

Nihče, prav nihče razen župnika nima temu plemenitemu človeku ničesar reči...

Vse popoldne in pozno v noč smo v obeh vaseh, v Mojstrani in na Dovjem, o tem govorili. Prizadeto, kajti ni nam bilo vseeno: vsi, prav vsi, ki smo ga poznali, dobro vemo, da mu je bilo presneto malo mar, kam bo prišla njegova duša. Gospod župnik je lepo orisal njegovo življenje, trpljenje in njegovo delo. Svoj govor je pač zaključil, kot mu narekuje poklice.

Toda kje so ostali drugi? Invalidi.

Zveza borcev.

SZDL.

Upokojenci.

Kdo je kriv, da temu dobremu človeku nihče ni spregovoril ob grobu nekaj mehkih besed:

POČIVAJ V MIRU, VIKTOR!

PA HVALA ZA VSE, KAR SI NAM DOBREGA STORIL!

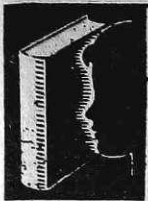
Zagrebl si ga kot ničeta.

Še kako razumem Viktorjevega brata, ki je iz protesta proti takemu ravnanju demonstrativno odkorakal od groba.

Tovariši, sprašujem:

KDO JE KRIV, DA STE VIKTORJA AMBROŽIČA ZAGREBLI V MOLKU?

Janez Svoltjšak

NOVOSTI NA POLICAH JESENIŠKE KNJIŽNICE

David Herbert LAWRENCE: *Devica in cigan*. Tri novele. Pomurska založba 1981.

Pred desetletji je bil Lawrence med našimi bralci še kar priljubljen avtor. Ne samo zaradi »zloglasnega« *Ljubimca lady Chatterley*; prav radi so brali tudi *Mavrico*, *Sinove in ljubimce*, *Zaljubljen žene*. Poleg omenjenih del je že pred vojno izšla v slovenščini tudi novela *Žena je odjezdila*. Ta tekst ima nekaj skupnega s *Princesko*, drugo zgodbo v pričujoči knjigi.

Lawrence nemara ne bi bil več zanimiv, če bi šlo samo za to, da je bil borec proti zlagani viktorijanski morali. Te morale ni več — ali pa je morda le zamenjala kožuh kot volk iz pregovora? O Lawrenceu je mogoče reči vse mogoče: da je bil genialen ali povprečen pisatelj ali celo avtor povsem zgrešenih del. Celotno, da je mogoče komu kdaj malce dolgočasen, tega ali onega bo morda odbijalo že samo tematično okolje, v katerem uspevajo njegovi junaki. Kako drugačna so fista dela, ki se ne dogajajo na Otoku, na primer prej omenjena *Žena, ki je odjezdila*! Lawrence je bil strasten in pristranski pisatelj, rad je ideologiziral: razpolavljal svet v dve nasprotujoči si poluti.

V številnih delih tega avtorja lahko zasledimo vodilni motiv: boj med moškim in žensko. Pri tem tako razdeljuje vloge, da je moški navadno bolj prvinsko bitje, ženska pa bolj civilizirano. Poleg *Ljubimca lady Chatterley* — domnevam, da so ta roman prebrali skoraj vsi bralci naše rubrike — so vloge tako razdeljene tudi v vseh zgodbah v pričujoči knjigi. Pri *Devici in Ciganu* že sam naslov govori o tako pojmovani dvojnosti.

Na čigavi strani je torej avtor, kadar strastno opisuje ta boj med spoloma? Navadno kajpak z moškim, saj mu je predvsem do tega, da brani naravo pred civilizacijo. Tega seveda ne smemo jemati preveč shematično: tudi ženska ima v sebi take in drugačne prvine, ki so mu nemara hudo povšeči. Zanimivo bi bilo prebrati Lawrenceve eseje o psihoanalizi, o podzavestnem. Po pričujočih zgodbah sodeč se ni ukvarjal samo s Freudom, ampak tudi z Jungom. Torej, četudi je avtor navadno na strani moškega, pa vendar opisuje svet z ženske plati. In pogloblja se predvsem v žensko dušo, moškega junaka navadno vidimo samo od zunaj in nam ostane nerazumljiv, iracionalen. Včasih seveda potegne tudi z žensko, navadno takrat, kadar opisuje tiste skrite sile v njej, ki se hočejo ukloniti moškemu.

V ilustracijo povedanega: v vseh treh novelah — če to niso prej kratki, nerazčlenjeni romani? — je moški junak, kot rečeno, bolj primitiven, bolj prvobiten, bolj nagonski. *Ljubimec lady C.* je bil gozdar, tudi vsi trije moški junaki v pričujoči knjigi so pripadniki izkoriščenih razredov. Ženske pa so nasprotno razumna, samosvoja, preračunljiva in kultivirana bitja. Vendar za junakinje izbira take ženske, ki jih neka skrivna sila vleče na drugo stran.

Karkoli se že tu dogaja, je povzročeno od skrivnostnih prvobitnih sil, morda od podzavesti. Na drugi strani pa vidimo, da so te zgodbe napisane zelo naturalistično. Dialog je včasih tak, kot bi ga napisal kak današnji veristično usmerjeni dramatik. K tej naturalistični perfekciji sodi recimo razumevanje mladih ljudi, zelo konkretno podajanje njihovih misli, njihovih reakcij, njihovih besed. Pol stoletja pred dramatikami in scenaristi, ki podajajo način življenja mladih generacij s fotografsko natančnostjo in ki znajo govoriti v njihovem jeziku, je L. dal dobre zgleda za tak pristop do snovi.

Če je jedro zgodbe pri njem navadno mitsko občuteno — če gre vedno za boj med pravičnimi silami — potem je v knjigi najbolj tipično Lawrenceva *Princeska*. Ta je tudi slogovno najbolj popolna, prvine in avtorjeve težnje v njej so najbolj zlate. Tudi tu imamo pred seboj samosvojo in trmasto žensko, ki se noče — kot bi hotela Narava — ukloniti moškemu. V *Lisjaku* odpušeni vojak s svojim prihodom na samotno kmetijo zmoti idilo dveh starih devic, morda lezbijk, ki tu poskušata umno kmetovati. V tej zgodbi se zdi, da bo na koncu zmagal moški. Vendar pri Lawrenceu, kot se zdi, ni mogoča zmaga, ki vodi v spravo in pomiritev: razen tragičnega izida je mogoče le še nadaljevanje spopada na drugi ravni.

Novela, po kateri je dobila naslov knjiga, je v zasnovi še najbolj realistična. Tu gre za opis angleškega okolja, ki ga poznamo iz mnogih podobnih romanov drugih avtorjev. Zato hlo družinsko življenje v župni-

žu, tiranski oče, tercijska teta, stara mati, ki je prava pošast v svoji vegetirajoči starčevski normalnosti. Prebujajoči se dušici župnikovih dveh hčera pa silita ven iz te zadušljivosti. Že nešteto realističnih romanopiscev — ne le angleških — je uporabilo ta motiv: ali se bo mladi junak (tu junakinja) uklonil, pustil pohabiti, prilagodil? Biti realist pomeni vedeti, da se večina prilagodi, in temu spoznanju so skoraj vsi realisti prikojili razplete svojih zgodb.

Tudi Lawrenceva devica — župnikova hči Yvette, ki je na skrivaj zaljubljena v ciganskega krošnjara — bo na koncu postala hinavka, se uklonila meščanski morali, skrbela zgolj za videz. Prej pa ji avtor dovoli, da se na skorajda obreden način izživi v nekakšni superromantični orgiji. Kar se dogaja tik pred koncem te zgodbe, je podobno najbolj brezumnim mladostniškim sanjarijam: naravna ujma je povod za to, da se moški in ženska skupaj sle-

četa. Prizor bi v okviru realistične zgodbe učinkoval otročje, če ne bi bil hkrati tako sugestivno opisan, da smo ga pripravljena vzeti kot nekakšno simboliko.

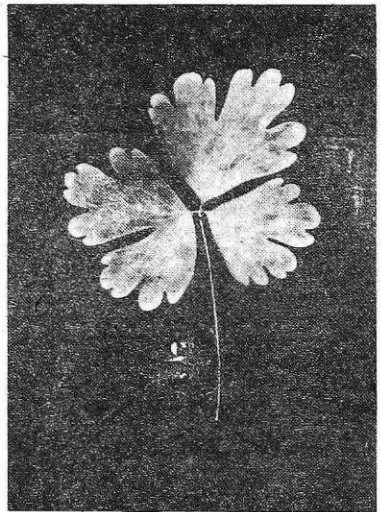
Po zaslugi pisateljev kot je Lawrence in njemu podobni (npr. Durrell) si ljudje, ki poznamo svet in ljudi bolj iz knjig kot sicer, ustvarjamo malce sojevrstno podobo o Britancih: pripisujemo jim svobodnost in širokosrčnost, domnevamo, da so pri njih zapeti suhoparni in konservativni samo župniki in stare device. Lawrence pravzaprav nadaljuje z romantičnim uporom, ki ga poznamo že iz *Viharnega vrha* Emily Brontjeve. Tako upornišvo je našlo dovolj čustvenega odziva v mnogih rodovih bralcev. Sicer pa bomo videli, kako bodo mlajši rodovi sprejeli pričujočo knjigo in novo izdajo *Ljubimca lady Chatterley*; razen tega pa še *Belega pava* in *Aronovo palico*, katerih izid založba že napoveduje.

Marko Hudnik

FOTOGRAM — ORNAMENTIKA V NARAVI

Vsak, komur sta pri srcu rast in razvoj naše umetnosti, more z zadoščenjem ugotoviti, da smo v povojnem času, se pravi od osvoboditve do danes zabeležili takšen kvaliteten in kvantiteten dvig umetniške zmogljivosti, da si kaj takega prejšnje generacije ne bi upale niti pomisliti. Se več, priče smo širjenju umetniške dejavnosti iz strogih profesionalnih krogov med najširše občinstvo, iz mestnih središč v podeželsko področje. Umetnost — last vseh delovnih ljudi ni samo geslo, marveč postaja v neštetihi amaterskih dejavnostih, v modernih oblikah komuniciranja z najširšimi delovnimi množicami v mestu in na vasi, v galerijah, učilnicah in tovarnah, resnica. Bistveno spremembo zaznamo tudi v naprednejšem pojmovanju, kaj je umetnost in kdo je umetnik.

Gotovo se še vsi spominjamo šolskih let, ko je likovni pedagog enega učenca hvalil, češ ta ima »roko« — »dare« za risanje, iz njega bo še kdaj umetnik, drugemu pa očital, da vsega tega nima. Danes pa vemo, da ni edino zveličaven prirojen »dar« — »roka« za risanje ali slikanje in kipevanje, saj so umetniku dovoljena različna sredstva, da jih uporabi za izražanje svojih zamisli. Če nima »roke«, torej tudi ravnilo ali šestilo, nekda rezervirano zgolj za inženirje; pa tudi diapozitivi, najrazličnejši fotografski postopki in celo najsoodobnejši računalniki — da avtor z njihovo pomočjo izrazi svojo likovno predstavo.

Svet organske skupnosti in lepote, ki nas obkroža in hodimo kot slepi mimo njega vsak dan, je vsebina, ki jo odkriva in nam jo v fotografijah ponuja v pokušnjo ta članek. Še tako površen opazovalec se mora ob njem zamisliti in se vprašati, ali ni izgubil po malomarnosti nešteto dragocenih trenutkov, ko ni znal »videti«, čeravno si je želel občutkov ugodja ob takih neprecenljivih likovnih dragocenostih, kot se nam kažejo drobne belo-črne pletenine vsemogočih listov, ujetih v zarečje negibnost fotografske predstavitve. Zdaj zgolj preprosto list, skoraj nečlenjen, z ogradijo žil kot usmerjevalni napotki našemu pogledu, pa spet drug ves bohoten in baročen, ves naršljen na robovih, prekipevajoč ob bogastva struktur nekakšnih listnih krivin kapilar, ki spredajo tenko pajčevinasto mrežo, s katero se naše oko ujame v opojnem doživljanju.

To so fotogrami, slike, ki jih avtor ustvarja s pomočjo fotografske tehnike. Avtor je cvetnim listom ali cvetju dodal nekaj svojega, pravzaprav precej več, kot to izgleda na prvi pogled. Zbirati je moral med številnimi listi, ker vsak list ni dovolj zanimiv, da bi pritegnil pozornost gledalca s svojo včasih zelo enostavno ali pa bogato obliko. List je potrebno — kot se reče — postaviti v format, ga vkomponirati v okvir slike. Saj že popolnoma drugače deluje, če ga položimo pod gornji rob ali ga spustimo do spodnjega. List lahko položimo vertikalno ali postrani, ga več ali manj osvetlimo, s fotopostopkom izostimo ali zmečamo ostrino listnih robov in ga povečujemo ali zmanjšujemo.

mo. Vse naštetu in še veliko več variant je na razpolago izdelovalcu fotogramov, da po svojem občutku izkoristi ali celo prekosli naravo in naredi njeno različico, neko umetniško stvarnost. Na ta način ustvarjenke oblike, lahko rečemo — fantazijske oblike, so tako neobičajne, komaj stvarne, skrite v črno bele čipkaste liste, ki jih vidimo vsak dan, pa v njih ne odkrijemo izraznega bogastva; dokler nam ga ne ponudi slika — fotogram.

Narava je neizmerna zakladnica oblik, treba je samo znati vanjo pogledati in se obogatiti z njeno lepoto.

Ta članek naj nam bo hkrati spodbuda in opozorilo. Spodbuda vsem tistim, ki občutijo v sebi vročo željo in potrebo po izražanju pa se ne upajo začeti, ker so prepričani, da da nimajo »roke«. Vsem tem naj bo to razmišljanje spodbuda, da bodo začeli spoznavati naravo in v njej odkrivati vse lepo in privlačno. V tem ne bodo našli samo zadovoljstva in smiselne življenjske dopolnitve, ampak tudi osnovo za lastno oblikovanje.

Planinci, taborniki in vsi ostali, ki ljubijo naravo in vse v njej, imajo v tehniki fotograma neizčrpno možnost raziskovanja in oblikovanja. Sam postopek izdelave fotogramov ni kompliciran in ne zahteva posebne opreme. Popolnoma ustreza oprema za izdelavo fotografije, kar pomeni: razvijalec, voda za vmesno izpiranje, fiksir in voda za pranje fotogramov. Za izdelavo fotogramov je najboljši dokumentni papir, ki ga izdeluje Fotokemika-Zagreb v formatih A4 in A3. Dokumentni papir položimo na mehko podlago z emulzijo navzgor. Na papir nato položimo list ali cvet in ga obtežimo z debelim steklom. Mehka podlaga pod papirjem omogoča boljše prilaganje lista ali cveta na papir. List ali cvet moramo osveteliti toliko, da ga presvetlimo, ker je struktura listov ali cvetov zelo različna in zaradi tega tudi eksponaža. Eksponažo določimo s pomočjo poskusnega papirčka. Eksponirani papir razvijemo in fiksiramo normalno po navodilih, ki so dana za uporabo kemikalij. Vsak fotogram je unikat, ker je nemogoče popolnoma enako eksponirati in razviti še eno sliko, prav to pa daje temu delu poseben čar. Pri eksponiranju ne smemo uporabiti premočne svetlobe, boljše je daljša eksponirati, oziroma zmanjšati zaslonko. Za osvetlitev je najboljši aparat za povečavo slik, ker lahko svetlobo reguliramo z zaslonko in uravnavamo velikost površine, ki jo osvetljujemo. Najboljše so slike formata 6x9, 9x12 in 15x21. Pri večjih formatih je problematično enakomerno osvetljevanje cele površine, zato moramo paziti, da je cela površina papirja enakomerno osvetljena.

Vsa eventualna pojasnila sem pripravil posredovati pisno. Moj naslov je: Ivan Razboršek, Postojnska 27, 61000 Ljubljana, ali telefon: v delovnem času na štev. 061-314-288, popoldan pa 061-261-502.

Na željo lahko postavim razstavo fotograma v vašem kraju. Za odškodnino zahtevam samo stvarne stroške: prevoz, dnevnica ali eventualno nočitev.

Ivan Razboršek

V NOVIGRADU POTEKA ŠOLA V NARAVI

V otroškem letovišču v Novigradu v tem mesecu poteka šola v naravi, ki jo obiskujejo učenci četrtilh razredov osnovnih šol v jesiški občini. Prvi dve izmeni letošnje šole sta bili že v mesecu juniju, v septembru pa se bodo sedaj zvrstile še tri izmene. V jesiški občini so se lani prvič odločili za organizacijo šole v naravi s skupnim sodelovanjem Izobraževalne skupnosti Jesenice, občinske zveze društev prijateljev mladine, ki upravlja z letoviščem v Novigradu.

Pri tem velja poudariti, da se je jesiška občina med zadnjimi v Sloveniji odločila za to obliko izobraževanja, ki ima drugod že dolgoletno tradicijo.

Pri organizaciji lanskoletne prve šole v naravi so se pokazale pozitivne izkušnje pa tudi precej pomanjkljivosti oziroma težav, ki jih bodo seveda šele postopoma odpravili.

Denar za šolo v naravi prispeva Izobraževalna skupnost Jesenice, nekaj denarja dajo tudi starši, letovišče za normalno delo in potek šole pa pripravi občinska Zveza društev prijateljev mladine Jesenice.

Takšna oblika izobraževanja oziroma učenja je za učence izredno zanimiva saj v naravnem okolju ob morju spoznavajo tamkajšnje življenje, seznanijo se z rastlinstvom, velik poudarek pa je v šoli dan tudi učenju plavanja.

Da je v teh dneh v otroškem letovišču v Novigradu zares živahno, smo se lahko prepričali tudi sami med sobotnim obiskom. V letošnjih septembrskih dneh so šolo v naravi

najprej obiskovali učenci četrtilh razredov osnovne šole Tone Čufar z Jesenic, prejšnji teden pa so bili v drugi izmeni učenci osnovne šole Prežihov Voranc. Medtem, ko v prvi izmeni vreme ni bilo najboljše pa so učenci osnovne šole Prežihov Voranc ujeli naravnost izredno vroče in lepo vreme. Tako so vse dni izkoristili za učenje v »naravnih učilnicah« ob morju, zelo uspešno pa so izvedli tudi šolo plavanja. Skorajda prav vsi učenci so se naučili plavati, v soboto pa so potem imeli tudi tekmovanje za bronasto in srebrno plavalno značko.

Poleg tega so v času šole obiskali akvarij v Piranu, izvedli so ekskurzijo z ladjo v Poreč, obiskali in pogovarjali so se z ribiči, ogledali so si vinograde in spoznali še drugo okolico Novigrada.

V tem tednu so v zadnji izmeni letošnje šole v naravi še učenci četrtilh razredov osnovne šole Karavanskih kurirjev NOB Koroška Bela in osnovne šole 16. december Mojstrana.

J. Rabič

PARTIZANSKA MATI NAM JE REŠILA ŽIVLJENJE

Letos, ko praznujemo 40-letnico vstaje proti okupatorju in 8. septembra 38-letnico padca Italije, se spominjam partizanske matere, ki je rešila nam, petim partizanom, življenje.

Leta 1940 sem bil vpoklican v italijansko vojsko, kot vsi primorski fantje istega letnika. Najprej sem služil v Trstu, istega leta v jesi pa so nas Slovence že razorožili in poslali v razne kraje južne Italije v delavske bataljone. Pošiljali so nas iz kraja v kraj.

Spomladi leta 1943 sem se znašel v mestu Peschiera blizu Gardskega jezera. Tam smo delali v vojaški tovarni vse do razpada Italije.

Osrednjega septembra smo šli v mesto kot vsak drug dan, ko smo bili prosti. Z dvema tovarišema smo zavili v neko gostilno. Naročili smo pijačo in se pogovarjali le o tem, kdaj bo konec vojne. Ob šestih popoldan je prišel gospodar te gostilne in dejal: »Fantje, vojne je konec. Kmalu smo zaslišali zvoniti zvonove po vseh cerkvah, ki so oznanjali konec vojne. Moj starejši tovariš pa je dejal: »Še se bomo bojevali, vendar ne tukaj. Domov moramo na pomoč našim partizanom, ker je še en sovražnik pred nami in to Hitlerjeva Nemčija.«

Drugi dan zjutraj smo zapustili barake, v katerih nas je bilo več kot tisoč Slovencev iz vseh krajev Primorske. Nekateri smo imeli srečo, veliko pa so jih Nemci polovili in odpeljali v Nemčijo.

13. septembra istega leta sem pripotoval ob 21. uri zvečer domov k svojim staršem. Mama in ata sta me od veselja objela. Doma sem ostal le toliko časa, da me je mama oprala in prekuhala perilo zaradi uši. Okoli 20. septembra 1943 sem odšel v partizane.

Bilo je v mesecu oktobru 1943. Pripravljala se je ena največjih ofenziv na Primorskem pri Gorici vzdolž Vipavske doline. Četa za četo smo s partizansko pesmijo korakali proti Cepovanu, Lokvam in naprej na Trnovce. Tam je bilo zbirališče partizanskih čet. Kdor ni imel orožja, je dobil puško. Nemško letalo »štorklja« je stalno krožilo nad nami in kot sneg so se iz njega vsipali listki. To so bile nemške propustnice, ki so nas vabile naj pristopimo k njim. Na njih je pisalo tudi, da se nam ne bo nič hudega zgodilo. Čeprav smo bili lačni in ušivi, se temu pozivu ni nihče odzval.

Pri Gorici so se naši borili z Nemci in belogardisti. Pokalo je nepsrestano. Prišlo je povelje naj jim gremo pomagat. Krenili smo iz Trnovca proti Vipavski dolini. Prišli smo v vasio Vrtovino. Veliko naših tovarišev je tam pustilo svoja mlada življenja. Naslednjega dne so Nemci dobili ogromno pomoč. S tanki so pridirali z vseh strani, tu pa tam se je pokazal ogenj, gorele so naše vasi, ljudi pa so odvažali v nemška taborišča. Nismo več vzdržali in začel se je umik proti Trnovskemu gozdu. Pet tovarišev se nas je prebijalo blizu neke vasi, ki se imenuje Na Nemcih in prav tam so že bili tudi Nemci. Stisnili smo se pod neko skalo in čakali, da bi Nemci odšli. Žejni, mokri od dežja in

utrjeni smo bili pod to skalo tri dni in tri noči brez hrane. Tretje jutro smo opazili, da nemških zelecev ni videti. Mokri in lačni smo vstali in se premaknili proč od vasi. Naenkrat smo zagledali starčka, ki je pasel dve kravici. Vprašali smo ga, če kaj ve o Nemcih. Rekel nam je, da so čez noč odšli, ko so se »nažrli in pokradli ves živež«, vendar zaradi previdnosti v to nišmo preveč verjeli. Šli smo počasi naprej do prvih hišic naselja Male Lazne. Pred neko hišo smo videli staro ženo, ki je pred seboj imela šaf kuhanega krompirja za prašiče. Obkrožili smo jo in pojedli skoraj ves krompir. Ko je ženska to videla, je odšla v hišo in se vrnila solznih oči. V rokah je imela lonček kislega mleka. Popili smo še to mleko in se zopet počutili prave junake. Zahvalili smo se ji in jo poprosili, naj nam pokaže stezo, po kateri bi prišli v Spodnjo Tribušo.

Ženica nam je odgovorila: »Pokažem vam, vendar vas prosim, da puške in bombe skrijete, ker so Nemci še povsod. Če vas dobijo, vas bodo vse postrelili.« Težko se je bilo odločiti, kaj naj storimo, potem pa sem predlagal: »Skrijmo orožje in titovke in če se nam posreči priti v Tribušo do partizanov, jim povemo, kako je bilo.« In res. Poskrili smo vse in odšli po stezi, ki nam je pokazala ženo. Prišli smo nad cesto, ki pelje iz Cepovana v Spodnjo Tribušo. Ni šlo drugače, morali smo na cesto in zgodilo se je nekaj nepričakovane. Naravnost pred nami se je ustavil nemški avto. Dve brzostrелki sta bili že naperjeni proti nam. Izstopila sta dva oficirja in eden je zakričal: »Banditen«. Jaz sem jim hladno rekel, da ne razumemo nemško, potem pa me je drugi v italijanski vprašal, kje smo bili. Odgovoril sem mu, da smo bili v Italiji pri vojaki in da bi radi prišli do svojih staršev, ki jih že dolgo nismo videli. Nato so nas vseh pet preiskali, vendar niso našli ničesar sumljivega, da bi lahko ugotovili, ali smo partizani. Tako je eden od oficirjev prišel drugemu razlagati, kje smo bili, kaj smo in kam gremo. Šli smo s njimi, ko je rekel po nemško »domov«. Potem nam je italijanski oficir ukazal, da lahko gremo. Medtem pa se je že približala nemška kolona, ki je šla okrog tisoč mož. Nihče nas ni ničesar več vprašal. Ker se je kolona oddaljila proti Cepovanu, smo se ustavili. Vsi smo bili ene misli in rekli: »Stara partizanska mamica nas je nasilila in nam rešila življenje«. Prišli smo v Spodnjo Tribušo in se zopet srečali s tovariši.

Začudenost nas gledali in poslušali, ko smo jim pripovedovali, kaj vse smo doživeli v teh treh dneh hajke. Čez teden dni, ko se je hajka umirila in smo se malo odpočili, smo šli na Male Lazne po orožje.

Tudi pri partizanski mamici smo se oglašili in ji segli v roko za zahvalo, ker je nam, petim partizanom, rešila življenje.

Stanko Biček

REŠITEV ZDRAVSTVENEGA VARSTVA S POVEČANO PRISPEVNO STOPNJO

(Nadaljevanje z 9. strani)

Koriščenje posteljnih kapacitet je bilo v OZS Jesenice za 13,8 % večje od dogovorjenega in za 19,8 % večje od regijskega poprečja. Situacija se je v letu 1980 v OZS Jesenice izboljšala, saj se je previsok odstotek koriščenja posteljnih kapacitet znižal in presega normativ le še za 8,1 % oziroma za 17,3 % regijsko poprečje.

Delež stroškov bolnišničnega zdravljenja za regijske bolnice v %:

	1967	1981
OZS Jesenice	67,3	64,5
OZS Kranj	43,1	47,8
OZS Radovljica	60,0	64,1
OZS Škofja Loka	32,9	35,0
OZS Trzin	60,8	58,4
Regija	50,8	52,4

Število bolnišnično oskrbnih dni v OZS Jesenice kaže v daljšem obdobju tudi upadanje in sicer:

	leto 1977	leto 1980
V regijskih bolnicah	57.852	53.503
— izven regije	23.316	21.672
— skupaj	81.168	75.175

V letu 1981 se trend upadanja nadaljuje. Toda to zmanjševanje je prepočasno, da bi se moglo uskladiti z razpoložljivimi sredstvi in z zdravstvenimi, ki se najmočnejše izražajo v stroških bolnišničnega zdravljenja. Za bolnišnično zdravljenje je po predlogu finančnega načrta, ki še ni sprejet, predvideno kar 25 % več sredstev kot lani, predvidevamo 104.826.000,00 din. Za enak program oziroma obseg kot lani, ta sredstva ne bodo zadostovala, saj se v jeseniški bolnici letos povečuje vrednost pro-

grama za približno 32 %. Ocena kaže, da bi zmanjkalo za enak program kot lani samo za bolnico 3.717.000,00 dinarjev.

Že ob sprejemanju samoupravnega sporazuma o temeljnih plana za leta 1981—1985 je bilo poudarjeno, da z dogovorjenimi sredstvi ne bo mogoče zagotoviti doseganja ravni zdravstvenega varstva. Problem je bil pri obravnavi osnutka finančnega načrta in predloga finančnega načrta za tekoče leto in ponovno pri dogovarjanju o svobodni menjavi dela. Izvajalci so se pojavili z novimi zahtevami po kadrovskih širitvah. Poleg nakopičenih nerešenih finančnih vprašanj za leto in tekoče plansko obdobje sploh (zagotovitev sredstev za republiško solidarnost in za vse nove sporazume in razširjeni obsega zagotovljenega programa — nove kapacitete, novi prispevki, ukinitve participacije) so se dodatno pojavila še vprašanja:

— zagotovitev dodatnih sredstev za hitro naraščanje materialnih stroškov, za osebne dohodke zdravstvenih delavcev, glede na dogovor o družbeni usmeritvi dohodka.

— za stimulacijo za izvoz in druga, ki so problematična ne le za OZS Jesenice ampak za celotno regijo.

Glede republiške solidarnosti podatki kažejo, da bo vedno več gorenjskih občin vključenih le med dajalce solidarnosti (Jesenice, Kranj, Škofja Loka) ne glede na skupna razpoložljiva sredstva za zdravstvo v občini. Za tako široko začrtan zagotovljeni program kot ga določa zakon v regiji ni finančnih sredstev, če naj bi hkrati obdržali dosedanj obseg zdravstvenega varstva tudi za aktivno prebivalstvo.

Polletna ocena kaže, da bo zmanjkalo v občinski zdravstveni skupnosti Jesenice (v din):

— za materialne stroške (pričakovani porast je 48 %)	16.169.000
— za porast osebnih dohodkov izvajalcev storitev glede na dohodek v občini	7.912.000
— za povečane stroške nad planiranim porastom cen v Splošni bolnici Jesenice	3.717.000
— za nove naloge na področju SLO	4.362.000
— za nove prispevke, ukinitve obveznosti participacije	4.445.000
— za republiško solidarnost	7.213.000
Skupaj	43.818.000

Akcija za odpravo nastalih motenj bo morala biti zato:

1. Kratkoročna (rešitev položaja v tekočem letu, z zagotovitvijo ustreznih sredstev in delna odložitve obveznosti),

2. Dolgoročna, z ustreznim popravkom sporazuma o temeljnih plana za obdobje 1981—1985 glede

dogovorjenih sredstev in razvijanje zdravstva z novimi planskimi usmeritvami:

Povečanje dogovorjenih sredstev v višini 43.818.000 din pomeni 1,63 % višjo prispevno stopnjo za celo leto ali za zadnje četrtletje povečanje prispevne stopnje za 6,2 %.

Kolikor pa bi upoštevali samo obveznosti v zvezi z materialnimi stroški, obveznosti do Splošne bolnice Jesenice, republiško solidarnost v višini 6.150.000 din in polovico obveznosti za SLO (drugo polovico bi poskušali odložiti na naslednja leta) bi rabili dodatno še 28.217.000 dinarjev za kar bi letno prispevno stopnjo morali povečati za 1,07 %, oziroma za zadnje četrtletje za 4 %.

Pri tem ne bi mogli zagotoviti potrebnih sredstev za povečanje osebnih dohodkov izvajalcev v občini v skladu z družbeno usmeritvijo, uveljaviti pa bi bilo potrebno še ostrejšo omejevalno politiko v porabi. Del bremena bi morali takoj prevzeti izvajalci zdravstvenih storitev (z boljšo organizacijo dela, skrajšanjem delovnega časa — nadrednim, uveljavljanje turnusov, premeščanje delavcev glede na potrebe med oddelki, enotami in TOZD, uveljavljanje sporazumov o delitvi dela, ukrepati za zmanjševanje bolezenskega staleža in podobno).

Izvajalci zdravstvenega varstva v občini Jesenice so prevzeli obveznosti, da delavcem občine Jesenice na zborih delavcev, v neposrednih razpravah razgrnejo vso problematiko in odgovorijo na vprašanja, ki jih uporabniki še imajo. Ob tem pa bo potrebno za razširitev navedenih problemov tudi na ravni republike:

— ponovno proučiti normative in standarde za zagotovljeni program glede na velik porast v primerjavi s preteklim letom, ker letošnji stabilizacijski ukrepi ne omogočajo uresničitve;

— strokovno izvajalske organizacije na najvišji ravni naj začno dosledno izvajati svoje obveznosti glede strokovnega nadzora in delitve dela in tako zagotovijo tudi najbolj oddaljenim uporabnikom solidno zdravstveno varstvo;

— sedanji zagotovljeni program naj se korigira tako, da bo v njem aktivni delavec našel svojo zdravstveno varnost.

Takojšnje ukrepanje je nujno, saj v nasprotnem primeru ne bo mogoče zagotoviti neprekinjenega dela v tekočem letu. Brez dodatnih sredstev bi izpolnitve vseh novih obveznosti pomenilo, da za izvajalce v občini zadnja dva meseca ne bo denarja.

To so v glavnem bistvene točke predloženega gradiva zboru združenega dela skupščine občine Jesenice. Ta se bo moral odločiti o tem, kako naj se še naprej odvijata zdravstveno varstvo prebivalcev občine Jesenice.

Stane Torkar

Leška ekipa na tekmovalni v Gradcu, z leve proti desni: Benjamin Smid, Dušan Intihar, Roman Božič, Bogdan Jug in Izlok Jug (Foto Primožič)

DRŽAVNA PADALSKA REPREZENTANCA ZAKLJUČILA PRIPRAVE

Državna padalska reprezentanca se je deset dni od 4. do 13. septembra pripravljala na leškem letališču za nastop na balkanskem prvenstvu, ki bo od danes 17. do 27. septembra v glavnem mestu Turčije v Ankari. Na priprave je bilo vabljenih prvih osem članov z državnega prvenstva in štiri najuspešnejše članice. Letošnji državni prvak Janez Šafarič (ALC) je sodelovanje na pripravah odpovedal iz osebnih razlogov, predvsem pa zaradi predolge odsotnosti z dela in s tem dal možnost Darku Svetini, ki se je tik pred pripravami vrnil iz JLA.

Vreme je bilo ves čas priprav izredno ugodno za skoke. Trenerja Drago Bunčič in Srečo Medven sta zato brez večjih težav izpeljala celoten program priprav, kakršnih jugoslovanska reprezentanca doslej še ni imela. Padalci so izvedli vsak dan po osem do dvanajst skokov. Ob koncu priprav je imel vsak po 90 do 96 skokov. To je bil izreden fizični napor, ki pa leškim padalcem ni delal težav zaradi predhodnih dobrih priprav, težje pa je bilo Naumoviču (Niš), Siću (Subotica) in Pircu (Zagreb) zaradi slabše fizične pripravljenosti. Enako se je zgodilo dekletom.

Vsi brez izjeme so v tem kratkem času izredno napredovali v obeh disciplinah figurativnih skokih in skokih v cilj. Figure opravijo za sekundo natančno. Pri 24 kontrolnih skokih je bil najboljši Svetina s po-

prečkom 2,2 centimetra za skok, pri figurah pa je bil najuspešnejši mladinski državni prvak Roman Božič s poprečkom 8,7 sekund.

Na osnovi kontrolnih skokov je bila izbrana petčlanska reprezentanca za nastop na balkanadi in to Dušan Intihar, Roman Božič, Izlok Jug, Darko Svetina (vsi ALC) in Ljubisa Naumović (Niš). Žensko vrsto sestavljajo Slavica Lučić, Ljiljana Milošević, Ana Jurica in Svetlana Šimić, vse iz Vojvodine in Srbije.

Na odhodu reprezentance na balkansko prvenstvo je treba reči še nekaj senčnih strani našega padalstva. Osnovna padalska oprema je povsem dotrajana. Vsi štirje leščani so opravili s svojimi padali že več kot 700 skokov, največ skokov pa ima padalo Darka Svetine, že preko tisoč. Kupola je toliko dotrajana, da se je zadnji dan priprav strgalo blago kupole. Padalci so kupolo sami zasilo popravili in s takim padalom bo Svetina tekmoval na balkanadi v Ankari. Novo padalo ima samo Naumović, ki si ga je nabavil z lastnimi sredstvi iz Amerike. Naša letalska zveza Jugoslavije in edini proizvajalec padal pri nas delovna organizacija KLUZ pa stojijo neopredeljeno ob strani. Klubi pa tudi nimajo dovolj sredstev za opremljanje državne reprezentance. Grozi nam samo še prekinitev celotne padalske dejavnosti.

Lm.

PROSTORI TVD PARTIZAN SPET ZAŽIVELI

Odprla so se vrata šolskih poslopj, začele so se šolske obveznosti, odprla pa so se tudi vrata doma Staneta Bokala in telovadnice je znova zaživel.

Vsi niso počivali. Člani judo in gimnastične sekcije so vse poletje redno in zavzeto trenirali in se pripravljali za nova tekmovanja, obenem pa so pregledali minulo delo, ki je bilo več ali manj uspešno in sprejeli program dela do konca leta. Edino pri splošni vadbi so imeli počitnice. No, člani izvršnega in strokovnega odbora so se nekajkrat sestali. Pripravili so program dela in aktivnosti. Dogovorili so se, kako bi najbolje popostrili vado in s tem pritegnili še več mladitve v TVD Partizan. Niso pa pozabili tudi na rekreativno, starejšo od dvajset let, ki jih je vasko leto več, tako enak, kot moških. Nadaljevali bodo s sodelovanjem s TVD Partizan Domžale na športno rekreativnem področju, prav tako s TVD Partizan Javornik-Koroška Bela, radi pa bi spodbudili še ostala društva Partizan v občini, ki pa so še preveč pasivna pri teh naporih.

Več let je društvo prirejalo telovadno akademijo, na kateri je prikazalo svojo dejavnost. Zednja je bila pred dvema leto-

ma ob petinsedemdesetletnici društva. Tokrat naj bi bila ob dnevu JLA in naj bi postala znova tradicionalna. Sodelovali bodo tudi v partizanskem mnogoboju, kjer že veliko let niso imeli svojih predstavnikov. Ostale aktivnosti pa bodo že tradicionalne. Od jesenskega kroga, zimskega izleta združenega s smučarskim in sankarskim tekmovanjem do spomladanskega kroga. Tu je še noveletna čajanka in otroška maskerada, polet letnega izleta.

Konec koncev, počitka v domu Staneta Bokala ne poznajo. Dela je vedno dovolj, če pa ga slučajno zmanjka, si ga sami najdejo v želji, da bi bili vsi, ki prestopijo prag doma zadovoljni. In tudi so, saj se vnanj radi vračajo, od najmlajših do najstarejših, saj si vsak najde zase najboljše kar mu ustreza. Vsem tistim, ki pa ne verjamejo, da je v TVD Partizan Jesenice res tako živahno, naj se o tem sami prepričajo. Vseh bodo veselili, pa naj pridejo sami ali v spremstvu staršev. Pa ne samo telovaditi ali rekreirati, tudi z nasveti ali dobronamerno kritiko lahko pomagajo. Pridite, ne bo vam žal. Partizanovo geslo pa je: "Prizadite se nam, čim več nas bo, lepše bo."

-tok

POHOD NA TROMEJO

V nedeljo, 13. septembra, se je tudi mladinski odsek pri PD Javornik-Koroška Bela udeležil pohoda, ki so ga organizirala turistična društva iz Trbiča, Podklostra, Kranjske gore in Rateč na Tromejo. Na avtobusni postaji se nas je zbralo šest trideset mladih planincev in nekaj staršev. Na avtobus smo čakali precej časa, da nas je odpeljal v Dolino. Pred gostilno Šurc v Ratečah so nam obmejni delavci pregledali potne liste oz. dovolilnice, nato pa smo krenili pri zadnjih hišah navkreber. Sonce

nas je že na vožnji precej zgrelo, zato smo odvečne srajce kar zmašili v nahrbtnike. Cesta je bila bolj položna, zato smo se med potjo pogovarjali, ogledovali rože ob cesti, krove na pašniku, dokler nas nista dva vojaška premerila iz ceste na precej strmo pot. Še sreča, da smo hodili po senci, kar smo že tako precej sopihali. Glasovi instrumentov so nam vili novih moči, da smo hodili le poldrugo uro do vrha.

Zbranih je bilo že polno ljudi, ki so se veselili ob plesu, glasbi, jedi in pijači. Tudi mi smo pomalicali in se odzeli, nato pa pregledali, ves teren, kjer so prodajali značke. Razgled je bil čudovit na vse tri dežele in v ozadiju na vrhove gora. Žal so nam oblaki prehitro prekrili nebo in že smo se pripravljali za odhod. Kar nismo se mogli ločiti od nasmejane družine, ki se je vrtela na treh odrih in prerivala pri prodajnih pulitih.

Vračali smo se po isti strmi poti, zato se je marsikomu spodrsnilo in je pristal na tleh, kar je izzvalo precej smeha. Potem se nam je cesta do Rateč precej vlekla, saj smo bili že utrujeni. V Ratečah smo imeli probleme, ker nas niso pustili v avtobus, vendar so nas po četrturnem prerokanju le varno pripeljali domov.

Anže Rozman

KROS NA POLJANAH

V četrtek, 10. septembra, smo se ob 9. uri zbrali za šolo, od koder smo odšli na Poljane, kjer smo si pomerili moči v krosu. Kroso smo se udeležili učenci od 5. do 8. razreda. Rezultati so bili naslednji:

5. razred — dekleta: 1. Darja Režek, 2. Alenka Eniko, 3. Natalija Sremlent od 34; fantje: 1. Tomaž Šterk, 2. Marko Lukan, 3. Milomir Kondić od 35;

6. razred — dekleta: 1. Sunčica Stojković, 2. Vida Lukek, 3. Klavdija Žunec od 33; fantje: 1. Grega Prezelj, 2. Mario Pajk, 3. Ivan Mitrovič od 37;

7. razred — dekleta: 1. Zerina Huzejrovič, 2. Irina Vauhnik, 3. Irena Miko od 38; fantje: 1. Valentin Jakel, 3. Anton Boksa, 3. Amir Catak.

8. razred — dekleta: 1. Djenana Muharemović, 2. Mojca Florjancić, 3. Milena Begić od 40; fantje: 1. Ivica Gavljak, 2. Samo Seršen, 3. Janko Kalan od 34.

Po končanem krosu, ko smo si že vsi malo odpohili, pa smo imeli razne športne igre, kot so: odbojka, nogomet, igra med dvema ognjema in podobno.

Petra Smrekar, 8. c OS P. Voranc

TURNIR V MALEM NOGOMETU

Osnovna organizacija sindikata TOZD Valjarna bluming štel, oziroma oddelk adjustaze bluming, je organiziral mednarodni turnir v malem nogometu, ki je postal že tradicionalen. Na turnirju, ki je bil 10. septembra v športnem parku v Podmežaklju, so bili doseženi naslednji rezultati: dnina 1 : dnina 2 1:3, dnina 1 : dnina 3 1:3, dnina 2 : dnina 3 0:0, dnina 4 : dnina 1 4:3, dnina 4 : dnina 2 2:0, dnina 2 : dnina 4 3:2.

Zmagovalec turnirja je bila ekipa dnine 2, ki je v odločilni tekmi zaslužno premagala ekipo dnine 4.

Tradicionalni nogometni turnir je bil odigran na blatnem terenu. Na igrišču je bilo tudi nekaj navijačev, ki so bodri igralce svojih dlin. Najboljši vtiš je zapustila ekipa dnine 4, ki je moralni zmagovalec, ker je prikazala najboljšo igro in največjo borbenost.

Husein Kljunić

ZAPRTE PLANINSKE POSTOJANKE

Planinsko društvo Javornik-Koroška Bela sporoča obiskovalcem gora, da bo Stanicev dom pod Triglavom oskrbovan od 20. septembra. Prečernova koča na Stolu pa do 4. oktobra. Po tem datumu bosta obe postojanki do prihodnje pomladi zaprti. Prosimo obiskovalce, da ne povzročajo škode z nasilnim vdorom v postojanke.

PROGRAM ŠPORTNIH PRIREDITEV DO 23. SEPTEMBRA

ŠPORTNI PARK V PODMEŽAKLJU

DRSALIŠČE:

REKREACIJSKO DRSANJE:

— petek, 18. septembra, od 20. do 22. ure za Železarno,

— sobota, 19. septembra, od 14. do 16. ure,

— nedelja, 20. septembra, od 14. do 16. ure in od 17. do 19. ure.

HOKEJSKE PRIREDITVE:

— petek, 18. septembra, HK Jesenice Člani — gostovanje v Celju.

KOSARKARSKO IGRISČE:

— nedelja, 20. septembra, ob 9. uri kadeti KK Jesenice : KK Triglav Kranj.

vstopnine ni.

OSTALO:

Ob četrtkih in petkih ob 17. uri stalna akcija »NA TEKU SE DOBIMO«, zbor udeležencev pred športno kulturno dvorano.

LOG IVANA KRIVCA

BALINIŠČE:

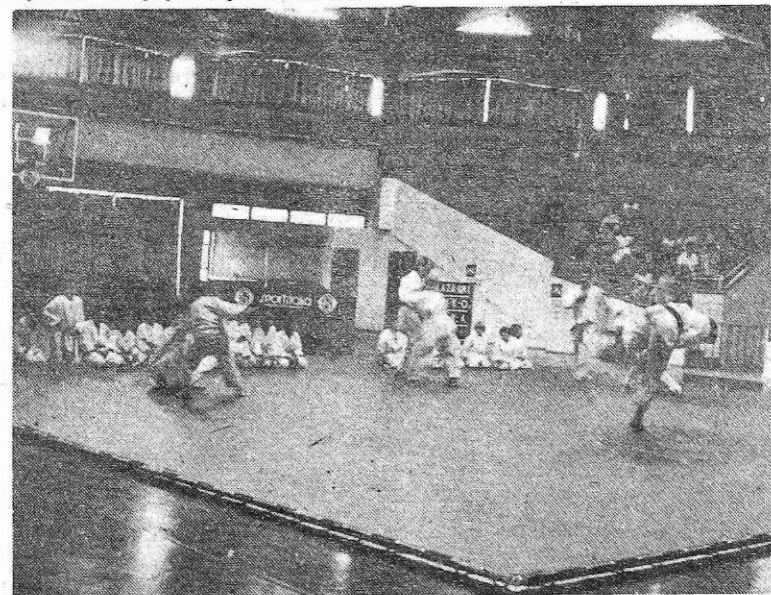
Vsak delavnik od 15.30 prvenstvo Železarne v balinanju za 1981. leto;

zaključek predvidoma v soboto, 19. septembra.

V soboto, 19. septembra, turnir gobarjev ob 8. uri.

V nedeljo, 20. septembra, turnir SGP Gradis Jesenice ob 8. uri.

Iz pisarne ŠD Jesenice

Jesenški judoisti na enem izmed demonstracijskih tekmovanj v Italiji

PREHODNI POKAL BALINARJEM DU ŽIROVNICA

Društvo upokoencev Javornik-Koroška Bela je letos že osmič zapored v počastitev 4. septembra — krajevnega praznika, organiziralo ekipni balinarski turnir za prehodni pokal. Letošnja tekmovanja, ki je bilo 4. septembra, so se udeležile štiri ekipe društev upokoencev: Jesenice, Javornik-Koroška Bela, Žirovnica in Radovljica. Prehodni pokal je doslej štirikrat s presledki osvojila ekipa Društva upokoencev Radovljica, dvakrat ekipa DU Jesenice, lansko leto pa ekipa DU Javornik-Koroška Bela, letos pa ekipa DU Žirovnica. Drugo mesto je pripadlo ekipi DU Radovljica, tretje ekipi DU Jesenice in četrto ekipi DU Javornik-Koroška Bela.

V letošnjem jubilejnem letu smo tekmovanja še razširili in sicer so se ekipe upokoencev pomerile tudi v streljanju z zračno puško in v šahu. V streljanju se je pomerilo pet ekip, v šahu pa štiri. V šahu so se ekipe razvrstile: 1. DU Radovljica, 2. DU Jesenice, 3. ekipa DU Javornik-Koroška Bela.

V streljanju z zračno puško pa so ekipe osvojile naslednja mesta: 1. ekipa DU Javornik-Koroška Bela 507 krogov, 2. prva ekipa DU Kranjska gora 501 krog, 3. ekipa DU Žirovnica 422 krogov, 4. ekipa DU Jesenice 420 krogov in 5. druga ekipa DU Kranjska gora s 368 krogi.

Skupno je bilo v tekmovanju vključenih dvajset ekip s 60 upokoencev, če pa upoštevamo še priprave za ta tekmovanja, je bilo število sodelujočih še večje. V letošnjem letu so v občini Jesenice upokoenci še posebej počastili krajevne praznike z raznimi tekmovanji in prireditvami, tako v DU Žirovnica, DU Jesenice in DU Javornik-Koroška Bela. Še naprej se bo potrebno prizadevati, da bodo take prireditve in tekmovanja postala stalna oblika dela v povezovanju društev upokoencev na športnem in kulturnem področju, s čimer se bo pooprstilo delo društev, hkrati pa bo to lep prispevek k različnim praznovanjem.

Stane Torkar

